خەباتی نافەرمانی مەدەنی: دیالۆگێک

بەشی یەکەم

Civil Olydnad:
en dialog

Per Herngren

وەرگێڕانی لە سویدییەوە:
سیاوەش گۆدەرزی (هاکوان)

پەر هەرنگرێن Per Herngren کێیە؟

پەر هەرنگرێن یەکێکە لە خەباتگێڕە گەورەکانی نافەرمانی مەدەنی لە سوید، هەم وەک خەباتگێڕ و هەم وەک نووسەر و لێکۆڵەرەوە لە ناوەو و دەرەوەی سوید ناسراوە. لە ساڵی 1984وە لە تێکۆشانەکانی بزووتنەوەی بەکارنەهێنانی توندوتیژی لە گۆڕەپانی نێونەتەوەییدا بەشداری کردووە. لە وڵاتە یەککگرتووەکانی ئامریکا ماوەی 15 مانگ لە بەر تێکۆشانی دژ بە درووستکردنی چەکی ناوکی بۆ ماوەی 15 مانگ زیندانی کراوە. کتێبی Civil Olydnad: en dialog "خەباتی نافەرمانی مەدەنی: دیالۆگێک" هەتا ئێستا وەرگێڕدراوەتە سەر دوو زمانی ئینگلیزی و پۆلێنیای. پەر هەرنگرێن بە پێی ئەزموونە پڕبایەخەکانی خۆی لەم کتێبەدا پرسگەلێکی گرینگ لە پێوەندی لە گەڵ خەباتی نافەرمانی مەدەنی دەخاتە بەر باس. هەرنگرێن لەو بڕوایە دایە کە خەباتی نافەرمانی مەدەنی دیالۆگێک پێکدێنێ کە لەودا تەنیا قایم و بەهێزکردنی دیمۆکراسییە و هیچی دیکە.

خەباتی نافەرمانی مەدەنی چیە؟

نافەرمانی شتێکی نوێ نیە. بەڵام نافەرمانی مەدەنی دیاردەیەکی نوێیە. سەرەڕای ئەوە لە خەباتی نافەرمانی وەک شێویەک لە بەرهەڵستکاری بۆ وەدەستهێنانی مافە دیمۆکراتیکەکان لە سوید لە کۆتایی سەدەی ڕابردوودا کەڵک وەرگیراوە، بەڵام ئەم شێوە خەباتە هەتا دەیەکانی 1980 کە جارێکی دیکە ئەم خەباتە گەڕایەوە گۆڕەپانی سوید، بە شێوەیەک لە بیر کرابوو.

سەرچاوەی بیری خەباتی نافەرمانی مەدەنی دەگەڕێتەوە بۆ نووسەری باکووری ئەمریکا هێنرِی دەیڤید تۆریێۆ Henry David Thoreau . "من لە ماوەی شەش ساڵدا هیچ چەشنە زەکاتێکی کەسیم نەدا". لە بەر ئەوەی تۆریێۆ لەوە بە ئاگا بوو کە پارەی ئەو زەکاتەی کە ئەو دەیدا لە سەرکوتی ئیندیانەکان و هێرشەکانی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئامریکا بۆ سەر مێکزیکۆ کەڵکی لێ وەردەگیرێ، لە دانی زەکات خۆی بوارد و هەر بەو بۆنەیەشەوە خرایە زیندان. "ئەو شەوەی لە زیندان مامەوە وەک ئەوە وابوو تورِ بدرێمە دووره وڵاتێکەوە کە قەد چاوەڕێی دیتنیم نەکردبوو". بۆ بەیانیەکەی کەسێکی نەناسراو بە پێچەوانەی ویستی تۆریێۆ زەکاتەکەی ئەوی دا. پاش ئەوەی نانی بەیانییەکەی کە بریتی بوو لە کوتە سەموونێکی ڕەش و پەرداخێکی شۆکلات کە لە کونی دەرکەی زیندانەکەیەوە بۆی خرایە ژوورەوە، ئازاد کرا.

نەدان و سەرپێچی کردن لە دانی زەکات بیرێکی نوێ نەبوو. هەر لە کۆنەوە لە لایەن ئەوانەی کە خۆیان بە ئابولیسیۆنیستەکان Abolitionist دەناساند و لە دژی بەردەداری خەباتیان دەکرد، وەک شێوە خەباتێک بەکار بردراوە. لە شۆڕشی ساڵی 1848 لە ئوروپا کارل مارکس هەوڵی دا خەڵک لە نێو کامپانیای نەدانی زەکات بە حکوومەتی ئاڵمان ڕێکبخا.

پاکژی و ئۆرجینیتی تۆریێۆ لەوەدا بوو کە ئەو پێی وابوو، جەزا لە خۆیدا بە شێکی گرینگە لە کردەوەی بەرهەڵستکاری. ئەو لە کتێبێکدا بە ناوی "سەبارەت بە بەرهەڵستکاری مەدەنی" کە ئێستا لە ڕیزی کتێبە کلاسیکەکاندا دەژمێردرێ و لە ساڵی 1849 بۆ یەکەم جار چاپ کرا، بەرگری لە بۆچوونەکانی خۆی کرد.

لای تۆریێۆ جەزا لە خۆیدا هەر وەک تاوانی یاسایی لە نافەرمانی مەدەنیدا گرینگ بوو. [یانێ جەزا و تاوانی یاسایی دوو بەشی هەرە گرینگی پێکهاتەی خەباتی نافەرمانی مەدەنی بوون]. هەر بۆیە [خەباتی نافەرمانی مەدەنی] شێوەیەکی زۆر تایبەتی کردەوەی بەرهەڵستکاریە.

لای کەسانی دیکە چەمکی [خەباتی نافەرمانی مەدەنی] مانای دیکە و بەربڵاوتری هەیە. خەباتی نافەرمانی مەدەنی هەموو شێوەکانی نایاسایی بەرهەڵستکاری ئاشتیخوازانە وەبەر دەگرێ. بەڵام تۆریێۆ لە کتێبەکەیدا قامک لە سەر خاڵێکی یەکجار گرینگ دادەنێ و ئەویش ئەوەیە کە جەزا لە خۆیدا بنەمای خەباتی نافەرمانی مەدەنی پێکدێنێ. ئەو پێیوایە ئەو کەسەی لە بەر بەرهەڵستکاری زیندانی دەکرێ، کردەوەکەی زۆر کاریگەرترە لەو کەسەی کە شێوەی بەرهەڵستکارییەکەی زیندانی بەدوادا نایە.

[تۆریێۆ پێی وابوو] حکوومەت لە خۆیدا مەترسیدار نیە. مەترسی و کێشەکە لە هاوکاری و فەرمانبەری هاووڵاتییەکانی ژێر فەرمانبەری ئەو حکوومەتەدایە. هەروەها گاندیش ئاماژە بەوە دەکا کە دەستەڵاتی دەسەڵاتداران بەستراوەتەوە بە هاوکاری و فەرمانبەری تەواوەتی هاووڵاتیان. " ئەگەر تەنیا خەڵک تێگەیشتبان کە فەرمانبەری یاسا ناڕەواکان کارێکی نامرۆڤانەیە، ئەوە کامە ملهۆڕ و دیکتاتۆر هەیە نەیدەتوانی زوڵم و زۆر لەوان بکا".

لایەنێکی دیکەی پاکژی و ئۆرجینێلیتی بیری تۆریتۆ ئەوە بوو کە ئەو بەرهەڵستکارییەی کە ئەو لە دژی کردەوە ناحەقەکانی دەوڵەت ئاماژەی پێدەکرد، پێش لە هەموو شتێک لە دژی خودی دەوڵەت نەبوو، بەڵکوو لە دژی ئەو هاووڵاتیانە بوو کە لە دەوڵەت و بڕیارەکانی دەوڵەت فەرمانبەریان دەکرد. هەر بۆیە لە خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا گرینگترین دژبەر هاووڵاتیانی سەربۆ دەوڵەت نەویکەرن [نەک دەوڵەت].

"قایمترین کۆڵەکەی ناحەقی" و "گرینگترین کۆسپ لە بەردەم ئاڵووگۆڕدا" ئەو ئینسانانەن کە سەررەای نارازی بوون و دژبەری لە باری بیروڕاوە لە گەڵ دەوڵەت هێشتا فەرمانبەری دەکەن و لە بەردەم دەوڵەتدا سەر نەوی دەکەن. [تۆریتۆ] لەو بڕاویەدا بوو، ئەگەر تەواوی ئەو کەسانەی کە لە باری بیرەوە لە دژی حکوومەت بوون، هاتبا و دژبەری و بەرهەڵستکارییەکەیان بخستابایەتە بواری کردەوەوە، ئەوە دەتوانرا پێش بە بەردەداری و شەڕ بگیردرێ.

بەڵام کێشەکە ئەوەیە کە زۆربەی ئێمە فەرمانبەری دەکەین [و بەرهەڵستکارییەکانمان پراکتیزە ناکەین]. ڕاست هەر لێرەشدایە کە خەباتی نافەرمانی مەدەنی مانا دەدا. ئەگەر ئێمە بێن و ئاکامی نافەرمانی پەسەند بکەین ئەوە دەبێتە هۆی ئەوە کە خەڵکێکی زۆرتر بۆ پەسەندنەکردن و لادان لە یاسا و بڕیارە ناحەقەکان هان بدرێن. [لە نافەرمانی مەدەنیدا] ئەوە دەخرێتە ڕوو کە یەکێک لە کۆسپەکانی بەردەم وەدیهاتنی ماف وەیکەکی و یەکسانی، ترس لە ئاکامە کەسییەکانی[نافەرمانی مەدەنی]یە...

پێناسەی خەباتی نافەرمانی مەدەنی:

نافەرمانی مەدەنی وەک ترادیسیۆن دەگەڕێتەوە بۆ تۆریتۆ و گاندی:

1. [نافەرمانی مەدەنی] کردەوەیەکی کراوەی فەرمییە
2. کە لە سەر بنەمای بەکارنەهێنانی توندوتیژی دامەزراوە.
3. کردەوەی [نافەرمانی مەدەنی]، کردەوەیەکی نایاساییە [کە لەودا] یاسایەک، فەرمانێک یان بڕیارێک لە ژێر پێ دەخرێ.
4. ئامانج لە [نافەرمانی مەدەنی]، ئامانجێکی گشتی کۆمەڵگایی یان کۆمەڵایەتی و ئەخلاقییە.
5. لە [نافەرمانی مەدەنیدا] وەئەستۆ گرتن و پەسەندی ئاکامە کەسییەکان یەکجار گرینگ و پڕ بایەخەن.

مەدەنی یانێ هاووڵاتییەتی. لە ئەدەبیاتی بزووتنەوەی بەکارنەهێنانی توندوتیژیدا وشەی مەدەنی وەک دژو پێچەوانەی توندوتیژی بەکار دەبرێ. ئەوانەی کە کردەوەی [لە ژێر پێنانی یاسا] بەئەنجام دەگەیەنن لە هەمانکاتدا مۆدێرن و پێشکەوتوون یان بە واتایەکی دیکە ئینسانانە ڕێز لە دژبەرەرانی خۆیان دەگرن. دژبەر ئەو لایەنەی کردەوەکەی لە دژ ئەنجام دەدرێ لە هەمانکاتدا وەک لایەنی وتوویژ و گفتۆگۆش چاوی لێدەکرێ. ئەنجامدەرانی کردەوەی نافەرمانی مەدەنی لە ژێر ئاکامی کارەکەیان [چ دەبێ با ببێ] هەڵ نایەن. نافەرمانی مەدەنی ئەوە نیە کە لە تاریکای شەو کەڵک وەرگری و بۆ نموونە لە سەر بینای تاقیگایەک کە ڕەنگە ئاژەڵی تێدا ئازاری بدرێ، پەیامێکی شارەوە بنووسی.

ڕاستە نافەرمانی یانێ لە ژێر پێنانی یاسایەک بەڵام لە هەمانکاتیشدا بریتییە لە فەرمانبەری یاسایەکی دیکە. لەم پێوەندییەدا نافەرمانی مارتین لوتێرکین و بزووتنەوەی هاووڵاتییەتی لە باکووری ئامریکا لە دژی یاسا ڕەگەزپەرەستانەکانی حکوومەتە هەرێمییەکان نموونەیەکی باشە. زۆر جار کردەوە نافەرمانییەکانی ئەوان لە هەمانکاتدا بە مانای جێبەجێکردنی یاساکانی حکوومەتی ناوەندی یان فیدراڵی ئامریکا بوو.

هەروەها بزووتنەوەی پلاگ بیل Plogbill [بزووتنەوەیەکی کریستیانییە کە لە ساڵی 1980 لە ئامریکا درووست بووە. پلاگ بیل وشەیەکە لە ئەنجیلەوە وەرگیراوە] بۆ داماڵینی چەک نموونەیەکی دیکەیە. دوای هەڵمەت لە دژی کارگەی چەکسازی لە لایەن بزووتنەوەی پلاگ بیل، لە کاتی مەحکەمە کردنماندا [لێرەدا پێویستی وەبیرهێنانەوەیە کە نووسەر بۆ خۆی یەکێک لە ئەندامە چالاکەکانی نێو بزووتنەوەی پلاگ بیلە] ئەوەمان وەبیر خستەوە کە چەکی کارلگوستاڤ Carlgustafبەو وڵاتانە فرۆشراوە کە قەڵاچۆ و کۆمەڵکوژیان تێدا ئەنجام داوە، هەربۆیە ئەوە لە دژی یاسا نێونەتەوەییەکان بووە. کەواتە ئێمە بە پێی پرینسیپەکانی نورێنبەرگNurnberg بۆمان هەبووە بەرهەڵستکاری خۆمان نیشان بدەین. کاتێک کردەوەی قەڵاچۆ [لە پانتاییەکی نێونەتەوەییدا] ئەنجام دەدرێ ئەوە لە خۆیدا تاوانە ئەگەر هاووڵاتیان لەو قانوونە نەتەوەییە [لە وڵاتی خۆیاندا] فەرمانبەری بکەن کە ڕێگە بۆ ئەو قەڵاچۆ لە [وڵاتی دیکەدا[خۆش دەکا و کۆمەڵکوژی دەپارێزێ.

نافەرمانی مەدەنی هەمیشە وەک کردەوەیەکی سیاسی چاوی لێدەکرێ. کردەوەیەک کە لە سەرەوەی قازانج و بەرژەوەندی کەسیی ئەنجامدەرانەوە ڕادەوەستێ. ئامانج لە نافەرمانی مەدەنی ئەوەیە کە هەڵەیەک لە کۆمەڵگادا ڕاست بکرێتەوە یان ببێتە هۆی چێکردنی بزووتنەوەیەک بۆ پێکهێنانی ئاڵووگۆڕی بنچینەیی فرەتر. نافەرمانی مەدەنی پێوەندی بە ئایدۆلۆژیای چەپ و ڕاستەوە نیە و هەردووک باڵی ئایدۆلۆژی دەیکەن.

هەرواتر نافەرمانی مەدەنی هەم تاک دەتوانی بیکا و هەم کۆمەڵەو گرووپ. کۆمۆنەکانی [هەرێمە نیمچە سەربەخۆکان] سوید کاتی خۆی بۆ پێکهێنانی ناوچەی ئازاد و دوور لە چەکی ناوکی لە دژی خودی دەوڵەتی سوید و هەروەها لە لە کاتی بایکۆتەکان لە دژی ئافریقای باشوور لە سەردەمی ئاپارتایدا لە خەباتی مەدەنی کەڵکیان وەرگرتووە. دەوڵەتەکانی ئەندام لە یەکیەتی ئوروپادا لە نافەرمانی مەدەنی لە دژی یەکیەتی ئوروپا کەڵک وەردەگرن.

نێوەرۆک و مانای وشەکانی وەک "گوێ پێنەدانی مەدەنی"، "پشتگوێ خستنی هاووڵاتییانە" و "فەرمانبەری لە ویژدان" زۆر نزیکی نافەرمانی مەدەنییە. وشەی "فەرمانبەری پیرۆز یان خودایی" لە لایەن کۆمەڵە مەزهەبییەکانەوە بەکار دەبرێ. لە ماوەیەکی دوورودرێژدا "بەرهەڵستکاری مەدەنی" هاومانا بوو لە گەڵ نافەرمانی مەدەنی. بەڵام ئیمڕۆکە لە نافەرمانی مەدەنی زیاتر لە کاتی شەڕ و بەرهەڵستکاری لە دژی داگیرکەریدا کەڵکی لێ وەردەگیردرێ و بەکاردەبرێ.

مەسەلەیەکی باڵکێش لە خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا ئەوەیە کە بەشێک لەو باوەڕەدان کە هەموو چەشنە خەباتێکی ناچەکداری دەکرێ وەک نافەرمانی مەدەنی پێناسە بکرێ. بۆ خەباتگێڕێکی ئاشتیخوازی وەک تۆرێئۆ بەکارنەهێنانی توندوتیژی بنەمای خەباتی نافەرمانی مەدەنی پێکدێنا. لە سەرەتاوە گاندی چەمکی "بەرهەڵستکاری پاسیڤ" کە هەتا ڕادەیەک هەمان مانای "بەرهەڵستکاری ناتوندوتیژی" دەدا، بەکار دەبرد. ئیمڕۆکە بەکارهێنانی وشەی پاسیڤ زۆر خەڵکییانە (پپولار) نیە، چوونکە زۆر جار مانای هەڵەو بە پێچەوانەی لە پێوەندی جۆراوجۆردا لێدەکرێ.

بەرهەڵستکاری یانێ نافەرمانی یان خۆبواردن. بەرهەڵستکاری لە خۆیدا وشەیەکی بەربڵاوە کە دەکرێ هەر لە بەرهەڵستکاری چەکدارییەوە هەتا ئەوە منداڵێک لە خواردنی ل[خواردنەکەی] مان دەگرێ و بەرهەڵستکاری دەکا، مانا بداو بەکار ببرێ. کەس ناڵێ بەهەڵستکاری هەموو کاتێک و "لە هەموو شێوەیەکدا" باشە. بەرهەڵستکاری دەتوانێ ڕۆخێنەریش بێ. تەنانەت نافەرمانی مەدەنی و بەرکارنەهێنانی توندوتیژیش پێویست ناکا هەموو کاتێک پوزەتیف بێت.

هەڵمەتی ڕاستەوخۆ:

هەڵمەتی ڕاستەوخۆ لە گەڵ نەفەرمانی مەدەنی جیاوازی هەیە. هەڵمەتی ڕاستەوخۆ هەوڵێکە کە لەودا [هەڵمەتبەر] دەیهەوێ ڕاستەوخۆ مەبەست و ئامانجی هەڵمەتەکەی وەدیبێنێ. بە پێچەوانە لە نافەرمانی مەدەنیدا، بۆ گەیشتن بە بڕیارێکی نوێ، فەرمانبەران بۆ نافەرمانی هان دەدرێن. بە تەواوەتی لە جێگەی خۆیدایە بگوترێ کە نافەرمانی مەدەنی هەمیشە و هەموو کاتێک باشترین شێوەی خەبات نیە. بە کورتی و سانایی دەکرێ بگوترێ نافەرمانی مەدەنی شێوازێکی بەرهەڵستکارییە کە لە هەڵکەوتەو شوێنی مێژوویی تایبەت بە خۆیدا بۆ گەیشتن بە هێندێک ئامانجی تایبەتی کەڵکی لێوەردەگیرێ. هەربۆیە هێندێک جار هەڵمەتی ڕاستەوخۆ دەکرێ شێوازێکی بەرهەڵستکاری باشتر لە نافەرمانی مەدەنی بێت. هێندێک جاریش دەکرێ ئەم دوو شێوازی خەباتە تێکەڵ بە یەک بکرێ و پێکەوە کەڵکیان لێوەربگیردێ.

لە هەڵمەتی ڕاستەوخۆدا، ئامانج لە خۆیدا دەبێتە ئامراز. یانێ ڕاست ئەو شتە دەکرێ، کە مرۆڤ ئامانجیەتی و دەیهەوێ بیکا. کاتێک بزووتنەوەی ئاشتی لە ساڵی 1983دا، لیبراوانە لە دژی فرۆشتن و ناردنە دەرەوەی چەک خەباتی دەستپێکرد، ئێمە کۆمەڵێکی نارێک و پێکی لە دەوری یەکتری کۆبووەوەی خەباتگێڕی ڕێگای ئاشتی بووین کە توانیمان پێش بە چوونی پاپۆڕێکی چەک بگرین. بە هۆی ئەوەی کە توانیمان پاپۆڕێکی چەک هەڵگر بۆ ماوەی سەعاتێک ڕابگرین دەمانەویست ئامانجی خۆمان ئاشکرا بکەین یانێ ڕاوەستانی ناردنی چەک بۆ دەرەوە.

هەروەها هێندێک جار لە هەڵمەتی ڕاستەوخۆدا مەبەست ئەوە دەبێ کە هەر لە کاتی هەڵمەتەکەدا، ئامانج وەدیبێت. ئەو بێ ماڵ و حاڵانەی کە دەست بە سەر خانوویەکدا دەگرن، دەیانهەوێ ڕاستەوخۆ ئامانجەکەیان کە پەیدا کردنی شوێنی ژیانە وەدیبێنن. سرووشتییە کە وەدیهێنانی [ڕاستەوخۆی] ئامانج، بایەخێکی سیمبۆلیکی گەورەتری هەیە لەوە کە کۆمەڵێک کە تەنیا بە شێوەیەکی کاتی گەیشتوونەتە ئامانجەکەیان. هەربۆیە کردەوە [بەرهەڵستکارییەکانیەکان] تەنیا لە بەر ئەوەی لە خەونێکی نارپالیستی دەچن، ناکرێ فرێ بدرێن. کردنەوەی کامپانیایەکی چکۆڵە، نموونەیەکی دیکەی هەڵمەتی ڕاستەوخۆیە. لەو کامپانیادا دەکرێ نەزمێکی ئابووری جیهانی لە پانتاییەکی بەرتەسکدا درووست بکرێ کە لەودا ڕاستەوخۆ شتوومەک لە [لە شەریکە چکۆڵەو خەڵکییەکانی] جیهانی سێهەم بکردرێ [و لە ڕۆژئاوا بفرۆشرێ].

زۆربەی هەڵمەتە ڕاستەوخۆکان لە بەر ئەوەی شوێن لە سەر بڕیاردەران و هی دیکە دادەنێن، دەتوانن لە خۆیاندا وەک هەڵمەتی ناڕاستەوخۆ و خاوەن بایەخی سیمبۆلیک چاویان لێبکرێ. زۆر جاران مەبەستی سەرەکی لە ئەنجامدانی هەڵمەتی ناڕاستەوخۆ ئەو ئاکامە بە هێزەیە کە دواتر و بە شێوەی ناڕاستەوخۆ وەدیدێ. لەم ڕووەوە هەڵمەتبەران [لە هەڵمەتی ڕاستەوخۆدا] هەرچی پێویست بێ دەیکەن [و خۆیان نابوێرن] هەتا بگەنە ئەو ئاکامە ناڕاستەوخۆیەی [کە ئەوان چاوەڕێی دەکەن].

لە هەڵمەتە سیمبۆلیکەکاندا دەرگای ئەوە داناخرێ کە وزەوتوانا سیمبۆلیکەکان وەکار نەخرێن. کۆمەڵەیەکی ژنان بە ناوی سیدس ئاف هاوپ Seeds of Hope دەیانەویست تەیارەی هاو Hawکە بە وڵاتی ئیندۆنیزیا فرۆشرابوو، لە کار بخەن. گرفتی ئەوان لەوەدا بوو کە ئامرازی پێویستیان بۆ بێکەڵک کردنی چەکێکی وا پڕمەترسی کە بەو زوانە قەرار بوو بە هۆی ئەو تەیارەوە بنێردرێ و دواتر لە ئیندۆنێزیا کەڵکی لێوەربگیردرێ لە هەوێڵدا نەبوو، هەر بۆیە ئەوان بە هۆی چەکوچەوە چەکەکە نا بەڵکوو خودی تەیارەی

هەڵگری چەکەکەیان لە کار خست. ئەوان بەم کارەیەن دەیانەویست بسەلمێنن کە پێشیان بە ئەنجامدانی کردەوەیەکی توندوتیژی گرتووە.

ژمارەیەک گرووپی سەر بە بزووتنەوەی پلاگ بیل پێشنیاری ئەوەیان کردبوو کە دەکرێ چەکێکی لە کارنەخراو لە شوێنێک دابنرێ هەتا کەسانی دیکە مەجبوور بین کە بۆ خۆیان چەکەکە بێکەڵک و لەکار بخەن. چوونکە ئەگەر وانەکرێ ئەوە هاووڵاتیانی دیکە وادەزانن کە دەبێ هەموو کاتێک گرووپێکی وەک پلاگ بیل دەبێ بێی و ئەو کارانە بکا و ئەرکی لەوبابەتەوە وەئەستۆ بگرن.

لە کۆتای دەیەی نەوەدەکان لە سوید ناکۆکیەک کەوتە نێوان ئەوانەی کە لایەنگری بەکارهێنانی هەڵمەتی ڕاستەوخۆی فیزیکی بوون و ئەوانەی کە لاینەگری نافەرمانی مەدەنی ناڕاستەوخۆ بوون. هەمان گفتۆگۆ و ناکۆکیش هەروەها لە نێو [خەباتگێڕانی نافەرمانی مەدەنی] لە شوێنەکانی دیکەی ئوروپا دەبینرێ. دووەمین گرووپی ژنان لە نێو بزووتنەوەی پلاگ بیلی ئوروپای بە ناوی "کە ئاخرەکەی ژیان هەڵبژێرە" لەو باوەڕەدا بوون کە هەوڵی "بەرهەڵستکاری کاریگەری فیزیکی" دەبێتە هۆی [پێشبڕکێی هێزەکان لە نێو یەکتریدا]. شتێک کە دواتر بوو بە هۆی ڕەوینەوەو دووره پەرێزی گرووپگەلێکی گەورە لە نێو [بزووتنەوەی خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا]. چوونکە بەکارنەهێنانی توندوتیژی وەک دیاردەیەکی تایبەت بە ئیلیت لێی دەڕواندرا. هەربۆیە ئەوان هەوڵی ئەوەیان دەدا کە لە [هەڵمەتەکانیاندا] لانیکەمی داماڵین هەڵبژێرن لە بەر ئەوەی تووشی لانیکەمی جەزاش ببن. ئەوان پێیان وابوو بەو شێوەیە دەکرێ خەڵکانێکی زۆرتر لە هەڵمەتەکاندا بەشداری بکەن.

لێرەدا وادێتە پێش چاو کە گرووپی "کە ئاخرەکەی ژیان هەڵبژێرە" و گرووپی سیدس ئاف هاوپ دوو ستراتیژی جیاواز و دەژبەیەکیان هەڵبژاردووە.بەڵام من لەو بڕوایەدام کە ئەوان هەر دووک یەک ستراتیژی وەکیەکیان هەڵبژاردووە. ئەوان هەردووک بیریان لەو پەیامە کردۆتەوە کە بە هۆی هەڵمەتەکانیانەوە ویستوویانە بیگەیەنن. ئەوان هەردووک شێوازێکیان لە هەڵمەت هەڵبژاردووە کە لەودا توانیویانە زۆرترین هێز بۆ گەیاندنی ڕاست ئەو پەیامەی کە ویستوویانە بیگەیەنن، وە کار بێنن. هەر دوو لایان بیریان لە لانی زۆری باری سیمبۆلیکی هەڵمەتەکان کردۆتەوە. لە ڕاستیدا هیچکام لەو گرووپانە بەتەواوەتی لەوە دڵنیا نەبوون کە ئەوان بە هۆی هەڵمەتە فیزیکییەکانیانەوە گرفتەکان چارەسەر بکەن. هەر بۆیە بە زۆری هەڵمەتەکان ئاکامی ڕووەو دەرەوەیان هەبوو.

مەترسییەک کە لە ئاکامی بەرهەڵستکاری کاریگەری فیزیکییەوە دێتە گۆڕێ ئەوەیە کە [هێندێک جار] دەبێتە هۆی پەشیمانی لە ئاکامی [شکان و بەئامانج نەگەیشتن]. بەرهەمەکەشی ڕەنگە بەرهەڵستکارییەکی تێکشکاوی ناپێویست و نابەجێ [بۆ نموونە] لە دژی پۆلیس بێت. ئەمە لە خۆیدا ڕووی خەبات و بەرهەڵستکارییەکە ناشیرین و بریندار دەکا.

هەڵمەتی ڕاستەوخۆی ناتوندوتیژی کە دەیهەوێ لە باری فیزیکییەوە پێش بە کردەوەیەک بگرێ لە هێندێک هەلووبەرجی مێژوویی تایبەتدا دەتوانرێ کەڵکی لێوەربگیردرێ. ئەگەر هاتوو بزووتنەوەیەک ئەوەندە بە هێزبوو کە ژمارەیەکی بەرچاوی خەڵکی لە هەڵمەتەکانیدا توانیان بەشداری بکەن، ئەوە گومان هەیە کە دەوڵەت بیهەوێ بە هۆی هێزەکانیەوە بەربرەکانی لە گەڵ بکا. هەربۆیە ڕەنگە دەوڵەت لە باتی بەکارهێنانی هێز ڕێگەی گفتۆگۆ و وتووێژ هەڵببژێرێ. بۆ ئەوەی لە هەڵمەتێکی ڕاستەوخۆدا بتوانرێ بۆ نموونە پێش بە ناردنە دەرەوەی چەک بگیردرێ، ڕەنگە پێویست بێ کە بە هەزاران کەس لە هەڵمەتی کاریگەری فیزیکی ڕاستەوخۆدا بەشداری بکەن. لە هەلوومەرجێکی ئاوادا کە خەڵکێکی زۆر لە هەڵمەتەکاندا بەشداری دەکەن ئەوە هەڵمەتبەران دەتوانن هەروەک سەندیکایەکی کرێکاری لە کاتی مانگرتندا لە گەڵ دەوڵەت وتووێژ بکەن. هەر

بۆیە لە کاتی کەم بوونی ژمارەی بەشداربوواندا، ئامانج لە خەباتی نافەرمانی مەدەنی ئەوەیە کە بەرهەڵستکاریەک وەجووڵە بخرێ کە ئامانجەکەی لە بنەڕەتدا پێکهێنانی دیالۆگ لە گەڵ لایەنی دژبەرە.

ئەخلاقی ڕێگا:

لە هەوڵێکی تووشی شکانهاتوو بۆ چوونە نێو گۆڕەپانی حیزبە سیاسییەکان لە سەردەمی جەوانیمدا بۆم دەرکەوت کە چۆن کێشمانکێشی نێوان ڕاستی و شیان نەماوەو بە جۆرێک سڕداروەتەوە. ئەوەی کە شیانی هەیە، لەهەماکاتیشدا بووەتە ڕاستی. لە ڕاستیدا ریالیسم ڕۆڵی ئەخلاقی دەگێرا. دەستەڵاتی ڕیالیسم روویەکی ئەوتیۆپی هەیە کە ئیمرۆ ئینسانەکان و بایەخەکان دەکاتە قوربانی بۆ ئەو ئامانجەی کە سبەی و لە دوارۆژدا نیازیەتی و دەیهەوێ پێی بگا.

لە ژێر ئەم ناو [و پرینسیپەدا] مەسەلەی داماڵینی چەکی ناوکی خۆی حەشار داوە. کۆمۆنیستەکان لە یەکیەتی سۆڤیەتیدا دیکتاتۆرییەکیان بۆ خۆیان قووت کردەوە، لە پێناوی ئەوەی کە گۆیا ئازادی وەدەست دەخەن. ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان یۆگسلاوی و عێراقی بۆمباران کرد گۆیا پێش بە توندوتیژی دەگرن. لێرە لە ماڵە خۆمان لە سوید دەوڵەت لە چاکبژی دادەشکێنێ گۆیا بەو نیازەی چاکبژی بەرەو باشی ببا.

هەوڵدانی دوور لە توندوتیژی ڕاست بە پێچەوانەی [ئەو پرینسیپەی] سەرەوەیە. ئەخلاق و هەلومەرجی ژیانی ئێمە لێکگرێدراون [و لێک جیا نین]. هارمۆنی نێوان ئەم پێوەندییە لە خۆیدا بێ کێشەو بێ پێچەڵپێچی نیە. بەڵام هەرچی یەک بێ لەخۆیدا پێوەندییەکە. بەرهەڵستکاری لە خۆیدا لە سەر بنەمای ئەو پێوەندییە دوو لایەنەیە دامەزراوە. هەربۆیە دەبێ لە نافەرمانی مەدەنی وەک دیالۆگی نێوان دوو بابەت بڕاونین. کامە شت ڕاستەو کامە شت بە پێچەوانە هەڵەیە، کامە شت شیانی هەیە و کامە شت شیانی نیەو ناگونجێ.

کردەوەکانی ئێمە نیشاندەری شتە شیان و گونجاوەکانن. کاتێک هاوکارێک هەڵدەستێ و پێش بە سووکایەتی پێکردنی کەسێک بە کەسێکی دیکە دەگرێ یان ئەوە لە بەرێوە بردنی بڕیارو فەرمانێکی ڕۆخێنەر خۆ دەبوێرێ ئەوە نیشانەی ئەوەیە کە کردەوەکانی ئەو هاوکارە لە خۆیاندا و لەو وەختانەدا گونجاون و شیانی ئەنجام دانیان هەیە. ئێمە هەموو کاتێک دەتوانین [بە بێ بیرکردنەوەی قوڵ] و هەر لە ڕووی هەستەوە بیرێک یان دژایەتیکردنێک کە ناڕیالیستین و شیانی جێبەجێکردنیان نیە، تور بدەین. بەڵام لە خەباتی بەکارنەهێنانی توندوتیژیدا ئامانج و ئامراز لێکگرێدراون و لێکجیاناکرێنەوە. بەشێک لە ئامانج هەر لە میانەی جێبەجێکردنی هەڵمەتدا وەدیدێ و ئەمەش شتێک نیە کە بە بێ ئەنجامدراوی بەجێبهێڵدرێ. لێرەدایە کە چوارچێوەیەک بۆ شتە شیان و گونجاوەکان پێکدەهێنرێ. ئەمە وەک پەیژەیەک وایە کە هەر جارێک بەرەوە سەرەوەتر زیاتر هەڵدەکشێی و هەنگاو بە سەر پلیکانی نوێتردا دەنێی. پاش ماوەیەک دەبینی کە هەڵکشان بە سەر پەیژەکەدا هاسان بۆتەوە.

کەس شک و گومانی لەوە نیە کە ئەوە حکوومەتە کە دەبێ پێش بە بڵاوبوونەوەی دەرکەوتەی ژاراوی بگرێ. بەڵام کاتێک تێکۆشەرانی ژینگەپارێز لە دانمارک و ئەمریکا دەستپێشخەری دەکەن و بۆ خۆیان دەیانهەوێ پێش بە دەرکەوتەی ژاراوی بگرن ئەوە بێ گومان دیتنەکانی هەتا ئێستا لە سەر ئەوە کە کامە شت شیانی هەیە و ئاکتۆرو بکەرەکان لەم پێوەندییەدا کێن، دەگۆڕدرێ.

بەڵام ئێمە هەموو ئیمکان و شیانەکان تاقی ناکەینەوە. ئێمە ڕێگا هەڵدەبژێرین. تێگەیشتنی ئێمە لە سەر ئەوە کە کامە شت ڕاست و درووستە یارمەتیمان دەدا کە کامە پەیژە هەڵبژێرین کە بتوانین بە سەریدا هەڵکشێین.

فەرمانبەری لە یاسا بکە و ماڵ و سەرمایە وێران و تێکمەدە، دوو پرینسیپی ئەخلاقی لە کولتووری ئێمەدان. کاتێک تێکۆشەرانی ژینگەپارێز بە شێوەیەکی کراوە، مەکینەیەک کە خەریکی تێکدانی سرووشتە تێکومەکاندەدەن و هەروەها یاساش ئەو تێکدانەی سرووشت دەپارێزێ ئەوە ئێمە بەرەوڕووی پرینسیپەکان دەبینەوە. لێرەدایە کە ئێمە ئەو ئیمکانەمان وەدەست دەکەوێ کە تێگەیشتنەکانی خۆمان لە سەر ئەوە کامە شت هەڵەو کامە شت ڕاستە قووڵ بکەینەوە.

پەیژەی ئەخلاق:

نافەرمانی مەدەنی شیانەکان نیشان دەدا، وێرای ئەوە هاوکات پرسی کردەوەی چاک دەخاتە ڕۆژەڤەوە. ئێمە دەکرێ باز بە سەر هەڵمەتەکاندا بدەین و لە بیریان بکەین. بەڵام هەر کاتێک دەچینە پێشێ و تووشی ئاستەنگ و بەربەستەکان دەبین، دەبینین کە پەیژەیەک هەیە. دەتوانین لەوانەی سەردەمانێک بەم ڕێگایەدا ڕۆیشتوون، پرسیار بکەین کە ئایا ئەمە پەیژەیەکی باشەو بەەرو کوێمان دەبا. ئەوان [ڕەنگە] دوودڵ بن و لە چوون بەو ڕێگایەدا ئاگادارمان بکەنەوە.

بۆ ئەوەی دیالۆگ و گفتوگۆ پێکبهێندرێ و لایەنی دژبەر بێندەنگی نەگرێتە بەر، گاندی ڕێگایەکی لە کردەوەدا هەڵدەبژارد کە دەکرێ بە پەیژەیەکی بچوێنێ. کامپانیا یان هەڵمەتێک دەکرا بە دیالۆگ و وتووێژ دەست پێبکا و وردە وردە بکێشرێتە بەرهەڵستکاری، بایکۆت و خۆبواردن، هاوکاری نەکردن و مل بە بڕیار نەدان و نافەرمانی مەدەنی. ئەگەر هاتبا ئەمانە کاریگەر نەبوونایە ئەوە[هەڵمەتبەر] بۆ خۆی لە قەراخ [دەوڵەتەوە] دەستیدەکرد بە هەڵسووڕاندنی کاروبار و هەروەها دامەزراندنی ئەنیستیتۆ ئەڵتەرناتیڤەکان [واتە ئەنیستیتۆی دیکە لە قەراخ ئەنیستیتۆ دەوڵەتییەکان].

لە ڕێپێوانە بەناوبانگەکەی گاندی ناسراو بە "ڕێپێوانی خوێ"، کاتێک هیندییەکان بە مەبەستی لە ژێر پێ خستنی یاسا کۆلۆنییەکانی ئینگلیز بۆ خۆیان دەستیان کرد بە هەڵەنجێنانی خوێ لە دەریا، ڕۆژنامەڤانێک لە گاندی پرسی ئەگەر هاتوو حکوومەت دژکردەوەیەکی لە بەرانبەر هەڵمەتەکەی ئێوەدا نیشان نەدا، چ دەکەن؟ گاندیش وەڵامی دایەوە ئەودەم منیش مەجبوو دەبم، خەباتەکە تووندتر بکەم. دژکردەوە نیشاندانی لایەنی دژبەر لە شێوەی گرتن و ڕاوانی خەباتگێڕاندا لە خۆیدا دەبێتە بەشێکی پێویست و [جیانەکراوە] لە خەبات.

ئەمە لە خۆیدا چ پێوەندییەکی بە لایەنی دژبەرەوە کە دیوی ڕاستیانەی خۆی بە پیشاندانی دژکردەوەکانی نیشان دەدا، نیە وەک گرووپە ئامال گریلاکانی شارەکان بانگەشەی بۆ دەکەن. [بەڵکوو] لایەنی دژبەر بە کردەوەکانی تەنیا دەیهەوێ شوێن و هەڵکەوتەی خۆی بە [هەڵمەتبەر] بسەلمێنێ. هەر بۆیەشە هەموو کۆمەڵگە بە فەرمانبەر و هاووڵاتیانییەوە لە دیالۆگ و گفتوگۆوە تێوەدەگلێن.

دیالۆگ و گفتوگۆ هەر بەوەوە ڕاناوەستێ و بێدەنگ ناکرێ کە خەبات لە قۆناخێکدا ڕاوەستێ یان لە بیر بکرێ. بەڵکوو دیالۆگ دەتوانرێ بە هۆی هەڵەو کەمووکووڕییە دژبەیەکەکانەوە ڕاوەستێندرێ. تەنیا [هەڵمەتبەرە] بەهێز و وریاکانن کە دەتوانن بە پەیژەی [خەباتدا] بە هەنگاوی گەورە گەورە وەسەرکەون. ئەگەر هاتوو لە هەوڵەوە پەلە کرا، ئەوە شیانەکان بۆ دیالۆگ و گفتوگۆ لە بەین دەچن.

[لە هەمانکاتدا] ئەگەر ئاستەنگ و تەنگووچەڵەمە دەخرێتە بەر ئینسانەکان زۆر کەم پێوەندی بەوەوە هەیە کە خەبات زووتر لە وەختی خۆی توندتر دەکرێ. [بەڵکوو] هەڵمەتە خراپەکان دەکرێ نیشانەی ئەوە بن کە هەڵمەتبەران بە شێوەی پێویست و گونجاو هەوڵی پێوەندی و گفتوگۆیان نەداوە.

ئەمە لە هەمانکاتدا نابێ بەو مانایەش بێ ئەگەر هەڵمەتێک لە خۆیدا نەبووەتە هۆی پێکهێنانی دیالۆگ و گفتوگۆ ئەوە ئیتر هەڵمەتەکە لە بنەڕەتدا خراپ بووە. لایەنی دژبەر دەتوانێ وەک تاکتیک دیالۆگ و گفتوگۆکەی ڕابگرێ. ئەمە لەخۆیدا شیانی ئەوە فرەتر دەکا، کە گرووپە بەرهەڵستکارەکان لە گەڵ چین و توێژەکانی دیکەی کۆمەڵگە دیالۆگێکی ڕاستەوخۆ پێکبێنن. ئەم پێشوەچوونە لە ڕاستیدا زۆر سرووشتییە. کاتێک لایەنی دژبەر دەبینێ کە بە هۆی ڕاگرتنی دیالۆگ و گفتوگۆوە بەشێک لە کاریگەری خۆی لە دەستداوەو [لە ڕاستیدا بۆخۆی زەرەرمەند بووە] ئەوە شانسی ئەوە کە دیالۆگێکی بەبەرهەمتر و بەکەڵکتر لە جاری پێشووتر، جارێکی دیکە وەگڕ بکەوێ، فرەتر دەبێ. [هەر بۆیە] بێدەنگی لایەنی دژبەر لە خۆیدا دەتوانێ وەک شیانێک کە دیالۆگێکی بەهێزتر وەگڕ بخا، چاوی لێ بکرێ.

لە ڕاستیدا ڕەنگە هێندێک جار ئەو خەباتە نافەرمانی مەدەنییەی دەبێتە هۆی سزای دوورودرێژ کەمتر گۆنگەڵ هەڵخێنانەتر بێ هەتا ئەو شێوە خەباتەی کە دەبێتە هۆی سزای دەمکورت. ئەمەش ڕەنگە دوو هۆکاری هەبێ: لەو هەڵمەتانەدا کە مەترسییەکان بۆ هەڵمەتبەران چکۆلەترن ئەوە هەڵمەتبەران بە شێوەیەکی بەرفرە پێشوازی لێدەکەن. لەو هەڵمەتانەی کە گەورەترن و هەروەها سزای گەورەشیان بەدواوەیە ، هەڵسوکەوت و دژکردەوەی دامودەزگاکان لە لایەن ژمارەیەکی زۆرترەوە دەبرێتە ژێر پرسیار. بنەما بۆ ئەم مەسەلەیەش ئەوەیە کە کردەوەی گرووپە هەڵمەتبەرەکان وەک کردەوەیەکی بەجێ و درووستی بیرلێکراوەو ئەخلاقی چاوی لێدەکرێ.

بە بێ بیرکردنەوەیەکی قووڵ من پێموابوو هەڵمەتە یاساییەکان کەمتر لە هەڵمەتە نایاساییەکان گۆنگەڵ هەڵخرێنتر بن. بەڵام ئەمە هەموو کاتێک وا نیە. من بۆ خۆم ئەندامی کۆمەڵەی ئاشتی سویدیم. هەروەها لە هەمانکاتیشدا ئەندامی بزووتنەوەی پلاگ بیلم. کۆمەڵەی ئاشتی سویدی لەم ساڵانەی دواییدا بێجگە لە خۆبواردن لە ئەنجامدانی ئەرکی چوونە سەربازی هەوڵ دەدا لە ئەنجامدانی هەڵمەتە نایاساییەکان خۆ ببوێرێ. بزووتنەوەی پلاگ بیلیش بە هەمان شێوە فرەتر لە ئامرازە یاساییەکان کەڵک وەردەگرێ بەڵام لە هەمانکاتدا خەباتی نافەرمانی مەدەنی بەشێکی گرینگ و جیانەکراوە لە جۆری خەباتەکەمان پێکدێنێ.

کاتێک بەڕێوەبەرایەتی بوفوش Bofors [کارگەی چەکسازی سویدی] لە ساڵی 1996دا هەوڵیدا لە گەڵ بزووتنەوەی پلاگ بیل گفتوگۆ بکا داوای ئەوەیان کرد کە ئەوان نایانهەوەی کۆمەڵەی ئاشتی سویدی لە گفتوگۆکاندا بەشداری بکا. لە بەر ئەوەی من بۆ خۆم ئەندامی [کۆمەڵەی ئاشتی سویدی] بووم، ئەم داوایەی بوفوشم بۆ بوو بە پرسیار و دەمەویست بزانم بۆچی. کەسێک لە لایەن بوفوشەوە گوتی کە کۆمەڵەی ئاشتی سویدی جێی متمانە نین. ئەم شتە دەکرێ چەند خوێندنەوەی جیاوازی لێبکرێ. خوێندنەوەیەک دەکرێ ئەوە بێ کە بزووتنەوەی پلاگ بیل لە خۆیدا مەترسییەک بۆ سەر بوفوش نیە بەڵام ئاشکرا کردن و لەقاودانی چەکفرۆشتنەکانی بوفوش لە لایەن کۆمەڵەی ئاشتی سویدییەوە بۆ خۆی مەترسییەکە بۆ سەر بوفوش. ئەوە کە بزووتنەوەی پلاگ بیل چەکە درووستکراوەکانی بوفوش دەشکێنی و لەکاریان دەخا ڕەنگە بە ڕادەی لەقاودانەکانی کۆمەڵەی ئاشتی سویدی بۆ ئەوان جێی مەترسی نەبێ.

من پێموایە لە باتی [ئەو هۆکارەی سەرەوە] خۆبواردنی بوفوش لە گفتوگۆ لە گەڵ کۆمەڵەی ئاشتی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوە کە هێندێک جار لە لایەن ژمارەیەک نوێنەرانی کۆمەڵەی ئاشتی سویدییەوە بە شێوەیەکی کراوەو فەرمی بوفوشیان لە ڕادەبەدەر داوەتە بەر هێرشی توند و تاوانبارکردن. ئەو کەسانە بە تایبەتی لە کاتی سکانداڵ و ئابڕووچوونی بەرتیلدانی بوفوش لە هیندوستان دەیانەویست کەڵکی سیاسی لەو ئابڕووچوونە وەربگرن.

کارگەیەکی دیکەی چەک هەمان شتی گوتووە. ئەو کاتەی کە تەیارەکی یاس Jas [یاس تەیارەیەکی شەرکەرە کە لە لایەن شەریکەی سابی SAAB سویدی و چەند وڵاتی دیکەی ئوروپاییەوە درووست دەکرێ] لە ستۆکۆڵم کەوتە خوارەوە من لە لینشۆپین Linköping لە کەمپی داماڵینی چەکدا خەریکی شکاندن و لە کارخستنی چەک بووم. هەر ئەوەمان زانی سەروگوێلاکی ماسمیدیا لە کەمپەکە وەدەرکەوت. ئەوان پرسیاریان کرد ئەگەر دەمانهەوێ لە سەر ڕووداوی کەوتنە خوارەوەی تەیارەکە بۆچوونەکانی خۆمان بڵێین. ئەوان پرسیاری ئەوەیان کرد ئایا ئێستا هەلێکی باش نیە کە ئێمە وەک [کۆمەڵەی ئاشتی سویدی] کۆمەڵە هەڵمەتێک لە دژی "یاس" دەسپێبکەن لە کاتێکدا پرۆژەی "یاس" بەگشتی بەم ڕووداوە کەوتووەتە لێژی.

ئێمە نەمانویست ئەمە بە دەرفەت بزانین و کەڵک لە ڕووداوەکە وەربگرین. ئێمە لە ڕوودانی ئەم تراژیدییە داخ و کەسەری خۆمان دەربڕی و تەنانەت بە نیشانەی هاودەردی کردن لە گەڵ فڕۆکەوان و بنەماڵەکەی هەتا ماوەیەک هەڵمەتی چەکداماڵینمان لە کەمپەکە وەدوا خست.

بەڵام ماسمیدیا هەر لەو کاتەدا چەند کەسێکیان لە کۆمەڵەی ئاشتی سویدی دیتەوە کە بە شێوەیەک سووکایەتی و بێڕێزیان بە "ساب" و پرۆژەی "یاس" کرد. من لە بیرمە کاتێک گوێم لەو قسانە بوو، هەستێکی ناخۆش دایگرتم. ئەوە لە کاتێکیشدا بوو کە من بۆ خۆم ماوەی چەند حەوتوویەک بوو کە لە هەڵمەتەکانی داماڵینی چەکدا لە دژی "یاس" بەشداریم دەکرد.

پۆلیسێک لە شاری لینشۆپینەوە هاتە سەردانمان و لە لایەن هاوڕێ پۆلیسەکانی و هەروەها چەند بەرپرسێکی "ساب"ەوە پەیامێکی بۆ هێنابووین کە بریتی بوو لە دەسخۆشانە پێگوتنمان سەبارەت بەوە کە ئێمە چۆن توانیومانە بە سەر ئەو هەلومەرجە دژووارەدا زاڵ بین و هەڵوێستی باش دەرببڕین. پۆلیسەکە گوتی: "ئێوە بە دژکردەوە و چۆنیەتی هەڵوێستگرتنتان لە کاتی ئەو تراژیدیەدا توانیتان ڕێزێکی زۆری ئێمە بۆ لای خۆتان وەدەستبێنن".

ڕەنگە بەرهەڵستکارێکی توندئاژۆ و ڕادیکاڵ بڵێ جا من ڕێزی کەسانێک کە لە فابریکای چەکسازیدا کار دەکەن بۆ چییە؟ ئەمە ڕاستە، ئێمە بیروڕای جیاوازمان هەیە بەڵام تێپەڕ بوونی کاتیش نیشان دەدا کە کامەمان لە سەر مافە.

ڕێگای ئەخلاق:

خەباتی نافەرمانی مەدەنی بەو مانایە نیە کە خۆت لە سەرەوەی یاسا دابنێی. ئەمە ڕاستییەکە و ئەگەر چی یاساش لە ژێر پێ دەخرێ بەڵام ئەو ڕاستییە لە بیر ناکرێ. بەشداربووانی هەڵمەت لە ژێر بەرپرسایەتی کردەوەکانیان هەڵنایەن. هەربۆیە خەباتی نافەرمانی مەدەنی کردەوەیەکی سیاسییە کە لە بەرانبەر یاسادا ڕادەوەستێ و داوای مافێکی زێدەتر دەکا. کە داوای بایەخی بەرزترت لە یاسا کرد بەو مانایە نیە کە هەمیشە ڕاستییەکان تەنیا لە لای تۆیە. [بەڵکوو] ئەمە لە خۆیدا تەنیا بنەمایەکە بۆ پێکهێنانی دیالۆگ و گفتوگۆ. هیواش ئەوەیە کە وردە وردە دیالۆگ و وتوویژ بکێشرێتە ڕێکەوتن. ئەمە زۆر جار لە مێژوودا ئەوەی بگەڕێتەوە سەر خەباتی نافەرمانی مەدەنی سەرکەوتنی وەدەستهێناوە وەک نموونەی وەدەستهێنانی مافی مانگرتن و ئازادی مەزهەبی.

هێندێک جار پێویستە خۆت لە سەرووەی یاسا دابنێی. بەڵام لەوکاتەدا ئیتر نافەرمانی مەدەنی وەک شێوەی خەبات هەڵنەبژێردراوە بەڵکوو شێوەیەکی دیکەی خەبات کە لە گەڵ هەلومەرجدا باشتر گونجاوە، هەڵبژێردراوە. نموونەیەک لەم پێوەندییەدا [شاردنەوەی] پەنابەرێکە کە مەترسی ڕاونان، گرتن و

تەسلیمکردنەوەی خراوەتە بەر. لێرەدا دەبینرێ کە هەموو کاتێک ناتوانرێ لە شێوەی خەباتی نافەرمانی مەدەنی کەڵک وەرگیرێ. حەشاردانی پەنابەرێک بەر لە هەموو شتێک کارێکی ئینسانییە. ئاکامە سیاسییەکانی ئەم کارە کاتێک دەردەکەوێ کە ئەو گرووپانەی پەنابەر دەشارنەوە پێش لە هەموو شتێک شیانی ئەوەیان هەبێ کە بە شێوەیەکی کراوەو ئاشکرا باسی کارەکەی خۆیان بکەن. هەربۆیە لە هەلوومەرجێکی ئاوادا هەتا کاتێک ئەو گرووپانەی پەنابەر حەشار دەدەن بە کراوەیی باسی کارەکانی خۆیان نەکەن، ناتوانرێ ئەو جۆری خەباتەکەیان ناوی خەباتی نافەرمانی مەدەنی لێ بنرێ.

ئەگەر چی خەباتی نافەرمانی مەدەنی خۆی لە سەرەوەی یاسا دانانێ بە شێوەیەکی گشتی کەس مافی لە ژێر پێنانی یاساش بە [خەباتگێڕانی نافەرمانی مەدەنی] نادا. تەنانەت هۆکاری زۆر بۆ ئەوە کە بگوترێ خەباتی نافەرمانی مەدەنی لە خۆیدا هەڵەیە. یاسا لە خۆیدا وەک بەرهەمی بیر و هزرێکی زۆر و هێندێک جار وەک ئاکامی دیالۆگ لە گەڵ هاووڵاتیاندا چاوی لێدەکرێ. [ئەگەر] یاسا [وەک گوترا] بەرهەمی بیروهزرێکی فرەوانی مرۆڤ بێ کەوایە لە ژێر پێنانی ناتوانێ هەروا سووک و ئاسان بێت.

کەوایە ئەو شتە چیە، کە ئەو مافە بە ئێمە دەدا کە یاسا لە ژێر پێ بخەین؟

ئەگەر بڵێین مافی تاکە و [تاک بۆی هەیە] بە دوای ویژدانیدا بڕوا ئەو شتەی ویژدانی لێی ڕازییە، بیکا ئەوە ئەمە لە خۆیدا جێی گرفتە ئەگەر بێتوو ئەوە لە بەرچاو بگرین کە مەبەست لە خودی چەمکی ویژدان چیە. ئەگەر هاتوو ویژدان وەک باوەڕی شەخسی تاک ببینین ئەوە دەتوانرێ ئەمە بکرێتە پاڵپشت بۆ هەموو چەشنە کردەوەیەک.

هێنری دایڤید تۆرێئۆ پێوایە مافێک هەیە کە لە سەرووەی یاسایە و هەموو کردەوەکانی مرۆڤیش کە لە بنچی ئەو مافەوە سەرچاوە دەگرێ لە بنەڕەتدا شۆڕشگێرانەن. هەر مرۆڤێک لە بەرانبەر مرۆڤەکانی دیکەدا مافێکی بنەڕەتی هەیە کە ئەو مافە، مافی ئینسان لە بەرانبەر ئینسان دایە. هەربۆیە ئێمە ئەو مافەمان نیە کە ئەو مافە لە ئینسانێکی دیکە زەوت بکەین. تۆرێئۆ لە کتێبی واڵدین Walden دا بێجگە لەوە [تەنانەت] باسی مافی سرووشت و مافی ئاژەڵیش دەکا.

تۆرێئۆ وەک بنەما شیانی ئەنجامدانی خەباتی نافەرمانی مەدەنی لە تێگەیشتنی ئێمەدا دەبەستێتەوە بەو شتەی کە لە ڕاستیدا ڕاسترین شتە. ئاکام لای تۆرێئۆ ئەوەیە کە ویژدان سەرچاوەی باوەڕی شەخسی مرۆڤەکانە. ئەمە دەکرێ وەک تێگەیشتنێکی هاوبەش لە سەر ئەوە کە چی ڕاست و چی هەڵەیە [لای تۆرێئۆ] بخوێندرێتەوە. تەنانەت تۆرێئۆ لە سەر ئەو باوەڕە بوو کە ئەنجامدانی ئەو شتەی کە مرۆڤ پێیوایە ڕاستە وەک ئەرک دەکەوێتە سەر شانی مرۆڤ. من دەمهەوێ لە سەر ئەم ڕستەیەی دوایی ڕابوەستم. [دەزانین کە] مافێکی گشتی کە نافەرمانی مەدەنی بکەین بە ئێمە نەدراوە. بۆیە هێندێک جار وەک ئەرک دەکەوێتە سەر شانمان کە نافەرمانی مەدەنی بکەین. چەوسانەوەو توندوتیژی دوو شتن کە دەبێ ڕاگیرێن. تەنانەت مەترسی بۆ سەر دیمۆکراسی یان مافی مرۆڤ بەرپرسایەتییەکی ئەخلاقی دەخاتە سەر شانی ئێمە کە [بێدەنگ نەبین و بەرهەڵستکاری بکەین].

لە 17 ئۆگوستی ساڵی 1998 گەورە قەشە (ئوسقۆف) کانی سوید باسی نافەرمانی مەدەنییان کرد. ئەوان لە سەر ئەوە ڕێکەوتن کە دەکرێ هێندێک جار نافەرمانی مەدەنی شێوەیەکی گونجاوی خەبات بێت. " بە شێوەیەکی گشتی ناکرێ لە خەباتی نافەرمانی مەدەنی پشتیوانی بێ ئەم لاوئەولا بکرێ بەڵکوو دەبێ بەستراوە [بە پێی هەلوومەرجی جیاواز] و شوێن هەتا شوێن هەڵسەنگێندرێ.

ژمارەیەک تێکۆشەری سویدی چەند ساڵێک لەمەوبەر بانگەشەی ئەوەیان کرد کە خەباتی نافەرمانی مەدەنی هەموو کاتێک ڕاستە و لە جێی خۆیدایە. من ئەمە ناو دەنێم شێوەخواز "مێتۆدیسم". ئەوانەی کە لەو بڕوایەدان کە نافەرمانی مەدەنی هەموو کاتێک درووستە، شێوە (مێتۆد) لە سەرەوەی ئاوات، خواست و پێویستییەکانی ئینسان دادەنێن.

نافەرمانی مەدەنی هەر بە ڕادەی کەمی فەرمانبەری دەتوانێ لە خۆیدا درووست بێت. ڕاست هەر وەک هەموو چەشنە کردەوەیەکی ئینسانی دەبێ نافەرمانی مەدەنیش لە مەرجە ئەخلاقییەکانەوە سەرچاوە بگرێ و لە ڕوانگەی ئەخلاقییەوە هەڵسەنگێندرێ. ئایا کەسێک بە هۆی نافەرمانی مەدەنییەوە زەرەرمەند دەبێ یان نا؟

ئەخلاق شتێک نیە کە ئینسان بە تەنیا و لە ڕوانگەی خویەوە پێی بگا. ئەخلاق پێوەندی بە کۆمەڵی ئینسانەکان و پێویستی ئەوانەوە هەیە. لە فەلسەفەدا ئەخلاق پێوەندی بە بیر، لێکۆڵینەوە و لۆژیکەوە هەیە هەتا ئەوە کە پێوەندی بە ئینسانەکان و شەرت و مەرجی ئەوان لەبەرانبەری یەکتریدا هەبێ. بەڵام ئێمە بەرپرسایەتی ئەخلاقیمان لە بەرانبەر بیر و لۆژیکدا نیە بەڵکوو بەرپرسایەتیمان وەک ئینسان لە بەرانبەر یەکتریدا هەیە.

بۆ کەسانێکی دیکە ئەخلاق پێوەندی بە ڕووانین، مەبەست و هەموو ئەو شتانەی پێوەندی بە خودی خۆیانەوە هەیە، هەیە. بەڵام ئەخلاق بەر لە هەموو شتێک پێوەندی بەوەو هەیە کە ئێمە چۆن لە گەڵ یەکتری هەڵسوکەوت و مامەڵە دەکەین.

دەرواسێیەکی من لە شەڕەکانی سێربستاندا بەشداری کردبوو. لە شەڕەکاندا بۆی دەرکەوتبوو کە لایەنی دژبەری شەڕکەر لە شەڕەکاندا چەکی "بوفوش"ی سویدی بەکارهێناوە. من لەو باوەڕەدا نیم ئەوانەی کە کەوتوونەتە بەر تەقەی چەکی سویدی هزرو چۆنیەتی بیرکردنەوەی ئێمەیان بەلاوە گرینگ بێت. پرسیار ئەوەیە کە بۆچی ئێمە پاسیڤ و بێدەنگین لە کاتێکدا چەکەکان فابریکاکانمان بێ جێ دێڵن و بەرەو بەرەکانی شەڕ دەنێردرێن. ئێمە باش دەزانین کە ئەو چەکانە بەکار دەبرێن. کە کارئاسانی بۆ دەربڕینی دەژکردەوە بکرێ لە خۆیدا کردەوەیە. لێرەدا ئەخلاق لە ئێمە دەخوازێ و ئەرکی ئینسانی دەکەوێتە سەر شانی ئێمە کە جیاواز لەوە ئایا کردەوەکانمان یاساین، نایاساین یان پاسیڤ و بێدەنگن، هەڵوێست بگرین.

گاندی دەیگووت ئەوەی ڕاستی بێت بێ ئەملاوئەولاشە (موتڵەقە). بەڵام ئەوەشی گوتووە کە تێگەیشتنی ئێمە لە ڕاستی گۆڕانی بەسەردا دێت. کەس ناتوانێ تێگەیشتنی موتڵەقی لە سەر ڕاستی هەبێ. ویژدان لە ژێر کاریگەری هەلوومەرجە مێژووییەکان و ئەزموونە کەسییەکانی مرۆڤەوە دیاری دەکرێ. هەربۆیە نافەرمانی مەدەنی خوێندنەوەیەکی ئاسایی ئەخلاقی کۆمەڵگەیە. ئەم ئەخلاقە بە هۆی دیالۆگ و وتوویژ لە گەڵ بەرەی دژبەر و تێگەیشتنەکەی دواتر لە ماوەی مەحکەمەکردنێکدا [پاش ئەنجامدانی کردەوەیەکی نافەرمانی مەدەنی] دەخرێتە بواری تاقیکردنەوە.

هەتا کاتێک بەرهەڵستکاری لە شێوەیەکی کراوەو فەرمیدا بەڕێوە دەچێ ئەوە خەڵکی دیکە هان دەدرێ کە لە دیالۆگ و گفتوگۆدا بەشداری بکەن. کراوەیی بنەمایە بۆ دیالۆگ و ڕێکەوتن. هەروەها [لە لایەکی دیکەشەوە] بنەماشە بۆ ئەوە لایەنی دژبەر کە بتوانێ لە کردەوەکانی من ڕەخنەی خۆی بگرێ. کراوەیی من ناچار دەکا کە بەرگری لە کردەوەکانم بکەم. شیانی ئەوە کە ڕەخنەت لێ بگیردرێ لە خۆیدا دەبێتە هۆی درووستبوونی دیوارێکی قایم لە دژی ئەخلاقێکی داخراوی سێکتاریستی. هەموو گرووپێکی بەرهەڵستکار دەبێ کراوەو ئاوڵا بێ کە هەڵە دەکا و دەبێ پێ لە هەڵەکانی خۆشی بنێ.

کاریگەری نافەرمانی مەدەنی وەک هاندانێکی ئەخلاقی نەتەنیا لە سەر دۆست و هەڤالانی تێکۆشەران بەڵکوو لە سەر خەڵکی دیکەش ڕەنگدانەوەی هەیە. ئەمە وادەکا کە نافەرمانی مەدەنی لە گەڵ ئەو ئامانجانەی کە ڕەچاوی ئەخلاق تێدا ناکرێ، یان بە واتایەکی دیکە لە ڕوانگەی گشتییەوە نادرووستن، نەگونجێ.

بەڵام دیسان هەڵدەکەوێ و دەکرێ ئاماژە بە خەباتی نافەرمانی مەدەنی خراپیش بکرێ. کاتێک گرووپێکی بەرهەڵستکار بە هۆی کردەوەکانیانەوە شیان و دەرگای دیالۆگ لە گەڵ لایەنی دژبەر دادەخەن ئەوە ئەوان بەم کردەوەیەیان زیاتر دەستەڵاتی دژبەر دەسەلمێنن. بە داخستنی دەرگای دیالۆگ شیانی هاووڵاتیان بۆ تێگەیشتن لە کێشەکە و بۆ ئەوە ئەوانیش بۆچوونەکانی خۆیان لە سەر هەڵمەتەکان دەرببڕن لە کەمی دەدا و ئەمەش لە خۆیدا دەبێتە هۆی پشتگیری زیاتر لە لایەنی دژبەر. [...]

لێرەدا ئێمە بازنەیەک دەبینین. لەم بازنەیەدا، نافەرمانی مەدەنی بە دەوری هەمان ئەخلاق هەمان شێواز و مێتود و هەمان ئامانج و ئامراز خول دەخواتەوە. ڕاستە هێندێک جار ناکۆکی و هەڵبەزودابەز دەکەوێتە نێو بازنەکە بەڵام پێکهاتەی نێو بازنەکە قەد لە یەک دانبڕدرێن و لە یەک جوێ نابنەوە.

دیمۆکراسی وەک بنەما:

خەباتی نافەرمانی مەدەنی بە زۆری لە ترادیسیۆنی لیبراڵییەوە سەرچاوەی گرتووەو پێشکەوتووە. هاووڵاتیان هەمیشە لە گەڵ کێشەی دیلەمای وڵاتە مۆدێرن و دیمۆکراتەکاندا بەرەوڕوو بوون. لەم نێوەدا هەوڵ دراوە بە هۆی ئامرازە دیمۆکراتیکەکان، کەمایەتییەکان بپارێزرێن و ئێدەئالی بەرزی ئەوان کەمتر لە لایەن زۆرایەتییەوە پێشێل بکرێ. دیمۆکراسییە ڕۆژئاواییەکەی ئێمە لە گەڵ دوو دیلەمای بنچینەیی بەرەوڕوویە: [یەکەم]؛ هەژارەکان، بێ خانووبەرەکان، بێکارەکان و هەروەها ئەوانەی بە گشتی لە ژێر تەوژمدان لە جیهانی ڕۆژئاوادا لە کەمایەتیدان. هەر لە بەر ئەم لەکەمایەتی بوونەشیاندا ناتوانن لە ڕێگای دەنگدانەوە بگەنە مافەکانی خۆیان. [دووەم]؛ کردەوەکانی ئێمە کاریگەری لە سەر خەڵکێکی زۆر لە [دەەوەی ئێمە] دادەنێ کە لە ڕاستیدا ئەوانیش مافی دەنگدانیان نیە. ئەوانەی کە لە بەر بوونی نەزمی نایەکسانی جیهانی لە برسان دەمرن یان ئەوانەی بە هۆی چەکەکانی ئێمەوە دەکوژرێن، هیچ مافێکی هەڵبژاردنیان نیە کە بتوانن شوێن لە سەر ئەو پرسانە دابنێن کە پێوەندی بەوانەوە هەیە. ئەوان لە ئێمە دوور و جیاواز لە لەوبەری سەرتۆپی زەوی دەژین.

ئەگەر ئێمە ئەوانە لە بیر بکەین کە کردەوەکانی ئێمە کاریگەری لە سەریان دادەنێ ئەوە دیمۆکراسیمان بە دەستی خۆمان لە چاڵ ناوە. ئێمە لە سیستەمێکی گلۆباڵدا دەژین کە ئینسانەکان لە یەکتری جوێ کراونەتەوە. دەکرێ ئەمە ناو بنێن ئاپارتایتی گلۆباڵ. ئاپارتاید لە زمانی ئافریقایی، ئافریقای باشوورەوە لە سەر بنچینەی وشەی ئاپارت apart یانێ بەجیا و دوور لە یەکتری ژیانکردن، سەرچاوەی گرتووە. ئێمەی سویدی دەتوانین بۆ کوێی جیهانی سێهەم پێمانخۆش بێت سەفەر بکەین. بەڵام هەژارەکانی جیهانی سێهەم بۆیان نیە پێ بنێنە نێو وڵاتەکەی ئێمە. لە ئوروپادا تەنانەت گومریکی بەرگری لە دژی شتوومەکەکانی دەرەوەی یەکیەتی ئوروپا داندراوە. جیهانی سێهەم بۆی نیە بێ و بە هۆی شتوومەکە هەرزانەکانی لە گەڵ ئێمە پێشبڕکێ بکا. ئەمە تەنیا دوو نموونەی چکۆلە بوو بۆ ئەوە نیشان بدرێ کە چۆن ناسیۆنالیزم و سیستەمە ئابوورییەکان، دیمۆکراسی چاڵ دەکەن.

تەنیا لە دیمۆکراسییەکانی [ڕۆژئاوادا] لە خەباتی نافەرمانی مەدەنی کەڵک وەرناگیردرێ. خەڵک لە سیستەمە دیکتاتۆرییەکانی جیهانی سێهەم و حکوومە سۆسیالیستییە تاک حیزبییەکانیشدا بە شێوەیەکی کراوەو

فەرمی و دوور لە توندوتیژی یاساکان لە ژێر پێ دەخەن. سەرەڕای مەترسی زۆر واوێدەچێ زیاتر لە وڵاتە دیکتاتۆرییەکان هەتا دیمۆکراتیکەکان لە خەباتی نافەرمانی مەدەنی کەڵک وەربگیردرێ. لەم پێوەندییەدا دەکرێ هێندێک نموونەی وەک دیمۆکراتیزەکردنی وڵاتانی ئوروگوای، شیلی، ئارژانتین و [سەرکەوتنەکانی] بیرجیاکانی ئورووپای ڕۆژهەڵات لە سەردەمی دیکتاتۆری سۆڤیەتیدا [لە ڕێگای خەباتی نافەرمانی مەدەنییەوە] ناو بەرین.

دینامیکی شێوازی [خەباتی نافەرمانی مەدەنی] لە خۆیدا لە دیمۆکراسییەوە سەرچاوەدەگرێ و هەر ئەویش بە بنەما دەگرێ بۆ پێکهێنانی دیالۆگ و گفتوگۆ. مەحکەمە لانیکەم زەمانەتی ئەوە دەکا کە شیانێک بۆ دیالۆگ وەدیبێت. کەسێک دەڵێ کردەوەکان ڕاستن و لە جێی خۆیان دان، کەسێکی دیکە بە پێچەوانە کردەوەکانی پێ هەڵەیە. هەر [پێکهێنانی ئەم دیالۆگەشە] کە [خەباتی نافەرمانی مەدەنی] لە شێوەکانی دیکەی خەبات وەک بایکۆت، مانگرتن و هەڵمەتی ڕاستەوخۆ جوێ دەکاتەوە. ئەم شێوازانە لە خۆیاندا زیاتر وەک ئامرازی تەوژم خستنەسەر چاویان لێدەکرێ. [بە پێچەوانە] لایەن و ڕووی ئەخلاقی لە خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا وەک بنەما بۆ دیالۆگ، نایهەوێ دژبەرەکەی بە زۆر و لە ژێر تەوژمدا بۆ دیالۆگ ڕاپێچ بکا.

ئەلێکساندر پێچزنیک Aleksander Peczenik پرۆفیسۆر لە مافناسی گشتی لە زانکۆی لوند [سوید] بەرهەمێکی گەورەی لە سەر فەلسەفەی ماف نووسیووە کە پێویستە خوێندکارە مافناسەکانی دەورەی پارێزەری و دادوەری وەک دەرس بیخوێننەوە. لەم کتێبەدا هاتووە کە خەباتی نافەرمانی مەدەنی بەشێکە لە دەوڵەتی ماف و یاسا. یاسا کەموکووڕی هەیە. هەربۆیە قازییەک ناچارە لە ڕووی عەقڵانییەوە پشتیوانی لە حوکمێک بکا. هۆکارە قەزاییەکان بۆ دانی حوکمێک تەواو نین هەربۆیە پێویستە بایەخە ئەخلاقییەکانیش لە بەرچاو بگیردرێن. لە مافپەروەری، پاراستنی یاسا و هەم خوێندنەوەشیان پێویستە لانیکەمی نۆرمە ئەخلاقییەکان ڕەچاو بکرێن.

هەروەها پێچزنیک ئاماژە بەوە دەکا کە ماف لە خۆیدا کارکردێکی ئەخلاقی یان ئەخلاق درووستکەرانەی هەیە. بە هەمانشێوە کە جەزای تاوان کەمتر دەبێتەوە، هاوکات مەرجەکانی یاسای مافیش زۆرتر دەبن. من وای بۆدەچم ئەگەر ئەمە ڕاست بێت ئەوە لە خۆیدا بەومانایەش دەبێ کە دینامیکێکی وا لە کارکردی یاسای ئەخلاقدرووستکەرانەدا هەیە کە لە خۆیدا دەبێتە هۆی پەرەگرتنی زیاتری نافەرمانی مەدەنی. ئەگەر هاتوو خەڵک وشیاریان لە سەر ویژدان و ئەخلاقی خۆیان فرەتر بوو و کەمتر خۆیان بە خۆبوواردن خەریک کرد، ئەوە کەموکووڕیەکانی یاساش زیاتر هەست پێدەکەن. نافەرمانی مەدەنییەکی ئەخلاقی بەهەمانشێوەش دەبێتە هۆی ئەوەی مافەکان زیاتر بچەسپێن و وردەوەردەو لە داهاتووی دووریشدا فەرمانبەری لە یاسا پەرە بگرێ.

هۆکار زۆرن بۆ ئەوە کە هاوڵاتیان لە ژیانی ئاسایی خۆیاندا فەرمانبەری لە یاسا بکەن. "بەڵام لە باشترین دەوڵەتی یاسایی جیهانیشدا هاووڵاتیان لە باری ئەخلاقییەوە لە سەر شانیان نیە کە فەرمانبەری لە هەموو جۆرە یاسایەک بکەن. یاساکان بە هۆی ئینسانەکانەوە داندراون و هەربۆیە ڕەنگە هێندێکیان هەڵە بن. کامە سیستەمی مافە، نەیانتوانیووە خۆی لە ڕەخنەگرتن بێ بەری بکا."

پێچزنیک لە نێوان جۆرەکانی نافەرمانیدا جیاوازی دادەنێ. "نافەرمانی بێدەنگ" دەکرێ هەمان شت بێ کە من ناوم ناوە "تاوانی یاسایی نهێنی". پێچزنیک لێرەدا کێشەیەکی ئەخلاقی دەبینێ. " تاکێک بە تەنیا دەتوانێ خراپ لە هۆکاری ئەخلاقی بەرهەڵستکاریکردن تێبگا. تەنیا لە هەلوومەرجێکدا کە دژکردەوەکەی کراوە و فەرمی ببێت ئەوە شیانەی بۆ دەڕەخسێ کە زانیاری جێی متمانە لە خەڵکەوە وەدەستبێنێ کە خەڵک چلۆن

کردەوە نافەرمانییەکەی هەڵدەسەنگێنن". [بەڵام] پێچزنیک پێیوایە نافەرمانی بێدەنگی تەنیا دەتوانێ لە وڵاتە دیکتاتۆرییەکاندا بەکار ببرێ.

بێجگە لەوە نافەرمانی دەکرێ لە وڵاتە دیمۆکراتیکەکاندا کراوەو فەرمی بێت. بنەما و چاوگی نافەرمانی دەبێ دوور لە زۆر و توندووتیژی بێت. بە پێی تێڕوانینەکانی پێچزنیک نافەرمانی مەدەنی تەنیا کاتێک جێی پشتگری و سەلماندنە کە ئاکامی فەرمانبەری لە یاسا خراپتر بێ لەو ئاکامە خراپانەی کە لە دوای ئەنجامدانی کردەوەیەکی نافەرمانی مەدەنی وەدی دێن. من ئەم ڕاونگەیەی پێچزنیک ئاوا دەخوێنمەوە کە دەبێ نافەرمانی مەدەنی تەنیا ئەو وەختانە بەکاربرێ کە فەرمانبەری کردن لە یاسا دەبێتە [کردەوە یان هەڵسووکەوتێکی] نائەخلاقی. لێرەدایە کە من نەڕینەکانی پێچزنیک نزیک بە باس وخواسەکانی نێو بزووتنەوەی پلاگ بیل دەبینم.

بە پێی بۆچوونەکانی پێچزنیک ئەگەر بێتوو مافە ئەخلاقییە بنەڕەتییەکانی مرۆڤ پێشێل بکرێن یان کاتێک تێکستی یاسایەک لە گەڵ یاسایی بنچینەیی ناتەبایی هەبێ ئەوە هۆکاری ئەخلاقی قایم هەن کە لە نافەرمانی مەدەنی کەڵک وەربگیردرێ. هێندێک جار بە تێپەربوونی وەخت هۆکارەکان بۆ بەکاهێنانی نافەرمانی مەدەنی ئەوەندە بەهێزن کە ئەو دەم نافەرمانی مەدەنی تەنانەت دەبێتە ئەرکیش. "ئەگەر هاتوو دەوڵەتی دیمۆکراتیکی ماف بە شێوەیەکی بەردەوام (سیستەماتیک) و چوارچێوەیی (ستروکتورییانە) کەوتە مەترسی تەنانەت هەر تاکێک لە باری ئەخلاقییەوە دەکەوێتە سەر شانی کە لە ڕێگای نافەرمانی مەدەنییەوە بەرگری لە مافە ئازاد و بنچینەییەکان بکا و هەروەها لە دژی کردەوەی فرەوانی لە گەڵ ئەخلاق نەگونجانی دامودەزگا دەوڵەتییەکان هەڵوێست بگرێ.

لە بەر ئەوە هۆکاری باش بۆ پێرەوی و فەرمانبەری لە یاسا هەیە هەر بۆیە نابێ لە کاتی ناپێویستدا لە نافەرمانی مەدەنی کەڵک وەرگیرێ. پێچزنیک بۆ هەڵسەنگاندی خەباتی نافەرمانی مەدەنی دوو مەرجی بنەڕەتی هەیە: یەکەم، کاتێک ئامانج لە ڕێگایەکی یاساییەوە وەدی نایە. دووەم، دەبێ کاریگەرترین و لەهەمناکاتدا نەرمترین ئامرازی بەرهەڵستکاری هەڵبژێردرێ.

بەڵام کاریگەر چیە و هەتا چەندە مرۆڤ دەبێ لە چاوەڕووانی وەدیهاتنی ئامانجدا لە داهاتوودا ڕاوەستێ؟ وا دێتە پێش چاو کە خودی یاسا لە زۆربەی تێکۆشەرەکان توندتر بێت. مەرجی بنەڕەتی بۆ بەرگری لە خۆکردن بۆ ئەوە کەسێک لە تاوانی ئەنجامدانی هەڵمەتێک قوتار بێ ئەوەیە کە ئەو کەسە لە ڕاستیدا بسەلمێنێ کە کردەوە نایاساییەکەی بۆ بەرگری کردن لە ژیان بووە. لێرەدا مەودایەکی ئەوتۆ بۆ ئەو کەسانە کە بە هۆی کردەوە ناڕاستەوخۆ ناکاریگەرییەکانیان و هەڵمەت و بزووتنەوە پەرەگرتووەکانیان تەنیا بە تەمای وەدیهاتی ئامانج لە داهاتوودان، نامێنێتەوە. بزووتنەوەی سیسد ئاف هاوپ کە لە هەڵمەتەکەیاندا تەیارەی هاوکی هەڵگری چەکیان بۆ ئینینۆزیا لە کار خست بە هۆی ئەوەوە ئەم هەڵمەتەیان وەک [بەرگری لە ژیان بە دادگا سەلماند] ئازاد کران.

بەڵام ئەلێکساندر پێچزنیک لەم پێوەندییەدا ڕێگە لە بەر دەم شیانی دیکە دەکاتەوەو دەڵێ ئەنجامدانی نافەرمانی مەدەنی تەنانەت وەک کردەوەیەکی سیاسی پێویستە ئەگەر بێتوو ڕێگەی دیکە بۆ بەرهەڵستکاری لە هەوێڵدا نەمێنێ. کاتێک ڕێگاکان بە هۆی مۆنۆپۆلی بیر لە ماسمێدیا یان لە لاوازی سیاسییەکان بۆ گوێگرتن لە ئارگومێنت ئەگەری ئەوەیان هەبوو، کە ببەسترێن ئەوە نافەرمانی مەدەنی دەتوانێ [لەم پێوەندییەدا] وەک زەنگێکی وەخەبەر هێنەرەوە کاریگەر بێت.

به هەڵە "تێکۆشانە دەرەوەیی پارلمانییەکان" و نافەرمانی مەدەنی وەک هاوتا و هاومانا دیتراون. "دەرەوەیی پارلمانییەکان" ئەو کردەوە سیاسی و کۆمەڵایەتیانەن کە شیانی وەدیهاتنی ئامانج لە ڕێگاو کانالی تێکۆشانی پارلمانەوە ناکرێ، بۆ نموونە وەک ئەوە کاتێک ڕێکخستنە کلێسەییەکان لە باتی دامودەزگای دەوڵەتی دەستپێشخەری دەکەن و بۆ خۆیان یارمەتی بێ ماڵەکان دەدەن.

کێ دەڵێ نافەرمانی مەدەنیِ دەبێ وەک تێکۆشانی دەرەوەی پارلمانی چاوی لێبکرێ؟ نموونە بۆ تێکۆشانی نافەرمانی مەدەنی ناوەوەیی پارلمانی ئەوەیە کە کاتێک کۆمۆنەکان لە دژ و بە پێچەوانەی بڕیارەکانی پارلمان ناوچەکانی خۆیان وەک ناوچەی دوور لە چەکی ناوکی ڕادەگەیەنن یان ئەوە بۆ نموونە فەرمانداری سانفرانسیسکۆ [لە ئەمریکا] کارمەندەکانی بەشی کۆمەڵایەتی شارەکەی هان دەدا کە پەنابەرەکان بە پۆلیسی پەنابەر نەناسێنن و ناوی ئەوان بە پۆلیس نەدەن.

کاتێک فەرانسا چەکی ناوکی لە دەریای ئارام تاقی کردەوە، کۆمۆنی شاری یۆتۆبۆری [لە سوید] بە پێچەوانەی بڕیارو مافە پارێزراوەکانی دەوڵەت لە کڕینی شتوومەکی فەرانسایی خۆی بووارد و بایکۆتی کرد. تەنانەت دەوڵەتە نەتەوەییەکان خەباتی نافەرمانی مەدەنی دەکەن. هەموو دەوڵەتەکانی ئەندام لە یەکیەتی ئوروپادا بە شێوەیەکی کراوە لە جێبەجێ کردنی هێندێک یاسا خۆ دەبوێرن. بە پێی لێکۆڵینەوەیەک کە خودی یەکیەتی ئوروپا کردوویەتی، سوید لەم نێوەدا لە نێو وڵاتانی دیکەی ئەندامدا بەرچاوترە.

واژەیەکی دیکە کە لە پێوەندییەدا باوەو بەکار دەبرێ، "کارکردن لە دەرەوەی سیستەمە". وەک ئەوە وایە کە بۆ شوێنێکی دوور لە سیستەم بار بکەی و هەتا دەکرێ لەوێ بژی. وەک ئەوە وایە بگوترێ کە خۆپیشاندان و بڵاوکردنەوەی تراکت و بڵاوکراوە کارێکە لە دەرەوەی سیستەم. خەباتی نافەرمانی مەدەنی ڕاست بە پێچەوانەی ئەو شتەیە. بەرهەڵستکاری ڕاست لە ناوەڕاستی چاوگەی سیستەمی سیاسی، ئابووری و قەزاییدا ئەنجام دەدرێ. هەر ئەمەشە کە ڕەنگە نافەرمانی مەدەنی وابەهێز و کاریگەر کردبێ. نافەرمانی مەدەنی تەنیا داواو پاڕانەوە نیە بەڵکوو ئەو بۆ خۆی دەچێتە نێو سیستەم و لەوێش سێبەرێکی ئەگەر چی کزیش بێ لەوێ درووست دەکا. نافەرمانی مەدەنی سیستەم دادەچڵەکێنێ و ناچار دەکا ڕێگای نوێ هەڵبژێرێ.

نانوندوتیژی:

شەوێک خەوم لێنەدەکەوت و لە گەڵ خۆمدا کەوتمە بیرکردنەوە کە ئەگەر هاتوو کەس نافەرمانی نەکا، ئەی ئەو دەم فەرمانبەری چی لێدێت و چلۆن دێتە پێش چاو؟ هەرچی بیرم کردەوە، ئەنجامی ئەتۆم دەست نەکەوت. چوونکە لە حاڵەتێکی ئاوادا ئەو کات چەمکێکمان بە ناوی فەرمانبەری نەدەبوو. [مادام کەس نافەرمانی نەکا ئیتر فەرمانبەری وەک چەمک مانای نامێنێ.] ئەگەر فەرمانبەرییەک هەیە، دەبێ وای دابنێین کە ئەو فەرمانبەرییە، دڵخوازانەیە و هیچ چەشنە زۆر و پاڵەپەستۆیەکی لە پشتەوە نیە. دەنا ئیتر ئەوە نابێتە فەرمانبەری و دەبێتە زۆر و ناچارکردن. ئەگەر هاتوو کەسێک لە باری فیزیکی یان سایکۆلۆژییەوە بە زۆر ناچار بە فەرمانبەری کرا، ئەوە ئیتر فەرمانبەری نیە بەڵکوو نافەرمانییە.

ئێمە ناتوانین بە منداڵێک کە قیژواژ و قولەفڕکێ دەکا و لە ناچاریدا لێدەگەڕێن چ دەکا با بیکا، بڵێین فەرمانبەری دەکا. یان ئەوە ناتوانین بە کەسێکیش کە بە هۆی حاڵەتی تایبەتی سایکۆلۆژی "ناچاری بیر" خۆبەخۆ دژکردەوەیەک لە خۆ نیشان دەدا، بڵێین فەرمانبەری دەکا. بۆ ئەوە لە بنەڕەتدا فەرمانبەری هەبێ دەبێ نافەرمانیش وەک ڕێگایەکی ئازادی هەڵبژاردن شیانی هەبێ. نافەرمانی لە خۆیدا پێوەندییەکی

ڕاستەوخۆی لە گەڵ فەرمانبەری هەیە. یەک لەوان بۆ ئەویتریان دانانەوێنێ بەڵکوو ئەم دووانە هەموو کاتێک لە خەبات لە دژی یەکتریدان. [بە کورتی] نافەرمانی بنەمایە بۆ فەرمانبەری.

بە هەمانشێوەش ناتوندوتیژی هەموو کاتێک ئەو جۆرە پێوەندییەی لە گەڵ توندوتیژی هەیە. ناتوندوتیژی لە خۆیدا بەرەوڕووبوونەوەیە. هەربۆیە ناکرێ و بێ مانایە کە کردەوەی وەک تراکت بڵاوکردنەوەو خۆپیشاندانی [ئارام] بگوترێ ناتوندوتیژی. بەڵام ئەگەر هاتوو لە خۆپیشاندانێکدا توندوتیژی بەکار برا ئەوە ئەو دەم ناتوندوتیژی وەک چەمک مانا دەدا.

گاندی چەمکی "ساتیاگراها"ی satyagraha بۆ تەواو کردن و پڕماناداني ناتوندوتیژی بەکار دەبرد. "ساتیا" satyaیانێ ڕاستی و لە وشەی "سات" sat وە وەرگیراوە کە ئەویش لە خۆیدا مانای بوون دەدا. "ئاگراها"agraha یانێ قایمگرتن. گاندی "ئاگراها"ی وەک وشەی هاومانای هێز بەکار دەبرد. کەواتە "ساتیاگراها" یانێ هێزی ڕاستی.

کامپانیا یان هەڵمەتێکی ساتیاگراهایانە ئەوەیە و بەو شێوەیە پێناسە دەکرێ کە گرووپێکی بەرهەڵستکار هەتا ڕاستی وەدەست نەهێنی و بە قایمی نەیگرێ ئەوە دەست لە بەرهەڵستکاری هەڵناگرێ. ئەمە لە خۆیدا نزیک بە پێچەوانەی ئەوەیە کە زۆر لە تێکۆشەران لە ڕۆژئاوا دەیکەن. لێرە بە بێ ئەوەی ئامانج وەدەست هاتبێ، تێکۆشەران لە سەرئەم پرس بۆ سەر ئەو پرس و لە سەر ئەم هەڵمەت بۆ سەر ئەو هەڵمەت بازبازێن دەکەن. چەمکی ساتیاگراهایای گاندی دەتوانێ زۆر باش بەشێک لە هۆکاری پشتەوەی بەئامانج نەگەیشتنی بزووتنەوە بەرهەڵستکارییەکانی ئێمڕۆ ڕوون بکاتەوە. زۆر جار بەرهەڵستکاری لە نیوەی ڕێگا بەرلەوەی بگا بە ئامانجی دیاریکراو، لە خۆیدا هەڵدەوەشێتەوە. ئەمە لە خۆیدا دەبێتە هۆی ناهومێدی و کشانەوەی تێکۆشەرەکان لە گۆڕەپانی خەبات. ئەوانەش کە لە بزووتنەوەکاندا دەمێننەوە، لە ترسی بە ئامانج نەگەیشتن و تێکشکان، تێکۆشانەکانیان ڕوو لە کەمی دەدا.

لە بەر ئەوەی ڕاستی بەتەواوەتی لای کەس نیە، بە هەمانشێوەش ڕاستی بە هۆی بەکارهێنانی توندوتیژی وەدەرناکەوێ. ساتیاگراهایا بەمانای لەسەرەخۆیی و سیمپاتییە. لە سەر سەرەخۆ بوون و هێوری لە خۆیدا بە مانای زەجر و ناڕەحەتی وە کۆڵ گرتنە. هەر بۆیە بە پێی بۆچوونەکانی گاندی نافەرمانی مەدەنی بەشێکی پێویست و گرینگە لە ساتیاگراهایا.

چەمکی ناتوندوتیژی لە سێ هەلوومەرجدا بەکار دەبرێ. لە کاتی نافەرمانی مەدەنیدا لەو کاتەدا شیانی گیران و زیندانی کردن هەیە، لە کاتێکدا تێکۆشەرێک بۆ بەرگریکردن لە خۆی و لە بەرانبەر توندوتیژیدا ئەو لە ناتوندوتیژی کەڵک وەردەگرێ و هەروەها لە نێوەوەی ڕێکخراوەکەی خۆیدا بۆ کەم کردنەوەی توندوتیژی.

ناتوندوتیژی بە شێوەیەکی ئاسایی یانێ بە بێ توندوتیژی یان خەبات لە دژی توندوتیژی. کاتێک بەر لە هەڵمەت یان هەر کردەوەیەکی بەرهەڵستکاری دەگوترێ کردەوەکان ناتوندوتیژین، ئەمە لە خۆیدا دەبێتە هۆی ئەوەکە هەم پۆلیس وهەم بەشداربووانی هەڵمەت هەست بە ئارامی و دوور لە شڵەژان بکەن. بە پێچەوانەش کردەوەی توندوتیژی شوێنەواری ڕۆخێنەری فیزیکی و سایکۆلۆژی بەدواوە دەبێ و شتێکە کە دەبێتە هۆی پێکهێنانی شڵەژان و پانیک. هەڵاتن و قیڕان و دەنگ بەرزکردنەوە لە کاتی خۆپیشاندااندا ئەو نموونانەن کە دەکرێ ببنە هۆکار بۆ پرۆڤۆکاسیۆن و خۆتێوەگلاندنی پۆلیس. [...]

توندوتیژی لە نێو بزووتنەوەی ناتوندوتیژیدا بەومانایەیە کە کەسێک لە باری فیزیکی و سایکۆلۆژییەوە بریندار یان زەرەمەند دەکرێ و ئەو کەسە بۆ ساڕێژبوونەوە قۆناغێکی سەختی بە سەردا تێدەپەڕێ. [...] وەک مرۆڤ ڕەنگە دژوار بێ کە بە تەواوەتی لە توندوتیژی بە دوور بین. کاتێک ئێمە بۆ داماڵینی تۆپەکانی هاوبیتی

بوفوش کە لە ڕێگای ئاسنەوە دەگوازرانەوە، بە قەتار چووینە کریستینەهامن Kristinehamn . چوونی ئێمە لە ڕێگای قەتارەوەو کڕینی بلیتی قەتار لە خۆیدا بەو مانایە بوو کە ئێمە بوبوینە یارمەتیدەرێکی ماڵی بۆ ئەو شەریکە قەتارەی کە لە هەمانکاتدا چەکەکانی بوفوشی دەگواستەوەو بەجۆرێک بەشدار بوو لە کڕین و گواستنەوەی چەکوچۆڵدا. ئێمە بەو کارەمان، ناڕاستەوخۆ لە سەرکوتی ئینسانەکان لە هیند و پاکستان کە تۆپەکانی بۆ دگوازرایەوە بەشداریمان کرد.

هەربۆیە بەکارهێنانی وشەی ناتوندوتیژی لە خۆیدا دەبێ مانایەکی نوێی لە پێوەندی لە گەڵ خەبات لە دژی توندوتیژیدا لێ بکرێ. بەرهەڵستکاری هەموو کاتێک دەبێ لە دوو بەرەدا ئەنجام بدرێ. بەرەی یەکەم خەباتێکی سیاسییە لە دژی نایەکسانی لە کۆمەڵگەدا و بەرەی دووەم خەباتێکە لە دژی خودی توندوتیژی. سەرچاوەی بەرەی دووەم لە خۆیدا دەگەڕێتەوە بۆ ڕووانینی ڕەخنەگەرانەی فیمینیستەکان لە دژی ترادیسیۆنی خەباتی ناتوندوتیژی لە ساڵەکانی حەفتادا. بزووتنەوەی ژنان بەرهەڵستکاری وەک خەباتێکی هاوبەش و یەکگرتوو دیت کە هاوکات دەبوایە وەک خەباتێکی نێو خۆی لە نێو خودی بزووتنەوە بەرهەڵستاکارییەکانیش بەڕێوە چووبایە. [...]

بۆچی ناتوندوتیژی؟

لە نەوەدەکانەوە بەکاربردنی توندوتیژی لە کاتی خۆپیشانەکاندا فرەتر بووە. من لەو بڕوایەدام ئەمە لە بەر ئەوە بووە کە خۆپیشاندانە یاساییەکان وەپشت گوێ خراون. توندوتیژی بەکاردەبردرێ بۆ ئەوە تین و گوڕی زیاتر بە هەڵمەتەکان بدرێ. ئەم پڕۆڤۆکاسیۆنانە دەکرێ وەک جۆرە شانۆیەک ببیندرێن کە لەودا هەوڵ دەدرێ بە هەر شێوەیەک کە دەگونجێ، ئامانجەکان بپێکرێن. بە هەر شێوەیەک هەبووە، خەریکە بیروڕای سیاسی گشتی لە دژی ئەو جۆرە خۆپیشاندانانە هەڵبگەڕێتەوە. ئەو جۆرە خۆپیشاندانانە لە خۆیاندا دەبنە دژی سیاسەت و تیاندا ئەو شیانانەی کە ڕەنگە ببنە هۆی دانی بریاری هاوبەش لە کیس دەچن.

بۆ ئەوە لە خەباتدا توند و تیژی بەکار نەبرێ، دوو هۆکاری بنەڕەتی هەیە؛ یەکەم کردەوە و دووەم ئەخلاق. گاندی و لێکۆڵەرەوەی بەرهەڵستکاری باکووری ئەمریکا گین شارپ هەر دوو لەو بڕوایەدان کە خەباتی ناتوندوتیژی لە خەباتی تێکەڵ بە توندوتیژی کاریگەرترە. توندوتیژی، توندوتیژی بەدووادا دێ بەڵام ناتوندوتیژی بە پێچەوانەی ئەمەیە. ڕاستە تەنانەت لە خەبات و بەرهەڵستکاری مەدەنیدا مرۆڤەکان ژیانیان لە دەست دەدەن بەڵام قوربانییەکان لە خەباتی تێکەڵ بە توندوتیژیدا هەمیشە فرەترە. هێندێک کەس زۆر بە تێڕادیتووییەوە دەڵێن کە خەباتی ناتوندوتیژی ئیمڕۆ کاریگەرترین شێوازی خەباتە لە کۆمەڵگای ئێمەدا. ئەوانەی کەوا دەڵێن ڕەنگە خەباتی گریلایی و چەکداری لە شوێنەکانی دیکەی جیهان بسەلمێنن و هەروەها ئەوەش بڵێن کە بەکارهێنانی توندوتیژی چەکداری لە دژی هێرشی بێگانە بۆ سەر وڵاتەکەمان ڕەوایە.

دەکرێ لە ڕوانگەی ئەخلاقیشەوە یان وێڕای ئەخلاق وەک بنەماگرتن لایەنگری لە خەباتی ناتوندوتیژی بکرێ. ئەگەر هاتوو ئەوەمان لا پەسەند بێ کە ئینسان بایەخی بێ کۆتایی هەیە ئەوە هاوکات دەبێ ئەوەمان پەسەند بێ کە هەر تاقە مرۆڤێک هەر وەک دوو یان هەزار مرۆڤی دیکە پێکەوە بایەخی بێ کۆتایی و جۆراوجۆری هەیە. زۆر کەسی دیکە هەن کە بە پێچەوانەی ئەمە بیر دەکەنەوە. دوو کەس بایەخیان لە تاقە کەسێک فرەترە و هەربۆیە دەکرێ کەسێک بکرێتە قوربانی بۆ ئەوە دوو کەس ڕزگاریان بێ. هەربۆیە لێرەدا بنەما و شەرتی بنەڕەتی ئەوەیە کە بایەخەکانی کەسێک بێ کۆتایی نین بەڵکوو لە چوارچێوەدان. ئەو کەسانە

لەو ڕووەوە کە بایەخەکانی تاک لە چوارچێوەکی بەرتەسکراودا دادەنێن، هەر لەو ڕوانگەشەوە دەڵێن دەکرێ تاقە کەس لە بەر بەرژەوەندییەکانی کۆمەڵگە بکرێتە قوربانی.

ئەوانەی کە دەڵێن بایەخەکانی ئینسان بێ کۆتایین، لەو بڕوایەدان کە هەمیشە جێگرەوە یان ئەلتەرناتیڤ بۆ توندوتیژی هەیە. لە جیهانێکی پێچەڵپێچدا شیانی هەڵبژاردنی زۆروزەبەن و بێ کۆتایی هەیە. لە نێوان ژیان و مردندا یەک هەڵبژاردن لە خۆیدا لە گریمانە دەچێ. لەو گریمانەدا کە لە نێوان ئەوەدا نەنکە پیرە یان سەربازێکی دوژمن یەک بکوژرێ یەک هەڵبژێرین، شتێک لە سەر کۆمەڵگەی ئێمڕۆ ئێمە بە دەستەوەدا نادا.

کەسانی دیکە هەن دەڵێن ئێمە هەموو کاتێک ناتوانین ئەرکە ئەخلاقییەکانی خۆمان جێبەجێ بکەین. لە باردووخێکی زۆر دژوارو کاتاسرۆڤدا ئێمە دەتوانین تەنیا ئەوانە ڕزگار بکەین کە ڕزگارکردنیان لە هێز و دەستەڵاتی ئێمەدایە. لە باری ئەخلاقەوە درووست نیە کە نەمانتوانی خەڵکی دیکە ڕزگار بکەین و بە جێمان هێشتن. لە دیتنێکی بەو شێوەیەدا ئەخلاق و تێگەیشتین لێکدەهاڵێن. پیاوانی ئاگرکوژێنەوە پاش هەر ڕووداوەێک بۆ ئەوەی خۆیان زۆر ویژدان ئازاردیتوو نەبینن، کۆبوونەوەیان بۆ دەکرێ [و بە قسەکردن هێور دەکرێنەوە].

لە کردەوەدا ئێمە ڕۆژانە بایەخی کەسانی دیکە کەم دەبینین. هێندێک جار گوێ بۆ ویست و دواخوازی هاوکاری خەڵکانی دیکە ناگرین. من پێموایە پێویستم بە تێگەیشتنێکی هەر چەند ڕواڵەتیش لەم نێوەدا بێ، هەیە. بۆ نموونە من زۆر جار دەچم بۆ سینەما. من دەتوانم کاتی چوونە سینەمام بۆ ڕزگارکردنی کەسێک لە برسیەتی یان کەسێک کە توندوتیژی هەڕەشەی لێدەکات، تەرخان بکەم. ئێمە لە جیهانێکی پێچەڵپێچدا دەژین. ئێمە ناتوانین بە تەنیا هەموو گرفتەکان چارەسەر بکەین. من لەو بڕوایەدام ئەرکە ئەخلاقییەکان زیاتر وەک گرووپ و کۆمەڵگە دەکەوێتە سەرشانی ئێمە هەتا وەک تاک. بەڵام لە هەمانکاتدا وەک تاک ئەو ئەرکە ئەخلاقییەمان دەکەوێتە سەر شان کە ئەو هاوبەشییە لە نێو ئێنسانەکاندا بە هۆی کۆڕ، کۆمەڵ و ڕێکخراو درووستکردنەوەوە، پێکبێنین و ئەرکە ئەخلاقییەکانی خۆمان لە کردەوەدا جێبەجێ بکەین. ناتوندوتیژی نەبەستراوە بە هۆکارە پراکتیک و ئەخلاقییەکان، [بەڵکوو] بنەمایە بۆ خەباتی نافەرمانی مەدەنی. لە بەر ئەوە هەڵمەتەکان و کارکردو ئاکامی ئەوان دەبێ لە چوارچێوەی ئەخلاقدا جێبگرن، دەبێ باوەڕ و متمانە درووست بکرێ. ئەگەر هاتوو دەستەی بەرهەڵستکار لە هەڵمەتەکانی دیکەدا توندوتیژی بەکار هێنا، ئەوە متمانەی سەرەوە درووست نابێ. [...]

هاوبەشییەتی لە بەرهەڵەستکاریدا
لە سەر ئامادەکاری
کێشەو هاوکاری

لە بەرەبەری خۆئامادەکردن بۆ هەڵمەتێک هەمیشە ترس و دڵەڕاوکێیەکی زۆرم هەبووە. لە زۆر بزووتنەوەی جۆراوجۆر ئەزموونم هەیە. من و هەڤاڵانم بە هەزاران جار تووشی هەڵەو کەموکووڕی بووین. بە پێی ئەزموونەکانی من پێویستی ئینسانە نوێیەکان و کۆمەڵە نوێیەکان، جیاواز بوون لەوەی من بۆخۆم چاوەڕێم دەکرد. بەڵام هەر کۆمەڵەیەک بۆ خۆی دەتوانێ تۆڕێکی تایبەتی وا لە[ئەزموونەکان] پێکەوە بنێ کە هەڵە و تێکشکانەکان ڕابگرێ. هێندێک جار تۆڕەکە واقایم خۆ دەگرێ کە هەڵمەتە نافەرمانییەکان دەتوانن سەرکەون. بە هەمانشێوەش هێندێک جار وەک پێمان سەلمێندرا نەمانتوانیووە پێکەوە لە هەڵمەتێکدا سەربکەوین.

له گەلالەڕێژی هەڵمەتێکی بەرهەڵستکاریدا، لە ڕاستیدا خۆ ئامادەکردن کاتێکی کەمی هەڵمەتە دەگرێ. خۆئامادەکردن بۆ هەڵمەتیش ئەوەیە کە بە سەر ترسدا سەرکەوی و پشتگیری درووست بکەیت. هەروەها خۆمان ئامادە دەکەین بۆ ئەوە بتوانین ناکۆکییەکانی نێو گرووپەکەمان و لە دەرەوەی گرووپ و ناکۆکی لە گەڵ ڕێکخراو ئەنیستیتۆی دیکە، چارسەر بکەین. بەرهەڵستکاری لە خۆیدا یانێ هەم چارەسەری کێشەی نێو خودی گرووپ و هەم دەروەی گرووپ یانێ کۆمەڵگا بە گشتی. ...

بۆ ئەوەی بتوانم وێنەیەک لەم پێوەندییەدا بە نموونە بێنمەوە، زۆر خێرا باسی گرووپی پلاگ بیلی ناسراو بە "نان نەک بۆمبا" دەکەم کە چۆن خۆیانیان بۆ داماڵینی چەکی تریدەنت سیستەم لە ئینگلیز Tridentsystem یانێ [The UK nuclear weapons system] ئامادە کرد.

ئانیکا سپالدە دەسپێشخەری کرد و ئێمەی بۆ کۆبوونەیەک لە دیسامبری 1997دا بانگهێشتن کرد. پێشنیاری ئانیکا ئەوە بوو کە ئێمە هەڵمەتێک لە ئینگلیز ئەنجام بدەین و هەڵمەتەکەش ئەوە بێ کە هێندێک بەشی تریدەنت سیستەم لە کاربخەین. گەلالەکەش ئەوە بوو کە لە ئاوگوستی ساڵی داهاتوودا هەڵمەتەکە دەستپێدەکرا و هەتا ساڵی 2000 هەر چوار بەلەمی هەڵگری تریدەنت بێکەڵک دەکران. ئێمە وامان لێکدایەوە کە سەرجەم بیست ڕۆژمان بۆ خۆ ئامادەکردن دەوێ. ئێمە نەماندەویست خۆمان تێکەڵ بە پرۆسێسێکی درێژخایەن بکەین بەڵکوو هەڵمەتێکی بە پەلە و کوتوپڕمان دەویست. هەربۆیە ئێمە بڕیارماندا کە هەڵمەتەکەمان لە مانگی مای دا دەستپێبکەین. یەکەم دانیشتمان لە ماڵی ئانیکادا بوو. لە ماوەی یەک دوو جار پشووی حەوتووانەدا توانیمان وردە وردە یەکتری بناسین. هەروەها لەو ماوەیەدا باسی ئەوەشمان کرد کە چیمان پێویستەو چی دەتوانین بکەین و چی ناتوانین بکەین.

من بۆ خۆم نەمدەویست کە ئەمجارەش بگیردرێم و بکەومە زیندانەوە، هەر بۆیە منیان وەک ئەندامی پشتگری دانا. ئەو چوار کەسەکەی دیکەش حازر بوون کە کاری لە کارخستن و داماڵینی بەلەمی تریدەنت سیستەم بەئەنجام بگەیەنن. لە کۆبوونەوەیەکی دیکە کە لە مانگی جونی هەمان ساڵدا گیرا، پیاوێک لە نێو گرووپەکەدا گووتی کە ئەو ناوێرێ لە هەڵمەتی پلاگبیلدا لە ئینگلیز بەشداری بکا. هەر بۆیە ئەو خۆی لە گرووپەکە کشاندەوە.

لە مانگی جوندا پشوویەکی پێویستمان وەرگرت و لە کارەکانی پلاگبیل ماڵئاوایمان کرد. دوای پشووی هاوین لە ماڵی ئانبریت دا جارێکیتر کۆبووینەوە. لە یەکێک لەو شەوانەدا، چەند خزمێکی ئانبریت بە میوانی بۆ لای هاتن. هەڵمەتەکەمان لە گەڵ خزمەکانی ئانبریت باس کرد و داوامان لێکردن ئەوانیش بۆچوونەکانی خۆیان دەرببڕن و باسی ئەوە بکەن کە چ جۆرە پشتگیرییەک لەو پێوەندییەدا پێویستە. ئێمە تەنانەت ڕۆژێکمان تەرخان کرد کە لە گەڵ کەسگەلی پشتگیری کە لە دەروەی بزووتنەوەی پلاگبیل بوون و بە شێوەیەکی سەربەخۆ کاریان دەکرد، کۆبووینەوە و گوێبیستی قسەکانی ئەوانیش بووین. یەکێک لە کەسەکان بەرپرسیاری کاروباری سیاسی بوو و یەکیش بەرپرسی پشتگیری شەخسی. چەند ڕۆژ دواتر سەفەرێکمان بۆ ئینگلتەرە کرد.

ئێمە تەنیا بە نیوەو ناتەواوی دەمانزانی بەلەمە ژێردەریاییەکان لە کوێن. هەر بۆیە کەسگەلی پشتگیری لە ئینگلیز سەرقاڵی ئەوە بوون کە لێکۆڵینەوە لە سەر شوێنی هەڵکەوتنی ئەوانمان بۆ بکەن. لە ماوەی سەفەرەکەی ئینگلتەرەدا هەوڵماندا دیسان زیاتر لە سەر خۆمان قسە بکەین، لە سەر گرووپەکەمان کە چۆن کارەکانی ڕادەپەڕاند و هەروەها لە سەر ئەوە بۆمبای ئەتۆم چۆن کاریگەری لە سەر هەلوومەرجی ژیانی هەزاران دادەنا.

پاش مانگێک گرووپەکە کەم کەم هەستی کرد کە ئیتر ئامادەی ئەوەی پەیدا کردووە کە بچێتە نێو ژێر دەریاییەک لە باراو Barrow .

ئەم کورتە بەسەرهاتەی گرووپی پلاگبیلی نان نەک بۆمبا نیشان دەدا کە ئامادەکارییەکان لە سەر بنەمایەکی لەرزۆک و ناڕوون داندرابوو هەتا هەبوونی هێز و ئەزموون. ئامادەکارییەکان لە خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا بە زۆری بە دەوری پێکەوەنانی "گرووپی دۆستایەتی"، ئامادەکاری خودی هەڵمەتەکە و لەهەوێڵ خستنی زانیاری خول دەخواتەوە. پێکەونان و دروستکردنی گرووپێکی بەرهەڵەستکاری لە خۆیدا یانێ شکاندنی تەنیایی و داخراوی سیاسەت. بەڵام لە هەمانکاتیشدا بە مانای وەپێشخستنی ڕەخنە و ڕاوەستان و خەباتکردنی بەکۆمەڵ و هەرەوەزییە. لە سەر خود بیرکردنەوە و هاوبەشی و هەرەوەزی بنەماکانی خەباتی [نافەرمانی مەدەنی] پێکدێنن. لە گرووپی پلاگبیلی نان نەک بۆمبادا ئێمە چەند جارێک ڕەخنەی یەکتریمان کرد. بێگومان، ئەگەر ئەم جۆرە ڕەخنەگرتنە نەبێ ئەوە سەرلێشێواوی و تووڕەیی لە ماوەی لە زیندان بووندا بینگی مرۆڤ دەگرێ.

یەکێک لە دامەرزێنەرانی بزووتنەوەی پلاگبیل بە ناوی فیل بەریگان Phil Berrigan دەڵێ؛ بەرهەڵەستکاری لە هاوبەشییەتی و هەرەوەزیی سەرچاوە دەگرێ. ئەم هاوبەشییە پێکهێنراوە لە خۆیدا هەلومەرجێکی هارمۆنی تێکەڵ نیە بەڵکوو لە نێوەڕۆکەکەیدا هاوکاری و کێشەو دووبەرکی لێکهاڵاون.

هاوبەشییەتی لەخۆیدا دەکرێ وەک کێشەیەک لە نێو بزووتنەوەیەکی بەرهەڵەستکاریدا چاوی لێبکرێ. مەترسی ئەوە هەیە کە بزووتنەوە بەرەو لای هۆمۆژنی و وەکیەکی زیاتری بڕوا. بەشداربووان وردە وردە وەک یەک بیردەکەنەوە. لە خراپترین حاڵەتدا هاوبەشیەتی دەتوانێ ببێتە هۆی گوێڕیەڵی تەواو لە گرووپ و پاشان تەریککەوتنەوە لە خەڵکی دیکە. گووتنی وەک :

- باوەڕ مەکە کە تۆ بۆخۆت شتێک بیت، لە نێو گرووپدا دەبێتە باو.

ئەگەر ئێمە نەهێڵین تایبەتبوون و جیاوازی لە نێو گرووپدا هەبێ ئەوە هاوبەشییەتی بۆ خۆی دەبێتە زیندانێک. هەم هاوکاری و هەم کێشە و دووبەرەکی لە ئاستی جیاوازدا لە نێوان گرووپەکان یان تاکەکان یان لە نێوان تاکێک و گرووپێک دەێنە گۆڕێ. لە گرووپی پلاگبیلی نان نەک بۆمبا، ئێمە لە نێو خۆماندا کێشەو دووبەرەکیمان هەبوو بەڵام لە هەمانکاتدا لە گەڵ گرووپگەلی دیکە نێوەوەو دەرەوەی بزووتنەوەی پلاگبیل کێشەمان هەبوو. کەسێک هەبوو کێشەیەکی زۆر قوڵی لە گەڵ باوک یان دایکی لێ پەیدا بوو. بۆ ئەوەی لە دژی دیاردەی بیرکردنەوەی "ئێمە" و "ئێوە" خەباتی نێوخۆیی بکرێ، زۆر گرینگە کە جیاوازی قووڵ نەکەوێتە نێوان هاوکاری و کێشە و ئەو دووانە لێک دوور نەکەونەوە. هاوکاری و کێشە لە هەموو پێوەندییەکانی ئێمەدا دەبێ زۆریان مەودا لە نێواندا نەبێ. هاوکاری لە نێوان گرووپە جیاوزەکاندا لە کۆمەڵگە بنەمایە بۆ خەبات لە دژی دژبەرێکی بەدەستەڵات.

گاندی لەم بارەوە ڕوانگەیەکی دیکەی زۆر سەرنجڕاکێشی هەیە. بەرهەڵەستکاری ئەوە دەخوازێ کە پشتگیری دژبەر بکرێ، ڕاست لەو کاتەدا تووشی کێشەو ئاڵووزی بووە. ئەم پشتگیرییە وردە وردە ڕەنگە بکێشرێتە هاوکاریش لە کەسکەلێک لە نێو دژبەردا لە هەمانکاتدا کە خەبات و بەرهەڵەستکاری بەردەوامە. زۆر سرووشتیە کە ئەو پشتگیرییە لە کەسانێک دەکرێ کە لە بەرەی دژبەردا نوێنەرایەتی جۆرێک دژایەتی لە نێو خودی دژبەردا دەکەن. دانیال ئێلسبەرگ Daniel Ellsberg کە لە دەیەی شەستەکاندا ڕاوێژکاری سەرەککۆماری ئەمریکا بوو لە ماوەی شەڕی ڤیەتنامدا ژمارەیەک بەڵگەی نهێنی ناسراو بە "کاغەزگەلی پێنتاگۆن" چاپ کرد. ئەو بەڵگانە تاکتیکی وەحشیانەی نیزامی ئەمریکای لە ڤیەتنام ئاشکرا کرد. هەر بۆیە ناوبرا

درایە مەحکەمە. لەو کاتەدا بزووتنەوەی ئاشتی پشتگیری بەهێزی خۆی لە ئێلسبەرگ ڕاگەیاند. ئێستا پاش بیست ساڵ ئێلسبەرگ بە هۆی شایەتیدانی لە مەحکەمەکاندا، هاوکاری بزووتنەوەی پلاگبیل دەکا.

ئێمە لە نێو بزووتنەوەی پلاگبیلدا لە لایەن زۆر دادوەر و تەنانەت وەزیری دادی کۆن ئەمریکا رامسی کلارک Ramsy Clark هاوکاریمان دەکرێ. ئەم جۆرە هاوکارییانە لە خۆیاندا گەیشتوونەتە شوێنێک کە ژمارەیەک لەو دادوەرانە بۆ خۆیان ڕاستەوخۆ لە هەڵمەتەکانی خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا بەشدارایان کردووە.

لە ئینگلتەرە 17 ئەندامی پارلمان پشتگری خۆیان لە گرووپی پلاگبیلی نان نەک بۆمبا و هەروەها گرووپی پلاگبیلی دژی تیریدەنت سیستەم و هەڵمەتەکەی ساڵی 2000یان دەربڕی. لە سویدا لە نێو بزووتنەوە جەماوەرییەکاندا پێ لە سەر داکۆکبوون دادەگیرێ. تەنانەت هەوڵی ئەوە دەدرێ کە وانیشان بدرێ هاودەنگییەکی قایم لە نێوان ئەوان و دەوڵەت و هاووڵاتیانی دیکەدا لە گۆڕێ دایە. ئەوانن لەو باوەڕەدان کە وێنەیەکی بەم شێوە نیشاندان دەبێتە هۆی بەهێزی و قایمی. بزووتنەوە پشتگیری و ئاشتیخوازەکانی [سوید] هێندێک جار ئەوەندە لە لایەن دەوڵەتەوە پشتگیریان دەکرێ کە ئەوان بە جۆرێک ناچار دەمێنن کە لە کێشەو بیروارا جیاوازەکانیان کە لە ڕاستیدا لە نێوان ئەوان و دەوڵەتدا هەن، کەمڕەنگتر نیشان بدەن یان هێندێک جار بێدەنگی هەڵبژێرن. ئەمە لە خۆیدا بۆ کۆمەڵگە جێگەی مەترسیە. ئەگەر بێتوو جیاوازییەکان لە بزووتنەوەیەک یان لە کۆمەڵگەیەکدا بە ڕوونی نەخرێنە بەرچاو ئەوە هەردووک لە بزووتن و بەرەوپێشچوون دەکەون. ئەوانەی کە هەوڵ دەدەن قسەکانی خۆیان لە گەڵ یان بە دوای بیرووبۆچوونەکانی دژبەردا بگونجێنن، ئەوە وێنەیەکی درۆینە لە وشیاری پیشان دەدەن کە گۆیا هەموو کەسەکان لە گەڵ یەکتری کۆکن. بەڵام خەڵک وەردە وەردە ئەمە دەبینێ و لە هەڵوێست و کاریگەری ئەوان کەمتر دەبێتەوە.

فەرمانی و ترس

چ پێویستە بکرێ بۆ ئەوە ئاستەنگ بخرێتە سەر شەریکەیەک کە ژینگە ژاراوی دەکا یان چەک و چۆڵ دەنێرێتە دەرەوە؟

بەشدارانی کۆرسەکە لە پێشدا، وروهاج، زەق لێمیان ڕوانی. بەڵام لە ماوەی چەند خولەکێکدا گەڵاڵەیکی حازریان پێشکەش کرد. لە ڕاستیدا بۆ ڕاوەستاندن و پێشگرتن بە ئەنجامدانی کردەوەیەک پێویست ناکا ژمارەیەکی زۆر کرێکاری بەشی پێوەندی و تەلەفونات، ڕاگوێستن و هاتووچۆ، نامەبەر و فەرمانبەری بانک نافەرمانی بکەن. هەتا کۆمەڵگەی ئێمە زیاتر پێچەڵپێچتر بێت ئەوە بۆ ڕاپەڕاندنی کارەکانی فرەتر پێویستی بە هاوکاری و هاودەنگی بەشە جیاجیاکانی هەیە. بە هۆی ئەوەی ئابووری زیاتر نێونەتەوەییتر بووە، ئەوە ئەو پێویستی بەیەکتر بوونە بەتایبەتی لە نێوان دەوڵەت و شەریکەکاندا زیادی کردووە.

ئەمە لە خۆیدا پێشوەچوونێکی ئیدەئالی بۆ ئەوانەی کە لە خەباتی نافەرمانی مەدەنی کەڵک وەردەگرن، پێکهێناوە. بۆ پێشگرتن بە کردەوەی ڕۆخێنەر، ئەوە پشتگوێخستن و نەکردنی هاوکاری لە خۆیدا ئامرازێکی زۆر کاریگەرە. بەڵام ئەمە هەرواش ئاسان نیە. کێشەکە لەوەدایە کە ئێمە لە ڕاستیدا فەرمانبەری دەکەین. فەرمانبەری لە هەناوی ئێمەدا، ڕیشەی داکوتاوە.

کۆمەڵناسی کلاسیک، ماکس وێبر، خۆبەدەستەوەدانێکی ئازادانەی لە لای مرۆڤ سەلماندووە. حاکمان زۆرجار وەک دەستەڵاتدارانی خاوەن لیگیتیمە چاویان لێدەکرێ. پشتگیرییەکانی ئێمە لە حاکمان یان ئەوەتا لە کەسایەتی کاریزمایی ئەوانەوە سەرچاوە دەگرێ یان لە هەستی خۆبەئەرکدار زانین و بەدواداچوونی ئێمەوە بۆ ئەوان. هەروەها فەرمانبەری دەکرێ لە باوەڕی ئێمە بە ترادیسیۆنی بێ کۆتاییەوە سەرچاوەی گرتبێ: "ئەمە

هەر وابووە، کەوایە دەبێ ڕاست بێ و هەرواش دەبێ..." سرووشتیە کە فەرمانبەری ئێمە، هۆکاری عەقڵ و بیرکردنەوەی لە پشتەوە بێت: ئێمە ئێستا نەزمێکی باشمان هەیە. من نامهەوێ ئەمە بخەمە مەترسی و لەمەی ئێستا خراپتر ببێ..."

بەڵام لە کۆمەڵگەدا کەسگەلێکی دیکە هەن کە زۆر بە توندی لە دژی پێوەندییە جیاوازەکانن. ئەوەی کە لە سویدا هەتا ڕادەیەک سەیروسەمەرەیە ئەوەیە تەواوی ئەوانەی کە بەرهەڵەستکاری دەکەن و دژ دەردەکەون لە هەمانکاتیشدا فەرمانبەری هەڵدەبژێرن. لانیکەم من بۆ ئەم فەرمانبەری توندئاژۆییە کۆمەڵگەییە هۆکارێکم پێ شک دێ: ئێمە لە کۆمەڵگەیەکدا دەژین کە ژیان بە زۆری بە پێشمەرجەکانەوە بەستراوەتەوە. هەر بۆیە ئێمە هەوڵدەدەین بزانین و بیحەسبێنین کە کردەوەکانمان چ کاریگەرییەک لە سەر ڕەوتی ژیانمان دادەنێن. بە کورتی و بە سانایی ئێمە لە ئاکام و کارکردێک کە نافەرمانی بەدوای خۆیدا دێنێ، دەترسێن. ئەمەش وادەکا کە ئێمە باوەڕمان بە خۆمان نەبێ و لەرزۆک بین. ئامادەکارییەکان لە خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا بەومانایەیە کە ئێمە بۆ ئەوەی بە سەر ترسەکانماندا زاڵ بین و فەرمانبەری بشکێنین دەبێ یەکتری هان بدەین و هاوکاری یەکتری بکەین.

گرووپی دۆستان

بودیستە نونا و مونکاکان کە لە ژاپۆنەوە هاتوون، ڕێورەسمی بودایی خۆیان هەتا نوێژی شێوان درێژە دەدەن. گرووپێکی قشەی کاتۆلیکی، بە دوای ئەواندا دەست بە ڕێورەسمی کریستیانی خۆیان دەکەن. گرووپێکی دیکە کە تەنیا لە دایک و باوکان پێکهاتووە، لە بارەی ئەوەی، بۆ ئەوان قانوونیان لە ژێر پێ خستووە، قسەو باس دەکەن و پاشان وێنەی مندالان بە تەیمانەکەی دەوری خۆیانەوە هەڵدەواسن. لە هەمانکاتدا گرووپێکی "دۆستانی ژنان" لە فرۆکەخانەدا، جادەی نیشتنەوەی تەیارەیەکی نیزامیان بەربەست کردووە. گرووپێکی دیکەی ژنان خەریکی چاندنی دارن. ئەو گرووپە دۆستانەی منی تێدابووم، بەر لەوەی قۆڵبەست بکرێن، لە بیرەوەری قوربانیانی شەڕدا کۆڕێکی بێدەنگیمان پێکهێنابوو.

ئەوە یەکەم جار بوو من لە هەڵمەتێکدا بەشداری بکەم کە لەودا زیاتر لە هەزار کەس بەشداری بکا. ئەوان هەر کامە سەر بە گرووپی جیاوازی گرووپی دۆستان بوون. هەر کامە لە بەشداربووان لە لایەن گرووپی دۆستانی خۆیەوە بە گەڵاڵەیەکی تایبەتییەوە، بەشداریان کردبوو. ئەم نوێ دیتنەوەیە، کڤالیتی وچۆنییەتی هەڵمەتەکەی بە هۆی بەشداری گرووپی دۆستان کە کارەکانیان لە چاو هەڵمەتە بەرفرە و قەرەباڵخەکانی ترادیسیۆنی، نوێ بوو، بەتەواوی گۆڕیبوو. پێشتر من هەستم بەو جیاوازییە بەرچاوە نەکردبوو ئەگەر بێ و ئەمە لە گەڵ ئەو هەڵمەتە کۆنانە بەراورد بکەم کە لە لایەن چەند ڕێکخەرێکەوە، بەڕێوەدەچوون.

گاندی گوتوویەتی شێوازی خەباتی ناتوندوتیژی بە بێ ئازایەتی و نەترسی شیانی نیە. بۆ ئەوەی ئێمە بتوانین ئەرکی خەباتکارەنەمان بە ئەنجام بگەیەنین دەبێ بە سەر ترس لە ماڵ و پارە، شەرەف، بنەماڵە، خزم، دەوڵەت و بریندار بوون یان مردندا سەربکەوین و خۆمان لە ترس ڕزگار بکەین بۆ گەیەشتن بەمەش بە پێی قسەی گاندی پێویستمان بە هێزی فیزیکی نیە. تاکێک هەروەک ملیۆنێک دەتوانێ بەرهەڵەستکاری بکا. ژن و پیاو بە بێ جیاوازی دەتوانن بەشداری بکەن. تەنیا شتێک کە بۆ گەیشتن بەمە پێویستە زاڵ بوونی سایکۆلۆژی بە سەر خۆدایە. ئەم نەترسی و ئازایەتییە دەتوانرێ پێکبێ ئەگەر مرۆڤ بە تەواوەتی تێبگا کە ڕاستی و ناتوندوتیژیی چ مانایەک دەدەن.

مارتین لوترکین لە ژێر کاریگەری گاندیدا بوو. بۆچوونەکەی لوترکین کە من پێشتر ئاماژەم پێکرد ئەوەیە کە خەباتی نافەرمانی مەدەنی لە خۆیدا یانێ دەروون خاوێنکردنەوە. دەرمان و چارەسەری گاندی و لوترکین بۆ بەزاندنی ترس ئەوەیە کە دەبێ مرۆڤ لە پێشدا لە باری ڕۆحییەوە خۆی ئامادە بکا. ئەم ترادیسیۆنەی [پاش گاندی و لوترکین] لە چەند لاوەو بەرەو چەند لا پێشوەچوونی بەخۆیەوە دیوە. لە نێو گرووپە مەزهەبییەکاندا "ناتوندوتیژی بەهێزی ڕۆحی" پەرەی گرتووە. لە لای گرووپگەلی گەنجان "بەرهەڵەستکاری کاریگەر و بەجێ" پێشوەچوونی دیوە. ئەوانەی کە چەند جار دەستبەسەر کرابوون و گیرا بوون لە بەر ئەوەی دەیانزانی کە چ شتێک لە کاتی ئەنجامدانی هەڵمەتەکاندا ڕوو دەدا، ئەوە جارەکانی تر و لە داهاتوودا کاتێکی زۆریان بۆ ئامادەکاری تەرخان نەدەکرد.

ئەم جۆرە تێڕوانینە لە لایەن فیمینیستەکان و هەروەها گرووپگەلی نێو بزووتنەوەی پلاگبیل کەوتۆتە بەر ڕەخنە و گازندە. ڕەخنەکەش ئەوەیە کە گاندی و لوترکین تێڕوانینێکی زۆر ئیلیتگرایانە و تاکیەتی (ئیندیڤیدوالیتی) یان لە سەر خۆئامادەکاری بەر لە هەڵمەتەکاندا هەبووە. ئەمەش وادەکا کە دەبێ مرۆڤ خاوەنی وردەیەکی یەکجار بەرز بێ کە بتوانێ خەباتی لە شێوازی گاندی و لوترکین بکا. بەشێک لە بزووتنەوەی پلاگبیل دژی ئەمەیە و ئەوانیش ئەو کەسانەن کە خۆیان زۆر ئازاو بەباوەڕ نازانن [کە بتوانن بەو جۆرە خەبات بکەن و ئەوان پێیانوایە دەبێ شێوازی خەبات ئەوەندە ئاسان بێ کە هەموو کەس بتوانێ بیکا].

هەربۆیە لە باتی هێزی تاکیەتی ڕۆحی وەک ئەلتەرناتیف باس لە پشتگیری دوولایەنە دەکرێ. هاوبەشییەتی یەکەمین و باشترین ئامرازە بۆ سەرکەوتن بە سەر ترسدا. ئەگەر بێتوو ئێمە بتوانین لە گرووپگەلی چکۆڵەدا متمانە و ئاسایش دابین بکەین ئەوە ترسی کەسی نامێنێ و تاک دەتوانێ بە سەری ترسدا زاڵ بێ. هەربۆیە هاوبەشیەتی بەردی بناخەیە لە بەرهەڵەستکاریدا.

لە هەڵمەتێکی گەورە لە دژی وزەی ناوکی سیبرۆک Seabrook لە نیو هامپشیر New Hampshire لە ساڵی 1976، بۆ یەکەم جار لە پاش شەڕی نێوخۆیی سپانیا، بیری "گرووپگەلی دۆستان" بەکار بردرا. پێشتر لە دەیەی سییەکاندا لە لایەن بزووتنەوەی ئانارشیستی سپانیاوە گرووپگەلێک بە ناوی grupos de afinidad گرووپگەلی دۆستان پێکهاتبوو. ئاکامی ئەم نوێکارییە (ڕێنێسانە) لە دەیەی حەفتاکاندا لە سەرەوەی چاوەڕوانییەکان بوو. ئەزموونەکان هەر زوو بە ئەمریکادا بڵاوبوونەوە. بە هۆی پەرەگرتنی بەربڵاوی بزووتنەوەی دژی وزەی ناوکی لە کۆتایی دەیەی حەفتاکاندا، ئەزموونی [گرووپگەلی دۆستان] گەیشتە نێو بزووتنەوەی ناتوندوتیژی دژی وزەی ناوکی لە ئاڵمانیا و لەوێشەوە دواتر بە هۆی بزووتنەوەی ژنان و ئاشتیخوازان لە سەرەتای دەیەی هەشتاکاندا بە هەموو ئوروپادا بڵاو بۆوە.

من بۆ خۆم لە نێوان خەباتی نافەرمانی مەدەنی لە قۆناخی پێش سیبرۆک جیاوازی دادەنێم. بە کورتی دەکرێ بکوترێ کە گرووپگەلی دۆستان، شۆڕشیان لە بزووتنەوەی بەرهەڵستکاری ناتوندوتیژییدا پێکهێنا. پێشتر زۆرتر گرینگی بە هەبوونی ڕێبەری کاریزمایی دەدراو ئەوە کە هەڵمەتەکان بە شێوەیەکی جیاواز سەرکەوتن وەدەست بێنن. بەڵام لە لای "گرووپگەلی دۆستان" هەموو کەسێک دەتوانێ لە گەڵاڵە ڕێژی هەڵمەتەکاندا بەشداری بکا، لە پرۆسەی بڕیارداندا و پاشان جێبەجێ کردنیدا دەستی هەبێ. ئەمە بەو مانایەیە کە بە هۆی گرووپگەلی دۆستان دیمۆکراسی لە نێو بزووتنەوەی ناتوندوتیژیدا قایم بووە.

گرووپێکی دۆستان، گرووپێکی هەڵمەتبەرە کە لە خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا بەشداری دەکا. هەر گرووپێک لە سێ هەتا پازدە کەس پێکهاتووە. هێندێک جار قازانج لەوەدایە کە ئەندامانی گرووپەکە کەمتر بن.

له یەکەم گرووپی دۆستان کە من لە شاری ئوپسالادا لە ساڵی 1982 تێدا بەشداریم کرد، سێ کەس بەشدار بوون.

ئافینیدادی afinidad سپانیایی یان ئەفینیتی affinity ئینگلیزی لە وشەی لاتینی ئافینیس affinis کە بە مانای پێکەوەبوون یان ئالیکاری یەکتری کردنە سەرچاوەی گرتووە. ئەم وشەیە بۆ کاتێک کە دوو بەلەم لە پەنای یەکرتیدا هەڵکەوتوون، بەکار دەبرێ. کە گرووپگەلی ئەفینیتی وەرگێڕدراوەتە سەر گرووپگەلی دۆستان رێکەوتێکی باش نیە. زۆرکەس واتێگەیشتووە کە ئەندامانی ئەم گرووپگەلە لە گەڵ یەکتری دۆستن یان دەبنە دۆست. ئەمە لە خۆیدا ئەو تێگەیشتنە خراپەی درووست کردووە کە هێندێک کەس بە هۆی ئەوەوە کە زەحمەت بووە دۆستایەتییان لە گەڵدا پێکبێبی، تووشی هیوابڕاوی هاتوون. گرووپگەولی ئەفینیتی بە مانای دۆستایەتی درووستکردن نیە بەڵکوو بە مانای ئەوەیە ئەندامانی ئەو گرووپە شتێکی هاوبەشیان پێکەوە هەیە. بۆ ئەوەی هەڵەی لەو چەشنەی سەرەوە دووپات نەبێتەوە، چەمکی جێگرەوەی وەک "گرووپی هەڵمەت" و "گرووپی بناخە"ش لە باتی گرووپگەلی دۆستان بەکار دەبرێ. ناوی گرووپی هەڵمەت لەو گرووپانەوە هاتووە کە بە شێوەی ترادیسیۆنی هەڵمەتەکە لە لایەن ئەندامانی گرووپە بە شێوەی نۆرە بەڕێوە دەچێ. ناوی گرووپی بناخە لە گرووپگەلی تێۆلۆجە کاتولیکە ڕزگاریخوازەکانەوە لە نێو هەژارەکانی ئەمریکای لاتیندا سەرچاوەی گرتووە کە لە ڕاستیدا هیچ پێوەندی بە بەرهەڵستکارییەوە نیە.

هێندێک جار گرووپگەلی دۆستان بۆ بە ئەنجامگەیاندنی هەڵمەتێک چێدەکرێن و پاش تێپەڕبوونی سزای زیندانی هەڵمەتبەران،ئەوە گرووپەکەش هەڵدەوەشێتەوە. بەڵام گرووپگەلێکی دۆستانی دیکەش هەن کە هەڵمەتەکەیان درێژخایەنە و ئەندامانی گرووپ بە شێوەیەکی ڕێکوپێک و بەردەوام هەڵمەتەکانی خەباتی نافەرمانی مەدەنی درێژە دەدەن.

یەکێک لە هەرە گرینگترین ئەرکەکانی گرووپگەلی دۆستان ئەوەیە کە یارمەتی تێکۆشەرانی دیکە بدەن هەتا گرووپی نوێ چێ بکرێ. گرووپێکی دۆستان لە خۆیدا وەک گرووپێکی بەستراوە نیە بەڵکوو پردێکە بۆ نێو کۆمەڵگەی باشتر. گرووپگەلی دۆستان نابێ زنجیری بەستراوەیی خۆیان بەیەکتری بپچڕێنن چوونکە لەو دەمەدا ئیتر مەترسی بۆ سەر چێکردنی گرووپگەلی نوێ درووست دەبێ. بەو شێوەیە خەڵک لە قەراخەوە دەخرێ یان ئەوە جارێکی دیکە دەکەونەوە سەر تەگەری گەڕان و پێشوەچوون. خەباتی نافەرمانی مەدەنی هەروا ئاسان نیە و بۆ ئەوە هەڵەکانی ڕابردوو دووپات نەکرێنەوە، پشتگیرییەکی لە ڕادەبەدەری تێکۆشەرە کۆنەکان پێویستە.

گرووپگەلی دۆستان یان هەڵمەتی ڕێبەریکراو

ئەگەر هەڵمەتەکانی گرووپگەلی دۆستان لە گەڵ هەڵمەتی تاک یان هەڵمەتی بەکۆمەڵی ڕێبەریکراو بەراورد بکەین، ئەوە هەڵمەتەکانی گرووپگەلی دۆستان زۆر لایەنی باش و پوزەتیفی هەیە. لایەنە باشەکان بریتین لە دیمۆکراسی، کەڵک وەرگرتنی بەربڵاو لە ئەزموونەکان، پشوودرێژی و ڕاکێشانی پشتگیری. هەروەها لایەنی باشی دیکەی گرووپگەلی دۆستان ئەوەیە کە متمانە درووست دەکرێ و هەوڵ دەدرێ مەترسی بەکارهێنانی توندوتیژی و گۆنگەڵ کەم بکرێتەوە.

گرینگ ئەوەیە دیمۆکراسی زیاتر پەرە بگرێ. گرووپگەلی دۆستان لە بڕیارەکاندا سەربەخۆی تەواویان هەیە و بەرپرسایەتی هەموو بەشەکانی هەڵمەتەکان وەئەستۆ دەگرن. هەر ئەمە دەبێتە هۆی ئەوە کە هەڵمەتی گرووپگەلی دۆستان لەو گرووپانە کە هەڵمەتەکانیان لە لایەن ڕێبەرانیانەوە پلانی بۆ دادەندرێ، بە تەواوەتی

جیاواز بێ. لە لای گرووپگەلی دۆستان بۆ دانی بڕیارەکان کاتکوژی ناکرێ و کاتێکی زۆر بە خەسار نادرێ. بەشداربووانی هەڵمەت لە گرووپگەلی دۆستاندا بە تایبەتی لە کاتی هەلومەرجە چاوەڕواننەکراوەکاندا هەر زوو دەتوانن کۆ ببنەوە.

لایەنێکی دیکەی پوزەتیفی گرووپگەلی دۆستان ئەوەیە کە بە هۆی ئەنجامدانی هەڵمەتی نوێ هەمیشە جۆرێک بەردەوامی لە کارەکانیاندا دەبیندرێ. لە پاش هەڵمەتێکی گەورە بۆ بەربەستکردنی چەکی ناوکی لە هەمارێک لە ساڵی 1983 گرووپگەلێکی زۆرتر لە نێو گرووپگەلی دۆستان خوازیاری بەردەوامی هەڵمەتەکە بوون. ئێمە گەلاڵەی هەڵمەتێکی درێژخایەنی دە ڕۆژەمان دارشت. هەموو ڕۆژێک گرووپێک یان چەند گرووپگەلێک لە نێو گرووپگەلی دۆستان بە نۆرە لە هەڵمەتەکەدا بەشداریان دەکرد. لەو گرووپەی کە منی تێدا بوو ویستمان هەڵمەتەکە بە هەموو ئوروپاوە ببەستینەوە لە بەر ئەوە خەریک بوو مووشەکەکانی چەکی ناوکی لە هەمارەکانیانەوە ڕادەگوێزران. یەکێک لە ئەندامانی گرووپەکەمان هەڵپەڕکێی فۆلکلۆری یۆنانی دەزانی. ئێمەش هەڵمەتێکمان لە شێوە هەڵپەڕکێی یۆنانی لە شوێنی نیشتنەوەی تەیارەکان لە فرۆکەخانەی نیزامی وەڕێخست.

ڕێ تێچوویە کە گرووپێکی هەزار کەسی لە درێژەدانی هەڵمەتێکدا تاقەتی فرەتری هەیە هەتا گرووپێکی ڕێبەریکراوی چکۆڵەی چەند کەسی. لە شاری لینشۆپینگ [سوید] لە ماوەی سێ هاوینی 1992، 1993 و 1995دا، سێ کامپانیایی چەکداماڵین ڕێکخرا. ئەو کەمپانیانە بەشێوەیەک ڕێکخرابوون کە فابریکای یاس دەرۆخێندراو و لە جێگەی هوردووگای پەنابەر، شوێنی گەمەی منداڵان و شوێنی کشتوکاڵی سازدەکران. گەلاڵەی کەمپانیاکان بە هۆی گرووپگەلی دۆستان و ئەو گرووپانەی دیکەوە کە پێکەوە هاوکاریان پێکەوە دەکرد، دارێژرا. لە کەمپانیای یەکەمدا هەموو گرووپەکان بە سەر گرووپگەلی دۆستاندا دابەش نەکرابوون. ئەمەش وایکرد لە کاتێکدا دوو سەد کەس بۆ بەئەنجام گەیاندنی هەڵمەتەکە لە کەمپەکە حازر بوون تەنیا ژمارەیەکی کەم زیاتر لە هەمووان شەکەت و ماندووتر بن. لە کەمپانیای دووەم و سێهەمدا هەموو گرووپەکان بە سەر گرووپگەلی دۆستان و گرووپگەلی بناخە دابەش بوون و هەموو کەسێک ئەرکێکی کەوتە سەرشان. ئەمەش بە تایبەتی لە کامپانیای سێهەمدا بوو بە هۆی هاوکاری و هاوئاهەنگی فرەتر لە گەڵ یەکترو هەر بۆیە هەموو گرووپەکان وەک یەک کارەکانیان ڕاپەڕاند وکەسانێک لە ڕادەبەدەر ماندوو نەبوون.

لایەنێکی باشی دیکەی گرووپگەلی دۆستان ئەوەیە کە ئەزموونی چۆنیەتی گەلاڵەڕێژی هەڵمەتەکان زۆرتر بڵاو دەبێتەوە. ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوە کە مەترسی کزبوونی بزووتنەوە بە هۆی ڕێبەری ماندوو لە نێو بچێ و ئەزموونەکان گیانێکی نوێ وەبەر بزووتنەوە بدەن.... نموونەیەکی بەرچاو لەم پێوەندیەدا ئەوەیە کە لە پاش پێکران و کوژرانی مارتین لوترکین، ژمارەیەک لە گرووپگەلی نێو بزووتنەوەی مافی هاووڵاتییەتی [لە ئەمریکا] بۆ ماوەیەکی کورت مات و بێدەنگ بوون.

لێرەدا دەردەکەوێ کە خاڵێکی بەهێزی دژی ئێلیتی لە نێو گرووپگەلی دۆستاندا هەیە. لای ئەوان ئەو شیانە هەیە کە پشتگیری و هاوئاهەنگیەکی وا لە نێو تێکۆشەرانی گرووپگەلی دۆستاندا درووست دەکرێ کە ئەوان ئەو توانایەیان هەیە کە درێژە بە هەڵمەتەکانیان بدەن، هەڵمەتی فرەتر ئەنجام بدەن و تەنانەت بەرهەڵستکاریش زیاتر پەرە پێ بدەن....

لایەنێکی باشی گرووپگەلی دۆستان کە هەر زوو لە بیر دەکرێ ئەوەیە کە شیانی تێوەگلانی ئاژاوەچی و گۆنگەڵ هەڵخرێنەر لە نێو دەچێ. هۆیەکەشی ئەوەیە کە لای ئەوان، دەبێ هەر بەشداربوویەک ئەندامی

یەکێک لە گرووپگەلی دۆستان بێ هەتا ناسیاوییەکی تەواو لە نێوان هەموو بەشداربووانی هەڵمەتدا درووست ببێ.

لە لای گرووپگەلی دۆستان زۆر ئاساییە ئەگەر هاتوو کەسێک خەتە گشتییەکانی خەباتی ناتوندوتیژی پەسەند نەکرد و لە کردەوەدا بەکاری نەهێنا ئەوە داوای لێبکرێ کە ئەوان بەجێبێڵێ. ئەگەر هاتوو سەرەڕای ئەمەش ئەو کەسە لە هەڵمەتەکاندا بەشداری کرد ئەوە گرووپگەلی دۆستان ڕاستەوخۆ پێش بەو کەسە دەگرن. هەموو گرووپگەلی دۆستانێک لە سەریانە پێش لە ئەنجامدانی هەڵمەتێک، گەڵاڵەی هەڵمەتەکانیان بۆ ئەندامانی گرووپ بنێرن. هەر ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوە کە مەترسی ئەنجامدانی هەڵمەتی خراپ زۆر دابەزێ.

ئەرکی وەک ئەوە کە دەبێ هەموو ئەندامانی گرووپگەلی دۆستان لە هەڵمەتێکدا بەشداری بکەن دەبێتە هۆی جێگە کەوتنی متمانە هەم لە لای ئەندامانی گرووپ و هەم لە لای پۆلیسش. تەنیا کەموکورتی یەکی چکۆڵە لە هەڵقەیەکدا بەسە بۆ ئەوە زنجیرێک سەرتاپا خراپ ببێ. [هەربۆیە گرینگە بە وردی بیر لە گەڵاڵەی هەڵمەتەکان بکرێتەوە.]. ئەوانەی کە هەڵمەتەکانی خەباتی نافەرمانی مەدەنی گەڵاڵەڕێژی دەکەن دەبێ ئەوەند وریا بن کە هەمو هەڵقەکانی زنجیرەکە بخەنە بەر سەرنج هەتا زنجیرەکە بتوانێ لێکهاڵانی خۆی بپارێزێ.

ژمارەیەک گرفت و سەختیش لە لای گرووپگەلی دۆستان هەیە. یەکێک لەو گرفتانە ئەوەیە کە تێکۆشەران ناتوانن بە شێوەیەکی کاتی لە هەڵمەتەکاندا بەشداری بکەن. لە گرووپگەلی دۆستاندا ئەرکی قورستر دەکەوێتە سەر شانی ئەندامان و بەئەنجامگەیاندنی ئەو ئەرکانەش کاتێکی زۆریان دەوێ کە بۆیان تەرخان بکرێ. زۆر ساناترە کە تەنیا گوێ ڕایەڵی ڕێبەر یان گەڵاڵەداڕێژەرێک بکەی هەتا ئەوە بۆ خۆت لە گەڵ بی و لە گەڵاڵەڕێژی و ئەرکەکانی دیکەدا بەشداری بکەی. [هەر بۆیە ئەو کەسانەی لە گرووپگەلی دۆستاندا بەشداری دەکەن دەبێ کاتێکی زۆری خۆیان بۆ هەڵمەتەکان تەرخان بکەن]

گرفتێکی دیکەی گرووپگەلی دۆستان ئەوەیە کە ئەوان کێشەکان ئاوەڵا و ئاشکرا دەکەن. ئەمەش لە بەر ئەوەیە کە ئەندامانی گرووپگەلی دۆستان لە پرۆسێسی بڕیاردانەکاندا بەشداری دەکەن. [ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوە کە] دیمۆکراسی لە خۆیدا کێشەکان دەخاتە ڕوو و ئاشکرایان دەکا [بەڵام بەپێچەوانە] لەو [ڕێکخراوانەی] لە سەرەوە بۆ خوارەوە ڕێبەری دەکرێن کێشەکان دەشاردرێنەوە.

[گرفتێکی دیکە ئەوەیە] کە لە گرووپگەلی دۆستاندا هەموو جارێک شیانی ئەوە نیە کە تێکۆشەران کار و ئەرکی جۆراوجۆر ئەنجام بدەن. هەر بۆیە زۆرجار بەرهەڵستکاری شێوەیەکی وەکیەکی و درێژخایەن دەگرێتە خۆ کە لە خۆیدا ناخۆشە. ئەمەش وادەکا کە تێکۆشەران هەست بە ڕاحەتی ناکەن و هەمیشە دەبێ ئاگایان لە ئەرک و کاری ئەم و ئەو بێ....

ئەرکەکان لە گرووپگەلی دۆستاندا

لە گرووپێکی دۆستاندا ئەرکەکان بە سەر هەموو ئەندامانی گرووپدا دابەش دەکرێ. نیوەی گرووپەکە خۆی بۆ ئەوە دادەنێ کە دەستبەسەر بکرێن یان بگیردرێن و نیوەکەی دیکەی گرووپ وەک کەسانی پشتگیری لە هەڵمەتەکاندا بەشداری دەکەن. لە وڵاتی سویددا خودی وشەی کەسی پشتگر کەوتۆتە ژێر پرسیار. لە نیو گرووپی پلاگبیلی نان لە باتی بۆمبا بەو کەسانە کە بە جۆرێک لە قەراخەوە کار دەکەن پێیان دەگوترێ کەسانی هەڵمەت بەهێزکەر لە کاتی پێویستدا.... ئەمە لە خۆیدا ئەو ڕوانگەیەی کە پێی وابوو ئەوانەی چەکوشیان دەوەشاند، ئەرکە قورسەکانیان بەئەنجام دەگەیاند، لە نێو بزووتنەوەی پلابیلدا گۆڕی. هەڵمەتێکی پلاگبیل بۆ خۆی لە چەند هەڵمەت پێکهاتووە. ژمارەیەک چەکوش لێدەدەن، کەسانی دیکە ڕاهێنانی خەباتی

نافەرمانی مەدەنی دەبینن، ژمارەیەک لە گەڵ ڕۆژنامەکان پێوەندی دەگرن و ژمارەیەکی دیکەش نامەی ئێلێکترۆنی بۆ ئەم و بۆ ئەو دەنێرن.

وەک پێشنیار ئەوانەی کە پشتگیری گیراوەکان دەکەن کە توانای زیاتری وەرگرتنی ئاکامی کارەکەیان هەبێ، دەتوانرێ ناویان بنرێ کەسانی پشتگری و ئەوانەش کە لە قەراخەوە زیاتر بە شێوەی سیاسی لە هەڵمەتەکاندا بەشداری دەکەن و ڕاستەوخۆ لە هەڵمەتەکاندا بەشداری ناکەن، ناویان بنرێ هەڵمەت بەهێزکەر لە کاتی پێویستدا. زۆر جار کەسانی پشتگری و کەسانی هەڵمەت بەهێزکەر لەو ئەندامانەی گیراون و کات لە زیندانداندا بەسەر دەبەن فرەتر چالاکترن. کاتێک من بۆ خۆم بەر لەوە یەکەمجار لە هەڵمەتی نافەرمانی مەدەنیدا بەشداری بکەم، پێچەوانەی ئەمەی سەرەوە بیرم دەکردەوە.

کەسانی پشتگری و کەسانی هەڵمەت بەهێزکەر بۆ خۆیان دەکرێ بە سەر چەند گرووپی وەک گرووپی ئاشتیپارێزان، هەڵمەتپارێزان، پێوەندیگرەکان، پەیامنێرانی سیاسی و ئەوانەی بە کردەوە یارمەتی هەڵمەتبەران دەدەن، دابەش بکرێن. هیچکامە لەو گرووپە ناوبراوانە مەترسی گرتنیان لە پێش نیە. گرووپی پلاگبیلی نان نەک بۆمبا گرووپی جۆراوجۆری تایبەتی پشتگری و قەراخیان ڕێکخستووە. ستیفێن Stephen لە ئینگلتەرە و ڕۆلف Rolf لە سوید پێوەندیان بە ڕێکخراوی جۆراوجۆرەوە گرت. ماری Marie پێوەندی لە گەڵ مێدیای لە ئەستۆ بوو. هاراڵد Harald پێوەندی کەسی لە گەڵ خزم و کەسوکارەکان خرابووە سەرشان. ئەیلێن کرایگ Eilen Craig ، یان Jan و تریش Trisch بەرپرسی ئەوە بوون کە پێوەندی لە گەڵ سێ بەندیخانەی سویددا بگرن.

ژمارەیەک لە پێوەندیگرەکان لە شوێنی هەڵمەتەکەی باراو Barrow دا بەشدار بوون، ئەوانی دیکە لە ژێرزەوینێکدا لە گەڵ فاکس، تەلەفۆن و کەمپیۆترەکەیان خەریکی کارکردن بوون.

کارایەکی گرینگی پشتگیری، پێوەندیگرەکانن. پێوەندیگرەکان دەبنە هەڵقەی نێوان گرووپگەلی دۆستانی جۆراوجۆر، تەلەفوون بۆ بنەماڵە و دۆستانی گیراوەکان دەکەن، پێوەندی بە پارێزەرو دادوەرەوە دەگرن، لە گەڵ پۆلیس وتوویژ دەکەن، پێوەندی بە مێدیاوە دەگرن و بۆ چاوپێکەوتنی مێدیای حازری دەکەن و هەروەها بۆ وەدەستخستنی پشتگیری پێوەندی بە ڕێکخراوەکانی دیکەوە دەکەن.

ئەرکێکی دیکەی گرووپی پشتگیری ئەرکی وەخۆگرتنە. ئەوان وەدووی ئۆتۆمۆبیلەکانی پۆلیس دەکەون یان لە بەردەرکەی پۆلیسخانە چاوەڕوانی دەکەن کە ئەگەر هاتوو هاڤاڵێک ئازادکرا وەخۆی بگرن. شتێک کە گرووپی وەخۆگرتن پێویستە بیری لێبکاتەوە ئەوەیە کە پۆلیسەکان هەموو جارێک نزیکترین پۆلیسخانە یان ئەو پۆلیسخانەیەی جارەکانی پێشووتر گرووپگەلی پشتگری لەوێ چاوەڕێیان کردووە، بۆ دەستبەسەرگرتن کەڵکی لێ وەرناگرن. چەند هەڤاڵێک لە کاتی ئەنجامدانی هەڵمەتێکدا لە ئاڵمانیا دەستبەسەرکران. ئەو چەند هەڤاڵە وێرای چەند سەد کەسێکی دیکە بۆ شارێکی دیکە ڕاگوێزران و لەو شارە ئازاد کران. بەم شێوەیە پۆلیس ویستبووی هاڤاڵان ئەوەندە دوور بخاتەوە کە نەتوانن بگەڕێنەوە سەر هەڵمەتەکان و درێژە بە ئەنجامدانی ئەرکەکانی خۆیان بدەن. بەڵام گرووپگەلی پشتگری بە درێژای ڕێگای ڕاگوێزرانی هەڤاڵان وەدووی پۆلیس کەوتن و ئاخرەکەی توانیان ئەو هاڤاڵانە بەهەمان ڕێگادا بگەڕێننەوە سەر هەڵمەتەکان.

ئەرکێکی گرینگی دیکەی گرووپی پشتگیری هاوکاری بەکردەوەیە لە کاتی گرتن و دەستبەسەکردنی هەڤاڵاندا. گرووپی پشتگیری دەتوانێ جلوبەرگی زیادی، دەواو دەرمان، خواردن و کتێب کۆ بکاتەوەو بۆ هەڤاڵانی دەستبەسەرکراو بنێرێ.

پارێزەرانی ئاشتی [لە کاتی هەڵمەتەکاندا]

گرووپی پارێزەرانی ئاشتی وەک ئەرک دەکەویتە سەرشانیان کە هێمنی و هێوری لە کاتی هەڵمەتێکدا بپارێزن. لە ئەفریقای باشووردا، کە ئەزموونی بەکارهێنانی پارێزەرانی ئاشتی زۆرە لە باتی پارێزەرانی ئاشتی لە تیرمێک بە ناوی مارشال marshalls کەڵک وەردەگیردرێ. لە بەهاری ساڵی 1988دا لە هەڵمەتێکدا لە وڵاتی شیلی من وەک چاوەدێر بە سەر ئەشکەنجەدا بەشداریم کرد. لە نەکاو ماشینێکی باسی پۆلیسم دی کە خۆی کرد بە نێو ئەو تێکۆشەرانەدا کە لە هەڵمەتەکەدا [وەک نیشانەی نارەزایەتی دەربڕین] دانیشتبوون. ئەم هەڵمەتەی پۆلیس ئەوەندە کوتوپڕ بوو کە من دەرفەتم نەبوو لە گەڵ لێخوڕی باسەکە قسە بکەم، هەر بۆیە کەسێک کە لە ڕاستیدا ڕۆڵی پشتگری وەک ئەرک خرابووە سەرشانی بە پەلە ڕۆڵی پارێزەری ئاشتی وەئەستۆ گرت و لە قەراخەوە خۆی هەڵواسی بە باسەکەوەو پێوەندی لە گەڵ پۆلیسی لێخوڕی باسەکە گرت. ئەمە دژکردەوە بە پەلەیە بوو بە هۆی ئەوە کە پۆلیسەکە هێور بێتەوەو باسەکە بەرەودوا بگەڕێنێتەوە.

ئەوانەی کە بۆ یەکەمجار لە سەرەتای دەیەی هەشتاکاندا دەستەکانی پارێزەرانی ئاشتییان دامەزراند گرووپێک بوون بە ناوی Livemore Action Group لە کالیفۆرنیا. پارێزەرانی ئاشتی قۆڵیان بە پەڕۆێک دەبەست و بەوشێوەیە لە کاتی هەڵمەتەکاندا خۆیان نیشانە دەکرد و پاشان لە گەڵ پۆلیس قسەیان دەکرد کە ئەوان کێن و [کامە ئەرکیان لە ئەستۆیە]. هەربۆیە پۆلیس لە گرتن و قۆڵبەستکردنی ئەوان خۆی دەپاراست. هەر پارێزەرێکی ئاشتی دەبێ دەورەیەکی تایبەت ببینێ و بتوانێ لە کاتی پێویستدا چاوەدێر [یان پۆلیسی هەڵەشە] هێور بکاتەوەو لە هەمانکاتدا پێش بە گێچەڵ و گۆنگەڵی چەپگەلی توندئاژۆ کە دەیانهەوێ لە هەڵمەتەکاندا شەڕ و پێکدادان هەڵایسێنن، بگرێ.

بەڵام هەر پارێزەرێکی ئاشتی دەبێ خۆی بۆ هەلوومەرجی چاوەڕوواننەکراویش ئامادە بکا. یەکەمجار کە من بۆ خۆم ڕۆڵی پارێزگاری ئاشتیم لە ئەستۆ خرا، دیتم کۆمەڵێک گەنجی لە قەراخ وەستاوو چاولێکەر بەرەو لای ئێمە دەینقیراند و هەراوهەنگامەیان دەکرد. من داوام لێکردن کە دەمهەوێ قسەیان لە گەڵ بکەم. بە بێ ئەوەی لە پێشدا بەوە دەستپێبکەم کە من بۆ خۆم چۆنم بیردەکردەوە بە هێنانە گۆڕی چەند پرسیارێک داوام لێکردن کە کەمێک لە سەر خۆیان و هەڵمەتەکەی ئێمە بیر بکەنەوەو [پاشان هەڵوێست وەربگرن]. پاش دیالۆگێک لە گەڵیان وایان لێهات کە تەنانەت پشتگری لە هەڵمەتەکەی ئێمە بکەن.

لە ماوەی دامالینی چەک لە کەمپی لینشۆپینگ [سوید] کۆرسێکی پارێزەری ئاشتیمان بۆ هەموو بەشدرابووانی هەڵمەتەکە کردەوە. بەڵام لە هەمانکاتدا کۆمیتەیەکی ئاسایشیشمان بەناوی برێک گاڵتەجاڕی سێکۆ Säko دامەزراند. [ناوی گاڵتەجاڕی لە بەر ئەوە دەزگای سیخوڕی و ئاسایشی سویدی ناوی "سێپۆ" Säpo یە. یانێ ناوی سێکۆ لە سەر کێشی سێپۆ داندراوە]. ئەو کومیتەیە دەورەیەکی چڕتریان لە سەر چۆنیەتی پارێزگاری ئاسایشی کەمپەکە دی.

لە کاتی ئەنجامدانی هەڵمەتی گەورەتردا گرووپگەلی دۆستان ئەرکی پارێزەری ئاشتی لە نێو خۆیاندا لە شێوازی جیاجیادا دابەش دەکەن. ژمارەیەک لە پارێزەرانی ئاشتی ئەرکی هێورکردنەوەی پۆلیس و چاولێکەری هەڵەشە وەئەستۆ دەگرن و ژمارەیەکیش لە نێوخۆی هەڵمەتبەراندا هەوڵ دەدەن کەسگەلێک ئاژاوە یان گۆنگەڵێک نەنێنەوەو هەڵمەتەکان بە لارێدا نەبەن.

چەند مانگێک بەر لە دەسپێکردنی هەڵمەتی چەکداماڵین لە کەمپی [لینشۆپینگ] پارێزەرانی ئاشتی پێوەندیان بە پۆلیسەوە گرت و هەرئەم پێوەندیانەش بوو بە هۆی پێکهێنانی هێندێک ڕێکەوتن لە نێوان پۆلیس و هەڵمەتبەراندا سەبارەت بە دژکردەوەی چاوەڕووانکراوی پۆلیس. کاتێک یەکەمین هەڵمەتی چەکداماڵینی

کەمپ دەستپێکرد ژمارەیەک پۆلیس پرسیاریان کرد ئەرێ ئەوە شوێنی قاوەخواردنەکەتان لە کوێیە؟ ئەوان پێشتر دەیانزانی کە ئێمە پێمان گووتبوون بەرلەوەی بمانگرن ئەوە داوەتی قاوەو شیرینی خواردنتان دەکەین. بەشێکی بەرچاو لە پۆلیسەکان ئەو تێگەیشتنەیان لا درووست بوو کە تێکۆشەرانی خەباتی ناتوندوتیژی و مەدەنی چۆن هەڵسووکەوت دەکەن و جیاوازی ئەوان لە گەڵ تێکۆشەرانی توندئاژۆ و هەڵەشە چیە. پۆلیسەکان فێربوون و لێی ڕاهاتن تێبگەن کە پارێزەرانی ئاشتی کامە کارکردی گرینگیان هەیە.

لە پاش هەر هەڵمەتێک کە ئەنجام دەدرا توانرا باوەڕ بەیەکتری بە هۆی ڕێزی دوولایەنەی نێوامان لەیەکتری بەهێز ببێ. پۆلیسێک بۆ منی گێڕایەوە کە بە تێپەڕبوونی کات زیاتر باوەڕی بەو قسەکانمان دەکرد. ئەمە وایکردبوو کە ئەو پۆلیسە شێمانەی باشتری پێشهاتەکانی بکردبایە هەتا هەڤاڵە دوڕدونگەکانی دیکەی. پارێزەرانی ئاشتی لە کەمپەکە وەک ئامانج بۆ خۆیان دیاریکردبوو کە هەرکامەیان جۆرێک پێوەندی کەسیی لە گەڵ ئەو پۆلیسانە کە خەریکن تێکۆشەرێک بگرن، دابمەرزێنن. تەنانەت لە گەڵ نزیکترین فەرمانبەری دەوروبەریش هەمان پێوەندی دابمەرزێنن. ئەم هەمو پێوەندییانە بەر لە ئەنجامدانی هەڵمەتەکان یان لە ماوەی ئەنجامدانی هەڵمەتەکاندا پێکهێندران.

لە ڕاستیدا هەموو ئەم پێوەندییانە بۆ ئەوەیە کە کە جۆرێک دیالۆگ و گفتوگۆ لە گەڵ دژبەردا دابمەرزێندرێ. لە هەمانکاتیشدا ئەوە ڕاستە کە کارکردی ئەو پێوەندییانە ئەوە دەبێ کە [بۆ پۆلیسەکان] زۆر زەحمەت دەبێ کە لە دژی کەسانێک کە لە هەوایەکی هێمن و هێوردا پێوەندی و دانووساندیان هەبووە توندوتیژی زۆر و زەبەن بەکار ببەن. لە باروودۆخێکی ئاوادا کە پارێزەرانی ئاشتی و تێکۆشەرەکانی دیکە هەمان کەس نین [لە ڕاستیدا] گرینگییەکی ئەوتۆی نیە.

پارێزەرانی ئاشتی تەنیا بەرپرسایەتی خودی هەڵمەتەکانیان لە ئەستۆ نیە، ئاسایشی کەمپی چەکداماڵین ئەوەی دەخواست کە دوو کەس لە لایەکی کەمپەکە و دوو کەسی دیکە لە لایەکەی دیکەی کەمپەکە کێشک بگرن. کاتێک دەیان گەنجی ئاژاوەچی دەیانەویست هەراوبەزم هەڵخڕێنن ئەوە یەکێک لە کێشکگرەگان هەوڵی هێورکردنەوەیانی دەدا و ئەو کێشکگرەکەی تر گرووپێکی دیکەی ئاگادار دەکردەوە کە بە هاناوە بێن و هەوڵی ئارامکردنەوەی گەنجەکان بدەن. من بۆ خۆم چەند چرکەیەک دوای ئاگاداربوونەوە ڕۆیشتم و بە هۆی گرووپێکی گەورەترەوە توانیمان دیوارێک لە نێوان گەنجەکان و تێکۆشەرەکان چێ بکەین هەتا نەهێڵین ئاژاوە تەشەنە بکاتە نێو تێکۆشەرانی دیکە و بەو شێوەیە شەڕی ئەوان لە خۆمان دوور بخەینەوە. ئێمە وەک گرووپی پاشەکەوت ئەرکمان بۆ دیاری کرابوو ئەگەر هاتوو ئەوانەی پێش ئێمە نەیانتوانی گەنجەکان هێور بکەنەوە ئەوە ئەو کات ئێمە بە هانایانەوە بچین. ئێمە لە نێوەڕاستی کەمپەکە ترۆمبیلێکمان ئامادە کردبوو بۆ ئەوە ئەگەر هاتوو شەڕو ئاژاوە کێشرایە نێو کەمپەکە ئەوە ئەو دایکو باوکە تێکۆشەرانەی منداڵاکانیان لە گەڵ خۆیان هێنابوو، [بە خۆیان و منداڵەکانیانەوە] بەو ترۆمبیلە لە کەمپەکە دوور بخەینەوە. هەتا پۆلیس گەیشتە جێ، گرووپی یەکەم توانی گەنجەکان هێور بکاتەوە، هەر بۆیە نە گرووپی ئێمە و نە ترۆمبیلەکەش دەکار نەهاتن.

چۆن خۆئامادەکاری بۆ هەڵمەتێک دەکرێ؟

یەکەم کۆبوونەوەی من لە نێو گرووپی پلاگبیلدا لە کلێسەیەکی کۆن و داڕووخاو لە گەڕەکێکی ڕەشنشین و بەلاوەیی شاری نیۆیۆرکدا بەسترا. من پێشتر ژمارەیەک تێکۆشەری بزووتنەوەی پلاگبیلم لە شەوە داوەتێکدا لە پاش لە کارخستنی سەرە بۆمبێک بە B-52یەکەوە ناسیبوو. ئەوانەی کە لەو شەوەداوەتەدا ناسیبوومن،

هیچکامەیان بەشداری کۆبوونەوەکە نەبوون. ئەوان لە بنکەیەکی پۆلیس لەو نزیکانە دەسبەسەر کرابوون. بەڵام بەشێکی بەرچاوی دیکە لە تێکۆشەرانی پلاگبیل لە کۆبوونەوەکەدا حازر بوون. کۆبوونەوە یان داوەتەکەمان یەکجار قەرەباڵخ بوو و من بە زۆر خۆم ترنجاندبووە نێو خەڵکەکەوەو لە شوێنێکدا پەنام گرتبوو. لەوێ کەوتمە نێو باسێکەوە کە لەودا تەنیا باسی هەڵە و کەموکوورییەکانی بزووتنەوەی پلاگبیل دەکرا. من بۆ خۆم هیچ شتێکم لە سەر بزووتنەوەکە نەدەزانی. بەڵام لە باسەکەدا بڕە شتێکم بە کەم و کورتی بۆ ڕوون بۆوە.

دوای ئەم شەوەداوەتە، شەوێ خەوم لێنەکەوت و هەر لە بیرکردنەوەدا بووم. ئاخرەکەی من بڕیاری خۆم دا. بە یەکێک لەو کەسانەوە کە لە باسەکانی دوێنێ شەوێدا لە هەمووان زیاتر ڕەخنەی توندی گرتبوو، پێوەندیم گرت. ئەو ژنێک بوو کە لێکۆڵینەوەی پێش لە گەڵاڵەڕێژی داماڵینی تەیارەیەکی شەڕی داڕشتبوو. من پرسیارم لێ کرد ئەگەر بێتوو ئەوان پێویستیان بە کەسێکی سویدی لە بەرەبەری هەڵمەتی داهاتوودا، بکەوێ، ئەوە من ئامادەم. پاش دوو مانگ بانگهێشتنێکم بۆ نیۆیۆرک پێگەیشت. ئێمە گرووپێکمان بە ناوی Persehing Plowshares پێکهێنا. چوار مانگ دواتر ئێمە هێندێک بەشی ڕۆکێتی Pershing II مان لە کار خست.

من بۆ خۆم بزووتنەوەی پلاگبیلم بە داماڵینی چەک و پاشان وەک ئاکامی ئەو کارەش کێشانی سزای تاوانی چەند ساڵەی چەکداماڵین لە زینداندا، دەبەستەوە. بەڵام ئێستا بەو ئاکامە گەیشتووم کە گەورەترین کۆمەک یان ئەرکی بزووتنەوە، ئامادەکاری پێش لە هەڵمەتە.

لەم بەشەی کتێبەکەدا کە لە سەر خۆئامادەکردنی پێش هەڵمەتە من بزووتنەوەی پلاگبیل وەک نموونەیەک باس دەکەم. من لەو بڕوایەدام ئەزموونی پلاگبیل دەتوانێ لە لایەن بزووتنەوەکانی دیکەشەوە بەکار ببرێ و سودمەند بێت.

هەڵمەتێکی پلاگبیلی تەنیا هەڵمەتی چەکداماڵین نیە، بەڵکوو:

- بە هۆی قسەوباس و دیالۆگی نێوان خۆمانەوە، پێش لە هەموو شتێک خۆمان لە ترس دادەماڵین.
- ئێمە هەروەها ئەو بەست و بەندانانەی کە خۆمان بۆ خۆمان سازکردووەو هەر بەو هۆیە ناتوانین مەترسیە کەسییەکان وەئەستۆ بگرین، لە خۆمان دادەماڵین.
- ئێمە هەروەها هەوڵ دەدەین، پێش لە هەموو شتێک، توندوتیژی و سەرکوت لە نێو گرووپی خۆماندا نەهێڵین و لە خۆمانی داماڵین.
- ئامانجی ئاخر و [سەرەکیشمان] ئەوەیە کە کۆمەڵگە لە توندوتیژی، ترس و دوڕدونگی داماڵین.

ئەم داماڵینە پێوەندی بە وەپێشخستنی کەسیی مرۆڤ یان ئەوە ئینسان ببێتە خاوەنی جۆرێک هێوری هەست نیە. بەڵکوو ئاکامەکەی [لای مرۆڤ] بەستراوە بە کات، دەبێتە [جۆرێک] شڵەزانی. ئێمە تەنیا لە بەر ئەوەی نەترس و بوێر بین بە سەر ترسدا زاڵ نابین بەڵکوو تەنیا ورەی ئەوە وەردەگرین کە خەباتی نافەرمانی بکەین. ترس هەر لە جێگەی خۆی دەمێنێ. ئێمە هەروەها بەرهەڵستکاری زۆر و داسەپاندن لە نێوخۆی گرووپدا بۆ ئەوە ناکەین کە دووبەرکی و ناکۆکییەکان ون ببن. بەڵام تەنیا لە بەر ئەوە لە گەڵیان مامەڵە دەکرێ کە دیمۆکرسی هەبێ و [بپارێزرێ].

بنەمای ئەم شێوازە دەگەڕێتەوە بۆ ترادیسیۆنی نێو کلۆستێری کاتولیک. لە نێوەڕاستی دەیەی شەستەکاندا نونا، جێسویت و تراپیستە مونکا توندئاژۆکان لە دژی شەڕی ڤیەتنام لە پرۆتێست و ناڕازی دەربڕینەوە بۆ بەرهەڵستکاریکردن هەنگاوێکیان بەرەو پێشەوە نا. ئەوە بوو ئەوان هەر وەک پێشتر هەمیشە کردبوویان "هەنگاوێکیان بەرەو دنیای دەرەوە هەڵهێنا".

ئەم ترادیسیۆنە دواتر وەپێشخرا. لە دەیەی حەفتاکاندا کۆمەڵەی زیندووی ئەتلانتیکی، ئەتلانتیک لایف کۆمونیتی Atlsntic Life Community که تۆڕێکە لە چەند گرووپی بەرهەڵستکاری دامەزرا. لە نێو ئەم تۆڕەدا بوو کە لە ساڵی 1980 بزووتنەوەی پلاگبیل لە دایک بوو. لە ڕاستیدا بزووتنەوەی پلاگبیل نەوەی ئەو تێکەڵییە بوو کە لە دەیەی شەستەکاندا لە نێوان [گرووپە مەزهەبییە] کاتۆلیکەکان و بزووتنەوە توندئاژۆیە سیاسییە ئەمریکاییەکاندا پێکهات. من وشەی ئەمریکایی لە بەر ئەوە بەکار دەبەم چوونکە ئەو تێکەڵییە تەنیا لە گەڵ بزووتنەوە شۆڕشگێرەکانی ئەمریکای باکوور نەبوو بەڵکوو لە گەڵ بزووتنەوەو بەرهەڵستکاری لە ئەمریکای لاتینیش گرێ درابوو. زۆر کەسی [نێو بزووتنەوەی پلاگبیل] ئەزموونیان لە [خەباتی] ئەمریکای لاتین هەبوو. هەر گرووپێکی پلاگبیل بۆخۆی سەربەخۆی تەواوی هەیە و لە ڕامان و ئەزموونەکانی خۆی پێدەگەینێ و خۆی بەرەو پێش دەبا. لە نێو گرووپەکانی پلاگبیلدا ترادیسیۆنی جیاجیا کە بە کشانەوە نێودێر کراون، پێکهاتوون. لە سویددا کەمپی نوێی هیوا و بەرهەڵستکاری Hopp & Motstånd ، لە ئوروپا هیواو بەرگری Hope & Resistance و لە ئەمریکاش کۆمەڵەی زیندووی ئەتلانتیکی Atlsntic Life Community پێدەگوترێ. ئەم کەمپانە بە هۆی بیر و داهێنانی نوێیەوە لە پێشوەچووندان. ئەزموونی ئەم گرووپانە دەتوانێ یارمەتیدەری گرووپگەلی نوێ بێت. بەڵام هەر گرووپێکی پلاگبیلی بەجۆرێک خۆی [بەتەواوی بە ترادیسیۆنەکەوە نابەسێتەوە] و بە شێوەیەک بەشێکی ترادیسیۆنە باوەکانی نێو بزووتنەوە وەپشت گوێ دەخا.

ئامانج لای گرووپێکی پلاگبیلی ئەوەیە کە بەرهەلستکارییەکی هاوبەش پێکبێنێ. شێواز ئەوەیە کە ڕامان لە سەر تێکستێک دەکرێ. تێکستەکان دەتوانن لە ڕۆمانێک، شێعرێک یان نووسراوەیەکی تیۆری وەرگیرابن.

لەو یەکەم گرووپەی پلاگبیل Pershing Plowshares کە منی تێوەچووم وەک ئەرک خرایە ئەستۆی تود Tod کە لە سەر ترس تێکستێک ئامادە بکات. ئەو لە پێشدا هێندێک بەشی لە بیرەوەرییەکانی ئان فرانکس Anne Franks خوێندەوە. ئان فرانکس لە هولاند خۆی شاردبۆوە. بەڵام ئاخرەکەی لە لایەن سەربازەکانەوە دیترایەوەو کوژرا. دواتر بیرەوەرییەکانی ئان فرانکس لە لایەن باوکییەوە چاپ کرا. پاش ئەوەی تێکستەکە بە دەنگی بەرز خوێندرایەوە چەند خولەکێک بێدەنگ بووین و لە ترسی ئان فرانکس ڕامایین. پاشان هەرکامە لە ئێمە بە جیا باسی بیر و ڕامان و ترسی خۆمان کرد. پاش هەمووما‌ن بیروبۆچوونی خۆمان بەیان کرد ئەوجار باس و دیالۆگی نێوانمان دەستی پێکرد.

ئەم شێوازی بەرزخوێندنەوەیە، بێدەنگی، گووتنی بیروبۆچوون و ڕامان بە نۆرە لە لایەن زۆربەی گرووپگەلی پلاگبیلەوە بەکار دەبرێ.

پرسیار ئەوەیە کە تێکستەکە هەتا چەندە لە گەڵ کێشەی ئێمە و کۆمەڵگاکەمان یەکدەگرێتەوە. ئەمە بەو مانایە کە تێکستەکان جارێکیتر دەخوێندرێنەوە یان دووبارە دەخوێندرێنەوە یان لێکدەدرێنەوە. هەروەها بەهەمان شێوەش گرینگە کە تێکستەکە بخرێتە بەر ڕەخنە و لە زۆر بارەوە بە پێی ئەزموونە جیاوازەکان ڕەخنەو گازندەی ئاراستە بکرێ.

لە گرووپی Pershing Plowshares [پێش لە هەر هەڵمەتێک] دوو یان سێ ڕۆژ یەکتریمان دەدی [و باس و خواسمان] دەکرد. لە گرووپەکانی دیکەدا بۆ ماوەی سێ هەتا چوار ڕۆژ یەکتریمان دەدی. لە ماوەی ئەوەی بە ناوی کشانەوە ناودێر کراوە، ئێمە ئەو هەلەمان وەدەست دەکەوت کە باسی شەش هەتا حەوت بابەت بکەین. هەر گرووپێک پێویستی بە پێنج هەتا دە جار کشانەوە دەبێ بەر لەوەی بتوانێ ئامادەگی ئەنجامدانی هەڵمەتێکی هەبێت. لە سویددا ئێمە یەک دوو هەڵمەتی درێژخایەنی وامان هەبووە کە ماوەی

کشانەوە نزیک بە ساڵێکی خایاندووە هەتا هەڵمەتەکان دەستییان پێکردووە. لەم ساڵانەی دواییدا تێندێنسێکی وادەبیندرێ کە ماوەی ئامادەکارییەکان کەمتر کراوەنەتەوە.

زۆربەی گرووپەکانی نێو بزووتنەوەی پلاگبیل لە باتی ئەوەی کاتێکی یەکجار زۆر بۆ بەرنامەڕێژی ورد و کۆبوونەوەی دوورودرێژ تەرخان بکەن شێوازی کشانەوە [ئەوەی لە سەرەوە ئاماژەی پێکرا] هەڵدەبژێرن. کشانەوە بریتییە لە کشانەوە بۆ کردەوەو ڕامان و تێفکرین لەو کردەوەوەی کە بە تەمایە ئەنجام بدرێ. بۆ گرووپێکی بەرهەڵستکاری [کشانەوە] بەو مانایەیە کە پێویستی کەسی، پێویستی گرووپ و پێویستی زۆملێکراوان هاوکات و پێکەوە لە بەرچاو بگیردرێ و [کێشەکە] لە تەواوەتی خۆیدا ببیندرێ. لە ڕاستیدا ئێمە ئیندیڤیدوالیسم و کۆلێکتیڤیتسم تێکەڵ بەیەکتری دەبینین.

ئامادەکاری سێ کارکرد یان فۆنکسیۆنی سەرەکی هەیە:

1- پێکهێنانی بەرهەڵستکارییەکی هاوبەش و دەکارهێنانی هاوبەشیەتی.

2- بەرەوپێشبردن و پێگەیاندنی هەڵمەتی ناتوندوتیژی.

3- پێکهێنانی هەڵمەتێک لە شێوازی هەڵمەتی پلاگبیل

هەموو ئەمانە لە ماوەی ئامادەکاریدا هاوکات و پێکەوە ئەنجام دەدرێن و سرووشتییە ناکرێ یەک لە وانی دیکە دابڕێ یان لە بیر بکرێ.

پێکهێنانی بەرهەڵستکاری هاوبەش هەتا ڕادەیەک بەومانایەیە کە [هەڵمەتبەران] باشتر یەکتری بناسن و هاوکاریی و هاوئاهەنگییەک جێگەی ڕەزامەندی لە نێوان ئەواندا پێکبێت. لە باس و خواسەکاندا کە ئێمە تێگەیشتنی خۆمان لە سەر یاساکان، هەلومەرجی سیاسی، میلیتاریزم، بزووتنەوەی بەرهەڵستکاری، مێدیا، فیمینیزم، دیمۆکراسی، خەباتی نافەرمانی مەدەنی، توندوتیژی، ڤاندالیزم [ماڵوێرانی وەحشیانە]، لە نێوبردنی ماڵ و مڵک، سەرکوت، دۆمینانسی [سەرەڕۆیی] نێو گرووپ قوڵتر دەکەینەوە.

ئێمە هەروەها هەوڵ دەدەین کێشە فەلسەفییەکان باس بکەین: ئەخلاق لە سەر چ بنەمایەک دامەزراوە؟ ئایا ئێمە ئەو مافەمان هەیە یاسا لە ژێر پێ بخەین؟ خەباتی ناتوندو تیژی، کامە بەرپرسایەتی و ئاکامی ئەخلاقی دەخاتە سەر شانمان؟

بێجگە لەو تێکستانەی دەیخوێنین، سروشتییە کە هەر جارێک گفتۆگۆکانی پێشووترمان باس و خواسی دیکە بە دوای خۆیاندا دێنن. لە بەر ئەوە لە ئامادەکاریدا ئەزموونەکان دەبنە هۆی تێڕامانی نوێ ئەوە ئامادەکاری لە خۆیدا دەبێتە هۆی پێشوەچوونی بەرهەڵستکاری. هەر گرووپێکی پلاگبیلی بۆ خۆی بەشێک لە کاری خۆی بۆ لێکۆڵینەوە تەرخان دەکا و ئەمەش لە خۆیدا بۆ هەموو گرووپە بەرهەڵستکارییەکانی دیکە جێگەی بایەخ و کەڵک لێوەرگرتنە. ئەمە لە خۆیدا لەو ئامانج و مەبەستەی گاندی دەچێ کە لە هەڵمەتەکانیدا دەیویست پێی بگا. گاندی لەو بڕوایەدا بوو کە خەباتی ناتوندوتیژی یانی ئەزموون و گەڕان بەدوای ڕاستیدا. ئەگەر بێ هەموو هەڵمەتێک بە وردی بخرێتە ژێر لێکۆڵینەوەو نرخاندن ئەوە ناتوندوتیژی بۆ خۆی دەبێتە شێوازێک لە زانست. ئامادەکاری تێکەڵ بە تێفکرانی قووڵ و پاشنرخاندی هەر هەڵمەتێک پێکەوە و وێکڕا بووەتە هۆی ئەوە کە ڕەنگە پرۆسێسی پلاگبیلی یەکێک لە قووڵترین پەروەردەکان لە بواری خەباتی نافەرمانی مەدەنی و چارەسەری کێشە لە جیهانی ڕۆژئاوا بێت. بۆ منێک کە هەر لە ساڵی 1984وە لە گرووپەکانی پلاگبیل کار دەکەم، جێی سەرسوڕمانە کە ئێستاشی لە گەڵ بێت لە گەڵ هەر هەڵمەتێکی نوێدا شتی نوێ فێر دەبم. ئەمەش لە بەر ئەوەیە کە [لە بزووتنەوەی پلاگبیلدا] بە تێڕامان لە تێکستەکان و کەڵکوەرگرتن لە ئەزموونی کەسی بەشداربووان گرینگی دەدرێ. گفتۆگۆ و دیالۆگ دەگەیەندرێتە جیلی نوێ. خەباتی

ناتوندوتیژی خەباتێک نیە کە تەنیا جارێک فێری بی و ئیتر بەس بێت. پێبەندی بە ترادیسیۆن و ناردنی بۆ جیلی نویٰ لە هەمانکاتدا بەومانایەیە کە کە ترادسیسیۆنەکەش بۆخۆی گۆڕانی بەسەردا دێت. من قەد هەستم بەوە نەکردووە کە شتی دووپاتکراوە دەکەم و هەموو جارێک هەستم بە شتێکی نویٰ کردووە. ئێمە هەوڵ دەدەین تێگەیشتنمان لە خەباتی نافەرمانی مەدەنی زیاتر و زیاتر قووڵ بکەینەوە.

ئەگەرچی ئێمە وەختێکی زۆر بۆ گەلاڵەرێژی هەڵمەتەکان تەرخان ناکەین بەڵام لای ئێمە [بزووتنەوەی پلاگبیل] پەیامی هەڵمەت، هۆکاری ئەنجامدانی هەڵمەت، نیشانەو سیمبۆلەکانی هەڵمەتمان بۆ گرینگە. ئەوەی ئێمە گرینگی پێدەدەین شتێکە کە پێی دەگوترێ قورسایی لە سەر هەڵمەت. قورسایی لە سەر هەڵمەت یانێ ئەوە کە ئێمە قورسایی کارەکەمان بخەینە سەر ئەو بەشە لە هەڵمەتەکە کە لە هەموو بەشێکیتری هەڵمەتە گرینگ و پێویسترە و هەروەها ئەو ئامرازانەش کە لە هەمووان کاریگەرترن. ئەمە بەو مانایەیە کە ئێمە ئەو ئیمکان و شیانە بەرتەسکەی کە هەمانە تەنیا لە پرسە گرینگەکاندا دەکار دەخەین و وزەی خۆمان لە لە سەر هەموو پرسێک و هەموو هەڵمەتێک بە فیڕۆ نادەین. قورسایی لە سەردانان هەروەها بە مانای خۆوریاکردنەوەی فرەترە. ئایا هەڵمەتەکە ڕوونە و لێڵی تێدا نیە؟ ئایا پەیامی هەڵمەت لە ڕاستیدا کاریگەرییەکی هەیە؟ لایەنی دژبەر و وەرگری هەڵمەتەکە کێن و ئایا ئامانجی هەڵمەت وەدی دێت؟

لە ماوەی خۆئامادەکردن لە پێش هەڵمەتەکاندا هەموو پرسە سیاسی و فەلسەفییەکانی وەک ترس، مەترسی و ڕیسک، ئاسایش، پشتیوانی، تەریککەوتنەوە، گرتن و حەپس کردن، مەحکەمە و سزا، ئاسایشی ئێمە و ئەوانی دیکە، بنەماڵە و دۆستان دەکەونە بەرباس و مناقشەی ورد.

ئێمە باسی شیانی ڕێگەکانی ئاڵووگۆر و گۆڕان لە داهاتوودا دەکەین. دەستمان بە کامانە مێدیا بۆ پێکهێنانی دیالۆگ و گفتوگۆ لە گەڵ لایەنی دژبەر و لایەنەکانی دیکە لە کۆمەڵگەدا ڕادەگا؟ بە چ هۆیەکەوە پەیامی هەڵمەتەکەمان بۆ نێو کۆمەڵگا دەگوێزرێتەوە؟ نموونەی ئامرازەکان لەم پێوەندییەدا بریتییە لە مەحکەمە، پێوەندییە کەسییەکان لە گەڵ کارگێڕ و بڕیاردەران، نامە، کلاس و دانانی سیمینار. ڕەنگە گرینگترین کار بۆ گەیشتن بە ئامانجی چەکداماڵین ئەوە بێت کە هەوڵ بدرێ گرووپی بەرهەڵستکاری نوێ دابمەرزرێ. خاڵێکی گرینگ لە بزووتنەودا [پلاگبیل] ئەوەیە کە ئەرکی چەکداماڵین دەکەوێتە ئەستۆی هاوولاتیان لە کۆمەڵگادا. ناکرێ ئەو ئەرکە بخرێتە سەرشانی کارگێڕ و بڕیاردەران لە کۆمەڵگەدا.

وەک بنەما گرینگە بۆ ئەوەی گرووپە نوێیەکان بتوانن دەستبەکار بن و بۆ خۆیان بتوانن ئەرکەکانیان لە داهاتوودا جێبەجێ بکەن لە سەرەتاوە کەسانی بەئەزموون و تەجرووبەدیتووی نێو بزووتنەوەیان لە گەڵ بێت. لە گرووپی Pershing Plowshares ژمارەیەک تێکۆشەری کۆن و بە ئەزموون بەر لەوەی هەڵمەتەکان دەستپێبکەن، شوێنی هەڵمەتەکەیان بە جێ دەهێشت. بۆ ئەو تێکۆشەرانەی کە دواتر دەکەوتنە زیندان گرینگ بوو هاوبەشیەتییەکی خۆیی پێکبێنن.

هاوکات لە گەڵ خۆئامادەکارییەکانی "کشانەوە" پێوەندی لە گەڵ شەریکەکان و سەندیکای کرێکاران دادەمەزرێ. گرووپی Pershing Plowshares پێوەندی بە کلێسە و گرووپە ناوچەییە ئاشتیخوازەکان دەگرت. لە کەمپی چەکداماڵینی شاری لینشۆپینگدا بەر لە دەستپێکردنی هەڵمەت پێوەندییمان بە پۆلیس، شەریکەی ساب، سەندیکای کرێکاران و ڕێکخراوە ناوچەییەکانی دیکەوە گرت. هاوکات ژمارەیەکی زۆر کۆبوونەوە لە نێوان ئێمە و پۆلیس بەستراو نوێنەری پێوەندی گرتن لە نێوان کۆبوونەوەکاندا زووزوو بە تەلەفۆن لە گەڵ یەکتری دەپەیڤین.

هەم لە Pershing Plowshares و هەم لە کەمپی چەکداماڵینی شاری لینشۆپینگدا سیناریۆی ئەو کێشە و نەهاتانەی کە ڕەنگە لە ماوەی هەڵمەتەکەدا هاتبانە گۆڕێ دەمانووسی و لە شێوە شانۆیەکدا هەر لە نێو خۆماندا پێشکەشمان دەکرد. شانۆکان یان لە سەری گرتن و لێپرسینەوە یان لە سەر کار و ئەرکی پاساوانەکان لە هەڵمەتەکەدا بوون. بە هۆی خۆئامادەکردن بۆ هەلومەرجی چاوەڕوواننەکراوو لە پێشدا پیشاندانی سیناریۆی نەهات و کێشەکان دەکرێ پێش لە ڕووداو پێش بە هەڵسووکەوت و هەلومەرجی گۆنگەڵهەڵخرێنانە لە داهاتوودا بگیردرێ.

سرووشتییە خۆئامادەکردن و ئەوەی پێیدەگوترێ کشانەوە هەموو کاتێک هەموو شتێک نیە کە شتی وەک داوەت، گەمە، یادوەری، هەڵپەڕکێ و گۆرانی لەبیر بکرێن. ئەمانیش هەر وەک باس و خواس لە بەرەبەری هەڵمەتەکاندا گرینگن. من ئەم باسە دێڵمەوە بۆ ئەوە خوێنەر بۆ خۆی زیاتر تێفکرێ و بتوانێ بیرێکی نوێ لەم بوارەدا بخولقێنێ.

کێشەکان لە ماوەی خۆئامادەکردندا

ئێمە لە ماوەی ساڵانێکی دوورودرێژدا تووشی هەڵەی زۆر هاتین و لە پێوەندی لە گەڵ کەسانی پشتگیریدا کێشەمان دیتنەوە. لە سەرەتادا ئەو کەسانە وەک کەسانی پشتگیری دیاری دەکران کە ڕاستەوخۆ نەیاندەوێرا لە هەڵمەتەکاندا بەشداری بکەن. کاری پشتگیری وەک شیانێک بۆ تاقیکردنەوەی خەباتی نافەرمانی مەدەنی چاوی لێدەکرا. بەڵام ئەمە لە خۆیدا شێوە هیرارشییەکی نزمی پێکهێنابوو. ئەوانەی هەڵمەتەکانیان بە ئەنجام دەگەیاند زیاتر دەکەوتنە بەر سەرنج و کەسانی پشتگیری هەستیان دەکرد بایەخی ئەوتۆیان پێنادرێ و نزم چاویان لێدەکرێ. هەروەها کەسانی پشتگیری لە مانای چوونە زیندان و ئەو پێویستییەی بەندییەکان هەیانبوو بێ ئاگا بوون. جیاوازی نێوان تێکۆشەرانی هەڵمەتبەر و کەسانی پشتگیری بۆ هەر دوو لا زیانبەخش و زەرەرمەند بوو.

زۆر جار هەڵدەکەوت کە کەسانی پشتگیری لە پاش کۆتایی هاتنی هەڵمەتەکان گرووپەکانیان بەجێ دەهێشت. ئەمەش وایدەکرد کە کە تێکۆشەران لە ماوەی لە زیندان مانەوەو مەحکەمەدا بە تەنیا دەمانەوە. هێندێک جار کەسانی پشتگیری نوێ کۆدەکرانەوە. بەڵام تێکۆشەرەکانی [نێو زیندان] خۆیان وەک لە بیرکراو تەریک خراوە دەهاتە پێش چاو. هێندێک لە گرووپەکان لە گەڵ یەکتری ڕێکەوتننامەیان دەنووسی. بە یەکتری بەڵێنی ئەوەیان دەدا هەتا کۆتایی هەڵمەتەکان یان لانیکەم هەتا تەواو بوونی ماوەی سزا و مانەوە لە زینداندا پشتگری یەکتری بکەن و دەست لە یەکتری هەڵنەگرن.

جەو ویلسۆن Jo Wilson لە گرووپی سیدس ئۆف هەوپ Seeds of Hope دەگێڕێتەوە کە ژمارەیەکی بەرچاو لە گرووپەکەی ئەودا لە پاش ئەوە دادگایەک لە لیڤرپووڵ لە نەکاو چوار کەس لە ژنە تێکۆشەرەکانی ئازاد کرد، داوایان کرد گرووپی پلاگبیل هەڵەوەشێتەوە. ئەو بۆ خۆی نەیدەویست گرووپەکە هەڵوەشێتەوە بەڵام لە بەر بۆچوونی زۆربەی ئەندامان بە هەڵوەشانەوەی گرووپەکە ڕازی بوو و مافی ڤێتۆی خۆی بەکار نەهێنا.

پاشان ئەو بۆ خۆی هەستی کرد سەخترین کات لە دوای ئازادبوون لە زینداندا دەستی پێکرد. ئەو کاتەی کە ئەو لە وەختێکی دیکە زیاتر پێویستی بە پشتگیری بوو.

یەکێکی دیکە لە ئەندامانی ئەو گرووپە کە وەک کەسی پشتگیری دیاری کرابوو لە بەر ئەو ئەرکەی خرابووە سەرشانی لە گرووپی پلاگبیلدا کەوتە بەر نیتکە و ناتۆرە لێدان. ئەو لە پاش ئەوە گرووپەکە لێهەڵوەشایەوە، "سزا"ی خۆی بینی.

هەڵکەوتووە کە کەسانی پشتگیری گیراون، بۆ نموونە لە سویدا کەسانی پشتگیری بەتاوانی هاوکاریکردنی چەکداماڵینی ڤیگەنپلان Viggenplan لە سوتەنەس Sotenäs ساڵێک زیندانی کران.

هەموو ئەم کێشانە بوونە هۆی ئەوە کە بزووتنەوەی پلاگبیل لە ئەمریکا هەوڵ بدا کە کەسانی پشتگیری لە نێو تێکۆشەرە کۆن و بەتایبەتی بە ئەزموونەکانی نێو ڕیزەکانی خەباتی نافەرمانی مەدەنیدا کۆبکاتەوە. ئەزموونی پێشووتری ئەوان دەتوانێ لە دژی پێکهاتنی هیرارشی نزم لە نێو گرووپەکاندا سوودمەند بێ و هەروەها هاوکات ئەوان ئاسانتر دەتوانن خۆیان لە جێگەی بەندییەک دابنێن و هەلوومەرجی نێو زیندان دەرک بکەن.

لە سویدا گرووپی پلاگبیلی نان نەک بۆمبا هەمان شێوازی بزووتنەوەی پلاگبیلیان لە ئەمریکا بەکار هێنا. ئەوان بە زۆری کەسانی پشتگیریان لە نێو تێکۆشەرە کۆنەکاندا هەڵبژاردووە. گیراوە تێکۆشەرەکانی نێو زیندانیش بەڵێنیان بە یەکتری داوە کە هەتا ساڵێک دوای ئازاد بوونیان لە دەرد و چەرمەسەری یەکتری بپرسن و ئاگایان لە یەکتری بێت.

زۆر گرینگە کە کەسانێکی دیکە بێجگە لە تێکۆشەرەکان هەبن کە مرۆڤ باسی ترس، تووڕەیی، دڵەخورپەو نیگەرانی

خۆی بکا. هەر تێکۆشەرێکی نێو گرووپی نان نەک بۆمبا لە پلاگبیل بێجگە لە گرووپەکەی خۆی کەسێکی دیکەی لە لاوە وەک پشتگیری کەسی هەبوو. ئەو کەسانە ئەندامی خودی گرووپگەلی پلاگبیل نەبوون. بەو شێوە ئەو کەسانە دەیانتوانی ئەو لارەسەنگییە ڕاست بکەنەوە کە خودی گرووپەکە نەیدەتوانی بیکا. تێکۆشەرەکان هاوڕێ لە گەڵ یارمەتی پشتگیرییە کەسییەکاندا دەیانتوانی بەخۆیاندا و بە بڕیارەکانی گرووپدا بچنەوە، ئەگەر پێویستی کرد تەنانەت لە دژی کردەوەکانی گرووپ یارمەتی وەربگرن. پشتگیرییە کەسییەکان هەروەها بەڵێنی بێدەنگمانیان دەدا. بەو شێوەیەو بە هۆی بەڵێنی بێدەنگمان تێکۆشەرەکان دەیانتوانی بێزاری و تووڕەیی خۆیان دەرببڕن بە بێ ئەوە مەترسی ئەوە هەبێ کە ئەو گلەیی و گازندانە [لە ماوەی هەڵمەتەکاندا] زیان بە پاشماوەی گرووپەکە بگەیەنێ.

لە لای هەموو گرووپەکان چ ئەوانەی لە پارلماندان چ ئەوانەی لە شوێنی کار یان لە نێو دۆست و هەڤاڵاندان تێندێنسی پێکهێنانی "بەڵێ گووتنی بەکۆمەڵ" هەیە. کەس نایهەوێ بە هۆی لە ژێر پرسیار خستن پرۆژەیەکی باشی هاوبەش، بخاتە مەترسییەوە. بەڵام هێندێک جار گرووپێک سەرەڕای هەبوونی کەسانی لێزان و بە ئەزموون ڕەنگە بڕیارێکی شێتانە و نەزانانەش بدا. هەر بۆیە ئەرکێکی زۆر گرینگی کەسانی پشتگیری کەسی ئەوە دەبێ لاری و چەوتی خودی گرووپ لە کاتی هەڵمەتەکاندا ڕاست بکەنەوە، هەتا بەو شێوە هەل بۆ کەسانی بێلایەن و لە دەرەوە بوو بڕەخسێ کە هەڵمەتەکان بخەنە ژێر ڕەخنە.

گرووپگەلی پلاگبیلی هەولی زۆریان داوە کە ئامرازی پێویست بدۆزنەوە هەتا بتوانن کێشە و لاری و چەوتییەکانی نێو گرووپەکان دەربخەن. یەکێک لە ئامرازەکان کە هەر لە کۆتایی دەیەیی هەشتاکانەوە بەکار دەبرێ پێیدەگوترێ گەڕە یان بازنەڕەخنە پێش لە دەسپێکی هەڵمەتەکان. کارکردی بازنەڕەخنە ئەوەیە کاتێک لە پاش کۆتایی هەڵمەت و ئەو دەمەی هەڵمەتبەران لە زیندانە جۆراوجۆرەکاندا لێکدابڕاون و تووڕەییەکانیان

له هەڵچووندان، دادەبەزێنێ. لە بازنەڕەخنەدا باسی وەک چاوەدێری سەرکوت و هێورکردنەوەی تەنگەژە دەکرێ بۆ ئەوە لە بە لاڕێدا چوون یان هەڵچوونی زیادە لە ڕادەی هەڵمەت پێشگیری بکرێ.

بەر لە دەسپێکی هەڵمەت هێز و توانایی هەر تێکۆشەرێک بۆ بە ئەنجام گەیاندنی هەڵمەت بە جیا دەخرێتە ژێر پرسیار. [بۆ دڵنیایی تەواو] هەر تێکۆشەرێک بە نۆرە هەوڵ دەدا ئەوی دیکە لە ئەنجامدانی هەڵمەتەکە پەژیوان بکاتەوە. ئامانج ئەوەیە ڕێگایەک لە دەرەوەی گرووپ ببیندرێتەوە. کاتێک گرووپێک لە ماوەیەکی کورتدا و ئەویش بە توندی خەریکی خۆڕێکخستن بۆ هەڵمەتە، هاوبەشیی و هەرەوەزایەتییەکی وا بەهێز پێکدێ کە بۆی زەحمەت دەبێ هەروا ئاسان دەستی لێ بەربدا. ئێمە وەک گرووپێکی پلاگبیل لە بەرەبەری هەڵمەتی ئێف ئێف ڤی FFV لە ئسکیلستونا Eskilstuna [سوید] بازنەی پەژیوانبوونەوەمان پێکهێنا، ئەمە بوو بە هۆی ئەوە یەکێک لە بەشداربووان پەژیوان ببێتەوە بەڵام دیسان هەموو جارێک لە کاتی دەورەی "کشانەوە"دا دیسان دەگەڕایەوەو ئامادەیی خۆی بۆ هەڵمەتەکە دەردەبڕی.

لە لای زۆربەی گرووپەکان لە بەرەبەری هەڵمەتەکاندا لانیکەم یەک دوو بەشداربوویەک لە بەئەنجام گەیاندنی هەڵمەتەکاندا تووشی دوودڵی دەبن و ڕادەوەستن هەتا دواتر لە کاتێکی لەبارتردا دڵنیا بن.

لە نێو کێشەکاندایە کە هاوبەشییەتی وەپێش دەچێ. بەڵام بۆ ئەوەی بگەین بە مە پێویستە بە ڕادەی پێویست پشتگیری و متمانە لە نێو گرووپدا هەبێت. بۆ ئەوە بتوانین هەم ڕەخنەی کارسازانە بگرین و هەم وەربگرین پێویستە شێوەیەک لە متمانە [لە گرووپدا] هەبێت. لە ڕاستیدا بە بێ متمانە سەخت دەبێ کە باس و مناقشەیەکی ڕەخنەگرانە بێتە گۆڕێ. هەبوونی باس و مناقشەی ڕەخنەگرانە بە نۆرەی خۆی پێویستییەکی گرینگە بۆ ئەوە بەرهەڵستکاری لە سۆنگەی ئەزموون و تێڕامانەکان وەپێش بکەوێ.

بەڵام کێشەکان هەر لە نێوخۆی گرووپ ڕوو نادەن و بەڵکوو لە دەرەوەی گرووپیش کێشەکان سەرهەڵدەدەن. ئەو گرووپە پلاگبیلەی کە هەڵمەتی چەکداماڵینی نارنجۆکەهاوێژەکانی لە ئیسکیلستونا بەئەنجام گەیاند ترادیسیۆنێکی لە پاش خۆی بەجێهێشت کە هەم گرووپەکانی نێو سوید و هەم ئوروپاش وەشوێنی کەوتن. ئێمە لە گەڵ خزم و کەسی تێکۆشەرەکان چاوپێکەوتنمان ساز کرد. هەر بەم هۆیەوە لە نیگەرانی و بیرکردنەوەی منداڵ، ژن یان مێرد یان دایکو باوکی تێکۆشەرەکان لە بەرەبەری هەڵمەتەکاندا ئاگادار بووین. لە نێو گرووپدا بیرمان لە زۆر شێوازی جیاواز کردەوە کە چۆن بتوانین دوولایەنە لەو پێوەندییەدا هەم یارمەتی گرووپ و هەم یارمەتی خزمی تێکۆشەرانی نێو گرووپ بکەین.

لێکۆڵەری کێشە Stellan Vinthagen ستێلان ڤینتهەیگێن لە لێکۆڵینەوەیەکی سەرنجڕاکێشدا کێشەکانی لە بەرەبەری خۆئامادەکردندا لە نێو گرووپە جیاجیاکانی نێو بزووتنەوەی پلاگبیلدا خستۆتە بەر لێکۆڵینەوە. ناوبراو باسی ئەو کێشە و زەحمەتییە تایبەتییانە دەکا لە کاتێکدا تێکۆشەرانی ژن و پیاو لە بەرەبەری هەڵمەتەکاندا هۆگرو خوشەویستی یەکتری دەبن. بە پێی لێکۆڵینەوەکە واهەڵکەوتووە کە دڵدارەکان لە بەراورد لە تێکۆشەرانی دیکەدا پشتگیری زیاتری یەکتریان کردووە. ئەمەش بووەتە هۆی ئەوە کە کەسانێک خۆیان بە تەریک ماوە بزانن یان هیچ نەبێ هەست بکەن کەمتر پشتگیری کراون.

لە لایەکی دیکەوە کاتێک دڵدارەکان لەیەکتری جوێ بوونەتەوەو هەڵبڕاون ئەوە بووەتە هۆی ئەوەش کە خودی گرووپەکەیان لێکهەڵوەشێتەوەو لە یەکتری داببڕێن. یان ئەوە زەحمەت بووە کە دوو دڵدارەکە بە سانایی یەکتری ببینن. جیابوونەوەی دوو دڵدار لە یەکتری تاقەت و وزەی گرووپێک بەخۆیەوە سەرقاڵ دەکا و هیچ دووریش نیە تەنانەت هەموو گرووپەکەش بەرەو هەڵدێر ببا. ئەمە دەکرێ زۆر ئاکامی خراپتریشی هەبێ

ئەگەر بێتوو جیابوونەوەکە لە ماوەی لە زیندان بووندا ڕوو بدا. ئەگەری ئەوە هەیە کە تێکۆشەرانی نێو زیندان بە بێ پشتگیری بمێننەوە.

کێشەی لەو بابەتەی دڵدارەکان دەکرێ بەو شێوەیە چارەسەر بکرێ کە یەک یان هەر دوو دڵدارەکە گرووپەکە بە جێ بێڵن یان ئەوە لە گەڵ تێکەڵ بوون و گوێستنەوە بۆ لای یەکتری هەتا کۆتایی هەڵمەتە ڕاوەستن. [هەر بەو هۆیە ئاماژە پێکراوانەی سەرەوە] ژمارەیەکی بەرچاوی گرووپگەلی دۆستان لە هێنان و داوەتکردنی جووتە دڵداران بۆ نێو ڕیزەکانیان دوو دڵ بوون و خۆیان بواردووە[...]

ستێلان ڤینتهەیگێن لە لێکۆڵینەوەکەیدا ژمارەیەک کێشەی دیکە وەک هۆمۆژێنیتی و "خەت و نیشان وەک یەکی" دێنێتە بەر باس. جۆرە زمانێکی تایبەتی یان وەکیەک بیرکردنەوە ڕەنگە ببێتە هۆی داخستنی دەرگە بە سەر هاتنی ئەندامانی نوێدا. هاتنی هاوبیران و هاوزمانان بە گەرمییەوە پێشوازی لێدەکرێ و لە لایەکی دیکەوە وەرگرتنی ئەندامانی نوێی بیرجیا تەنگوچەڵەمەی دەخرێتە سەر. هەروەها ڤینتهەیگێن باسی کێشەی دیکە وەک ئەوە چۆن هاوبەشییەتی هێندێک جار بە تەواوی باڵ بە سەر گرووپگەلی دۆستاندا دەگرێ، دەکا. گرووپێکی دۆستان لە خۆیدا گرووپێکی هەڵمەتبەرە. لە بەر ئەوەی ئێمە لە بەرەبەری هەڵمەتدا پێویستییەکی یەکجار زۆرمان بە پشتگیری یەکتری هەیە، هەر ئەمە دەبێتە هۆی ئەوە هەتا ڕادەیەک ئامانجی هەڵمەت لە بیر بکرێ. لە خراپترین حاڵەتدا هاوبەشییەتی دەتوانێ ببێتە هۆی پێکهێنانی جۆرێک سەرەڕۆیی و دیکتاتۆری لە نێو گرووپدا. ئەم دیاردەیە دەکرێ لە گەڵ ئەوەی کە پێی دەگوترێ [هەموو شتێک هەر گرووپە و بۆ گرووپە] بۆ نموونە لە گرووپێکی شانۆ، موزیک یان کۆمەڵێک کە کاری هەمیشەیی و دایمی پێکەوە دەکەن، ڕوو دەدا، لە گرووپگەلی دۆستانیشدا وەک ئاکامی هاوبەشییەتی چڕ و پڕ بێتە گۆڕێ[...]

کۆکردنەوەی زانیاری

من لە ساڵەکانی 1990 و 1991دا لە دوو هەڵمەت لە دژی کارگەی دەوڵەتی ئێف ئێف ڤی چەکسازی لە شاری ئێسکلیستونا (سوید) بەشداریم کرد. نیوەی ئەو چەکە نارنجۆکهاوێژانەی کە بە نارنجۆکهاوێژی کارل گوستاف بەناوبانگن و لەو کارگەیە چێ دەکرێن، بۆ دەرەوەی سوید دەنێردرێن. ئێمە لە سەرەتادا تەنانەت نەماندەزانی کە نارنجۆکهاوێژەکان لە کوێی چێ دەکران. ئێمە لە سەر ئەو بەڵگە فەرمییانەی کە لە هەیڵدا بوون، لێکۆڵینەوەیەکمان پێکهێنا. ئێمە زانیارییەکی یەکجار زۆرمان لە دوو توێی ڕاپۆرتی چاوپێکەوتنەکان، حسێب و کتێبی ساڵانە، داوای ئێزن پێدان و نەخشەکان کۆکردەوە. بۆ ئەوەی لە سەر خاوەنداریەتی و قازانجی کارگەکە زانیاریمان بێتە دەست پێوەندیمان بە دامودەزگای دەوڵەتی گرت و هەروەها لە کتێبخانەکاندا وەدووی زانیاری زیاتر کەوتین. کاتالۆگی تەلەفۆنەکان لەم پێوەندییەدا یەکجار پڕبایەخ بوون. هەر بە هۆی کاتالۆگەکانەوە زانیاریمان لە سەر بەشە جیاجیاکانی کارگەکە و بەرپرسان کۆکردەوەو پێوەندی ڕاستەوخۆی تەلەفۆنیمان دەستپێکرد. ناوەندی ئاڵووێری تەلەفۆن خزمەتێکی زۆر باشی کردین.

چەند کەسێکمان شەوانە دەچوون و بە دەوری کارگەکەی ئێف ئێف ڤیدا دەسووڕانەوە هەتا بۆمان دەربکەوێ لە ڕێگەی خوێندنەوەی تابلۆکان و ڕووانین بە نێو پەنجەرەکانی کارگەکەدا چ جۆر زانیارییەکان وە چنگ دەکەوێ. لە هەوڵەوە هێچ تێنەدەگەیشتین. بەو حاڵەشەوە هەموو شتێکمان بە وردی دەنووسی بەڵکوو دواتر بتوانین بەکاریان بێنین. ئێمە لە سەر بنەمای ئەو زانیارییە هەنووکەیانەی وەدەستمان دەکەوت، نەخشەمان لە سەر کاغەز دەکێشا. لە سەر قوفڵ و تەیمانی دەوری کارگەکە لێکۆڵینەوەمان کرد. یەکێک لە ئەندامانی گرووپ بۆی دەرکەوت کە زەنگی مەترسی کارگەکە پێشتر لە کار کەوتووەو کار ناکات. زانیمان کە

بە هۆی بەردەفڕکێی منداڵانەوە شووشەیەکی زۆری پەنجەرەی کارگەکە شکابوو. دوو کەس لە هەڤاڵەکانمان بە ڕۆژ چوون و بە دەوری کارگەدا سووڕانەوە هەتا زانیاری لە سەر کاتی کرانەوەو داخستن، بارکردن و ڕاگوێستن کۆبکەنەوە. بە هۆی زانیارییەکانەوە هەر زوو بۆمان دەرکەوت چەکەکان لە کوێن و لە کوێ هەمار کراون.

لەم پێوەندییەدا دیلەماکە ئەوەیە کە خودی لێکۆڵینەوەکە بە نهێنی دەکرێ و [ئەمەش وەک پرەنسیپ لە گەڵ بنەمای خەباتی نافەرمانی مەدەنی کە خەباتی فەرمی و ئاشکرایە ناگونجێ]. ئەم نهێنی بوونە دەتوانێ نامتمانەبوون لە لای دژبەر پێکبهێنێ. ژمارەیەک لە خەباتکارانی نێو ڕیزەکانی ئێمە وایان پێ باش بووە کە هەر زوو پاش کۆتای هەڵمەتەکەکان، لێکۆڵینەوە نهێنییەکان ئاشکرا بکەن.

ڕێکخراوی "نانەکە دەترشێ" Brödet Jäser [لە سوید] لە ساڵی 1998دا شێوازێکی نوێی لێکۆڵینەوەی هەڵبژارد. ئێمە لە باراو Barrow بە ڕۆژدا دەچووینە سەر سەکۆی تریدێنت و لەوێ چەکپشکنینێکی هاووڵاتیانەمان vapeninspektion medborgerligt دەکرد. بیرەکە لە هەوڵەوە لایەن چەکپشکێنەرانی ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان لە عێراق کە چاوەدێری ئەوەیان دەکرد کە دەوڵەتی عێراق چەکی کۆمەڵکوژی چێ نەکات، هاتووە. چەکپشکێنەرانی ئێمەش ئامانجیان ئەوە بوو کە لێکۆڵینەوە لە سەر ئەوە بکەن بە چ ڕێگایەکدا بەلەمی هەڵگری چەکی ناوکی تریدێنت لە کار بخەن.

لێکۆڵینەوەی شتە نەگۆڕەکان ساناترە. تەنیا ئەوە نەبێ کە هێوری و لەسەرەخۆیی فرەتری دەوێ. کات دەبێتە هۆی ئەوە هەر بەشەی لە جێگەی خۆ جێگە بگرێ. گرووپەکان کاتێک دەکەونە پەلە و شڵەژاوی کە بیانهەوێ لێکۆڵینەوە لە سەر شتە گەڕۆکەکان بکەن. ئێمە کاتێک لە دەیەی هەشتاکاندا لە سوید ویستمان سەرەتاکانی بزووتنەوەی پلاگبیل دابمەرزێنین، دوو گرووپی یەکەممان هەڵمەتەکانیان بۆ سەر ڕاگوێزرانی چەک تەرخان کرد. گونیلا ئوکربەری Gunila Åkerberg و ئاندێرش گریپ Anders Grip دەیانەویست کێشە بخەنە سەر ڕاگوێزرانی تۆپەدوورهاوێژەکانی بووفورش کە لە سویدەوە بۆ هیندوستان دەنێردران. کاتێک هەڵمەتەکەمان دەستپێکرد بۆمان دەرکەوت کە تۆپەکان لە ڕێگای قەتارەوە دەگوێزرێنەوە بۆ شاری ئودەڤالا Uddevalla و لەوێوە باری بەلەمە هیندییەکان دەکران. بەڵام ئێمە لە گرووپەکەماندا لە هەوڵەوە بە تەواوی لامان ڕوون نەبوو کە قەتاری تۆپەدوورهاوێژە هەڵگرەکان لە کامە ڕێگاوە خۆی دەگەیەنێتە شاری ئودەڤالا. پاشان هەر زوو بۆمان دەرکەوت کە قەتارە بارهەڵگرەکانی خودی چەکسازی بووفوورش ئەو ڕاگوێستنەیان هەتا شاری کریستینەهامن Kristinehamn وەئەستۆ دەگرت و لەوێوە ڕایەڵەی قەتاری دەوڵەتی ئێس جی SJ هەتا شاری کارلستاد Karlstadپاشماوەی ڕاگوێستنەکەی بە ئەنجام دەگەیاند.

ئەو کەسانەی لە نزیک ڕێگای ئاسن دەژیان بۆیان باس کردین کە قەتارە چەکهەڵگرەکان لە چ کاتێکدا هاتووچۆیان دەکرد و هەروەها لە چ وەختێکدا خەتەکانی ڕێگەی ئاسن هاڵوویر دەکران. لەوەش گرینگتر هەر ئەوان دەیانزانی کامە کاتیش قەتارەکان هاتووچووو ئاڵوویر ناکرێن. ... بۆمان دەرکەوت کە تۆپەدوورهاوێژەکان ئەوەندە گەورە بوون کە نەدەگونجا بە هومووو ڕێگایەکی ئاسندا ڕابگوێزرێن. هەر لە سۆنگەی ئەم زانیارییەوە بۆمان دەرکەوت کە کامە ڕێگا شیانی ئەوەی هەیە کە تۆپەکانی بە سەردا ڕابگوێزرێ. ئێمە کە ڕۆڵی کەسانی پشتگیریمان لە ئەستۆ بوو ئەو ئەرکەمان خرایە سەر شان کە بە درێژای ڕێگاکاندا هاتووچۆ بکەین و ئەو ڕێگایانەی کە تۆپەکانی بە سەردا ڕادەگوێزران دەستنیشپان بکەین.

بەڵام ڕۆژی پێنجشەمۆیی 16ی فێڤریە یەکێک لە کرێکارەکانی کەشتییە بارهەڵگرەکان تەلەفۆن کرد و گێڕایەوە کە تۆپەکان باری بەلەمەکانی هیندی کراون [و ئەوە خەریکە بەرەو هیندوستان ڕابگوێزرێن]. وەک

ئەوە لە ئاوێکی ساردمان هەڵکێشن هەموو جۆش و خرۆشی نێو گرووپی پلاگبیل بەجارێک دامرکایەوەو کار و هەڵسووکەوتی چەند حەوتوومان بە خت و خۆڕایی بە فیڕۆ چوو. هەموو دەیانەویست بگەڕێنەوە ماڵێ. هەنریک فریکبەری ئەو بەرپرسایەتییەی وەئەستۆی خۆی گرت کە بەر لەوەی ئەندامانی گرووپ بڵاوەی لێبکەن، ئەو ڕاستی و درووستی هەواڵەکە بۆ جارێکی دیکە پشتڕاست بکاتەوە. بە پەلە هەنریک خۆی گەیاندە ئیزگەی قەتاری کریستینەهامن و لەوێ گۆیا نوقڵ لە کیوسکی نێو ئێزگەکە دەکڕێ قەتارە بارهەڵگرەکانی خستبووە ژێر چاوەدێری. بە سەرسوڕمانەوە پێنج تۆپی دوورهاوێژی 77بێی لە نێو پێنج واگندا دیتبوو. هەر بە پەلە هەنریک گەڕابووە لای هاوڕێیانی و ئەوەی دیتبووی بە پەلە گێڕابوویەوە. بەڵام لە پێشدا هەموو پێیان وابوو هەنرێک گاڵتە دەکا. پاش ئەوەی لە قسەکانی هەنرێک دڵنیا دەبن، لە ماوەیەکی کورتدا گرووپەکە کۆ دەبێتەوەو بڕیاری بە پەلە چوون بۆ لای تۆپەدوورهاوێژەکان دەدەن.

دواتر بە ماشێنە کۆنەکەی گونیلا ئۆکربەری بەرەو ئیزگەی قەتار وەڕێدەکەون. دوای ئەوەی جارێک ڕێگەی ئاڵوویری ئەو ڕێگەی ئاسنەی کە واگنی تۆپەدوورهاوێژەکانی لە سەر ڕاگیرابوو کە هەر لە نزیک ئێزگەی قەتار هەڵکەوتبوو لێ هەڵە دەبێ ئاخرەکەی شوێنی ئاڵوویری ڕێگەکە دەبینەوەو بە بێ ئەوەی کەسێک بتوانێ پێشیان بگرێ یەکێک لە تۆپەکان دەشکێنن.

بزووتنەوەی خەباتی نافەرمانی مەدەنی هەتا دێ هەم بۆ کوکردنەوەی ڕاستەوخۆی زانیاری و هەم بۆ دیتنەوەی ئەو کەسانەی شارەزایی زیاتریان هەیە، فرەتر پێویستیان بە ئینتەرنێت دەکەوێ. هەروەها تۆڕێکی تایبەتی بۆ تێکۆشەرانی خەباتی نافەرمانی مەدەنی بە ناوی کۆمەڵەی پێشکەوتنخوازانی ڕایەڵەی پێوەندی Association for Proggrssive Communication لە سەر ئینتەرنێت هەیە. ئەوانەی کە لە سەرەتا دەستیان پێکرد گرووپێک بوون بە ناوی نێتی ئاشتی PeaceNet لە ئەمریکا و نێتی سەوز GreenNet لە ئینگەلتەرە. لە سویدا تۆڕێک بە ناوی نێتی باکوور Nordnet هەیە. لەم دوایانە بیستوومە کە بە سەدان تێکۆشەر لە هەموو کەل و قوژبنێکی جیهان لەو تۆڕانەدا چالاکیان هەیە. لە کاتی نووسینی ئەم کتێبەدا ئەگەر پێویستیم بە زانیارییەک هەبووە ئەوە لە ڕێگای نامەنووسین یان لە ڕێگای ئێنتەرنێتەوە پرسیارم کردووەو لەو لاشەوە هەر پاش چەند ڕۆژێک دواتر وەڵامم دراوەتەوە.

کاتێک دەمانهەوێ لێکۆڵینەوە لە سەر دامودەزگایەک بکەین لە ڕێگای تەلەفۆن کردن یان نامەنووسین بۆ بەشی تایبەتی ئەو دامودەزگایە، داوای زانیاری دەکەین. لە سەرەتای ساڵەکانی هەشتادا بۆ کۆ کردنەوەی زانیاری من بۆ خۆم سەردانی ڕاستەوخۆی پشکێنەرانی تایبەتی چەکوچۆڵم کردووە. لەو شوێنانە مرۆڤ دەتوانێ داوای ڕاپۆرتی ڕۆژانە، نامە، پۆستی ئێلێکترۆنی، فاکس و بەڵگەی دیکە بکا. ... کاتێک ژمارەیەک دۆست سەردانی دەزگای ئاسایشی پۆلیسیان کردبوو لە ڕێگای ڕاپۆرتی ڕۆژانەی ئەو دەزگایەوە بۆیان دەرکەوتبوو کە چۆن ئیدارەی پەنابەران بە شێوەیەکی سیستیماتیک داوای زانیاری لە سەر پەنابەران لە دەزگای ئاسایشی پۆلیس کردبوو. لە سۆنگەی هەمان ڕاپۆرتی ڕۆژانەوە دۆستان داوایان لە ئاسایشی پۆلیس کردبوو کە دەیانهەوێ چاویان بە بەڵگە فەرمی و نهێنییەکان لە پێوەندی پەنابەراندا بکەوێ. ئەگەر ئاسایشی پۆلیس خۆی لە نیشاندانی بەڵگەکان بواردبایە ئەوە ئەوان مافی شکات کردنیان هەبوو. لە زۆربەی وڵاتاندا لە سەر دامودەزگاکان دیاری کراوە هەموو جارێک سەر لە نوێوە لێکۆڵینەوە لە سەر بەڵگە نهێنییەکان بکرێ ئەگەر هاتوو پێویست بوو و داوخوازێک لەو پێوەندییەدا بەرز بکرێتەوە.

...

هەموو ئۆرگانیزاسیۆنێکی گەورەی سیاسی کار بۆ ئەوە دەکا و هەوڵی ئەوە دەدا کە زانیاری بۆ نموونە لە سەر ژینگە، لە سەر کێشەی کەمئەندامان و جیهانی سێهەم و... کۆبکاتەوە. پێشتر دەستڕاگەیشتن بە زانیاری زۆر سەخت بوو هەر بۆیە کۆکردنەوەی زانیاری کێشەیەکی هەرە گەورە بوو. بەڵام ئێستا تەنانەت تاکەکان و گرووپە چکۆڵە ناوچەییەکان زۆر ئاسان دەتوانن زانیاری زۆر پڕبایەخ وەهەوێڵ بخەن. هەربۆیە کۆکردنەوەی زانیاری ئەو قورساییەی جارانی نەماوەو بەشێکی زۆر لە کاری گرووپگەلی دۆستان بە خۆیە سەرقاڵ ناکا.

ئاسایش و بوونە داردەستی بەرەی دژبەر

لەم ماوەیەدا لە لایەن تێکۆشەرێکی نێو بزووتنەوەی پلاگبیل لە ئاڵمان نامەیەکی ئێلێکترۆنیم پێگەیشت. ئەو لە ڕۆژنامەیەکی تایبەت بە ژینگە کە لە بێلژیک دەردەچێ خوێندبوویەوە، تێکۆشەرێک لە سەر ژمارەیەک گرووپگەلی ژینگەپارێز بە قازانج و بەرژەوەندی چەند شەریکەیەک سیخوڕی کردووە. پێوەندی بە ژمارەیەک شەریکەوە گرتووە و خۆی لێیان نزیک کردۆتەوە. تێکۆشەرەکە یەکێک لە ئەندامە ناسراوەکانی گرووپی بەرهەڵستکاری ماف "هیوا و بەرگری" Hope & Resistance ئوروپایە.

ئەو نووسیبووی: "من لە گەڵ شتی وادا ڕانەهاتووم". "ئێمە چ بکەین؟" من وەڵامم دایەوەو نووسیم کە گرووپی هیوا و بەرگری گرووپێکی فەرمییە، ئەو تێکۆشەرەش وەک هەموو کەسێکی دیکە بۆی هەیە تێیدا تێکۆشانی هەبێ.

من بۆ خۆم پێشتر ئەزموونی تاڵم لە سەر دەستنیشانکردنی تێکۆشەران وەک نێردراوانی بەرەی دژبەر هەبووە. ژمارەیەکی زۆر لە باشترین هاوڕێیانی خۆم وەک نێردراوانی بەرەی دژبەر دەستنیشان کراون. بەڵام دواتر دەرکەوتووە کە ئەو نیتکەو ناتۆرە لێدانانە هیچ بنەمایەکیان نەبووە. ئەگەر هاتوو کەسێکت بە ڕادەی پێویست نەناسی ئەوە سرووشتییە کە مرۆڤ زیاتر لێی دووڕدونگ بێت. لە هێندێک وڵاتی ئوروپاییدا ژمارەیەک تێکۆشەر کە لە بنەوە کاریان بۆ دژبەر کردووە، ئاشکرا کراون. لە هولەند گرووپێکی پلاگبیلی بە تەواوی لێکهەڵوەشا، کاتێک دەرکەوت کە یەکێک لە ئەندامەکانیان داردەستی بەرەی دژبەر بووە. لە بەر ئەوە کێشەی هەبوونی کەسانی داردەست جارجار و زۆر بە کەمی دێتە گۆڕێ هەر کە دەنگۆی واش هاتە گۆڕێ هەر زوو وەک گیاکەڵە پەل دەهاوێژێ و بە هەموو لایەکدا بڵاو دەبێتەوە. دەنگۆی هەبوونی کەسانی داردەست زۆر جاران خەساری زۆرتر لە گرووپەکان دەدەا هەتا ئەو کاتە بە دەگمەنانەی کە داردەست و سیخوڕەکان لە ڕاستیدا هەن و دەبیندرێنەوەو پاشان ئاشکرا دەکرێن.

داستانی زۆر و زەبەنم لە سەر درووستکردنی داردەست و سیخوڕی پۆلیس لە نێو گرووپگەلە هەڵمەتبەرەکانی سویدا بیستووە. هەر ئەوە لە سەرەتای دەیەی حەفتاکاندا سیخوڕەکانی پۆلیس لە نێو بزووتنەوەی فەلەستین لە سویدا ئاشکرا کران بەو مانا نیە کە ئێستاش پۆلیس هەر وەک جاران لە داردەست و سیخورە نێردراوەکان بۆ نێو بزووتنەوەکان کەڵک وەردەگرێ. جارێک زۆر لێبڕاوانە داوام لە تێکۆشەرێک کرد کە نموونەیەک لە سەر دەنگۆی هەبوونی ئەو داردەست و سیخوڕانەی کە ئەو باسی دەکا، بێنێتەوە. ئەویش وەک نموونە ناوی ڕۆژنامەوانێکی هێنا کە گۆیا لە گەڵ ئاسایشی پۆلیس هاوکاری دەکا. منیش پرسیارم لێکرد باشە ئایا تۆ بەڵگەیەکت هەیە کە ئەمە بسەلمێنێ، ئەویش وەڵامی دایەوە کە جارێک ئەو ڕۆژنامەنووسە دەچێتە کتێبفرۆشییەکی ئانارشیستەکان هەر پاش ئەوە ڕۆژنامەنووسەکە لە کتێبفرۆشییەکە دەچێتە دەرێ پۆلیس دێن و کتێبخانەکە دەپشکێنن. ئەم جۆرە دووڕدونگی و لێوەشککەوتنانە، بێ متمانەیی هەم لە بەرانبەر خۆمان و هەم کەسانی دەرەوەی خۆمان چێ دەکا و زەربە لە باوەڕ و متمانەی گرووپ دەدا.

گرووپـی Orlandos Freeze وەک گرووپـی پـشتگیری هـەڵمـەتـی پلاگبیلـی Pershing Plowshares لە ساڵی 1984دا کاریان دەکرد. ئەو گرووپە لانیکەم سێ جار تووشی کەسانی داردەست و نفووزی بوو. بروک گاگنۆن دوو لەوانی ئاشکرا کرد. ئەو نامەیەکی کراوەی بۆ پۆلیس نووسی و داوایانی لێکرد ئەگەر دەیانهەوێ شتێک لەوبارەوە بزانن، باشتر و ئاسانترە و بە قازانجی هەموو لایەکە کە پۆلیس تەلەفۆن بۆ ئەو بکەن.

هـەر لـەو کاتـەدا گرووپـی Orlandos Freeze بـە هـۆی کـەسانی داردەستـەوە دوو جـار تووشـی دەستتێوەردانی پۆلیس بوو، من یەکێک لە داردەستەکانم هەر پاش کۆتایی هەڵمەتەکەمان دی. ئەو لە شوێنی هەڵمەتەکەدا پرس و ڕاگۆڕینەوەیەکی کورتی لە گەڵ من هەبوو. ئەو پرسیاری لە من کرد ئایا من پێشتر بە داردەست و سیخور بوونی ئەوم زانیوە.

ئاخرین جار کە داردەست و سیخوڕێک ئاشکرا بکرێ کاتێک بوو کە تێکۆشەرێک بە هۆی ئەوەوە کە گۆیا سزاکەی لە مەحکەمەدا کەم دەبێتەوە هاوکاری پۆلیسی کردبوو ، پۆلیس بەڵێنی دابوو کە ئەگەر هاوکاریان بکات ئەوە لە سووککردنی سزاکەیدا یارمەتی دەدەن. بەڵام پاشا ئەوەی تێکۆشەرەکە هاوکاری پۆلیس دەکا، پۆلیس لە ژێر بەڵێنەکەی دەردەچێ و یارمەتی نادەن. ئەمە دەبێتە هۆی ئەوە کە تێکۆشەرەکە خۆی وەک هەڵخڵەتێندراو ببینێ و لە نامەیەکی سەرئاواڵەدا بە شێوەیەکی ورد داستانی سیخوڕبوونەکەی خۆی و لە ژێر بەڵێن دەرچوونی پۆلیس لە ڕۆژنامەکاندا بۆ خەڵک ئاشکرا دەکا.

لە ئەمریکادا ڕێکخراوی ئێف بی ئای هەتا ڕادەیەک لە داردەست و سیخوری ئاشکرا کەڵک وەردەگرێ. ئەمەش لە بەر ئەوەیە کە گروپەکان ئەوە بزانن کە کارەکانیان لە ژێر چاوەدێری دایە و ئەوان بەشێوەیەک ئاگایان لە خۆیان بێ کە [سنوورە دیاریکراوەکان نەبەزێنن]. شێوازێکی کاریگەر بۆ ئەوە گرووپێک داماو و ئیفلیج بکەرێ ئەوەیە کە دەنگۆی هەبوونی سیخوڕ و داردەست لەو گرووپەدا بڵاو دەکرێتەوە. لەوەش کاریگەرتر ئەوەیە کە بڵاوبکرێتەوە کە داردەست و سیخوڕ لە گرووپێکدا ئاشکرا کراوەو بە خەڵک ناسێندراوە.

ئەو گرووپە ئاشتییەی لە سیراکۆس Syracuse کە من لە ماوەی ساڵێکدا کارم تێدا دەکرد لە کاتی سەرەککۆماری کارتێردا توانیان زۆر بەڵگە لە سەر خۆیان کە ڕێکخراوی ئێف بی ئای لە سەر ئەوانی کۆی کردبۆوە بێننە دەرێ و ئاشکرای بکەن. ڕەیگان دواتر ئەم شیانەی ڕاوەستاند. بەڵگەکانی ئێف بی ئای بە قەرای دەسنووسی ئەم کتێبەی من ئەستوور بوون. ئەوان ناوە ناوە سیخوڕەکانی خۆیان لە نێو گرووپەکەی ئێمە خزاندبوو. ژمارەیەک لە هاوڕێکانی من دەیانگووت کە ئەوان بەشێک لەو سیخوڕانە دەناسن.

ئەمە وای کرد ئەگەر هاتبا کەسێک برێک سەیر و سەمەرە هاتبایەتە پێش چاو ئەوە هەر زوو مۆرکی سیخوڕی پێوە دەچەسپا. ئەگەر هاتوو کەسێکی بێتاوان مۆرکی سیخوڕی لە نێو گرووپدا لێدرا ئەوە بۆ ئەو کەسە زەحمەت دەبێ کە وەک ڕابردوو درێژە بە تێکۆشانەکانی بدا.

بەشێکی زۆر لە ئێمە لە نێو گرووپی ئاشتیی سیراکۆس چارەسەرییەکەمان بۆ کێشەی سیخوڕی هەم بۆ ئەوانەی کە سیخوڕی ڕاستی بوون و هەم بۆ ئەوانەش کە تەنیا دەنگۆی سیخوڕبوونیان لە دوو کەوتبوو، دیتەوە. چارەسەریەکەش ئەوە بوو کە هەموو شتەکان ڕوون و ئاشکرا باس بکرێن...

ژمارەیەکی دیکە لە ئەندامانی گرووپ بە باشیان زانی کە ئێمە لەو بارەوە بە لێزانی و وریاییەوە لە کێشەکە نزیک ببینەوە. ئەوان پێیان وابوو کە ئێمە دەبێ بە پارێزەوە لەو بارەوە هەم لە نێو خۆمان و هەم لە دەرەوەی خۆمان بدوێین.

ئەم دوو جۆرە تێڕوانین و بیرکردنەوەیە ئێمەی بە سەر دوو گرووپی جیادا دابەش کرد. کراوەیی و شەفافییەت مەرجی بنەڕەتی دیمۆکراسییە. بۆ ئەوەی ئێمە بتوانین هەڵوێستی درووست بگرین ئەوە دەبێ دەستمان بە هەموو زانیارییە پێویستەکان بگات.

لە بەڕێوەبەرییەکدا کە تەنیا ژمارەیەکی کەم لە ئەندامان زانیارییەکانیان لە هەویڵدایە و زۆربە لێی بێبەشن ئەو بە پێی بنەماکانی دیمۆکراسی ئەو بەڕێوەبەرییە دیمۆکراتیک نیە. پڕۆسێسی دیمۆکراسی کاتێک لە نێو گرووپێکدا قایم و خۆگر دەبێ کە ئەندامانی ئەو گرووپە هەموو زانیارییەکانیان لە هەویڵدا بێ و هەر لە سۆنگەی ئەو زانیارییانەشەوە، بڕیارەکان بدرێن. [هەر لە بەر ئەمەشە کە] ڕێکخراوێکی نهێنی ناتوانێ پێبەندی دینامیکی عەقڵانی و دیمۆکراتیک بێت. بۆیەش ڕێکخراوێکی ئاوا ناتوانێ گەشە بکات و کۆمەک و پشتگیری بەرین بۆ خۆی پەیدا بکا.

هەتا پۆلیس و دەزگاکانی ئاسایش زیاتر لە سەر بزووتنەوەیەک بزانن ئەوە لە بەرژەوەندی ئەو بزووتنەوەدایە. چوونکە متمانە هەم لای ئەوان و هەم لای ئەندامانی بزووتنە زیاتر دەبێ. ناحەزە، کۆڵێک درۆ و بۆختانی نابەجێ لە سەر کارو کردەوەی بزووتنەوەیەک بە ختوخۆڕایی بڵاو بکرێتەوە. باشترە، چاوەدێرانی کۆمەڵگە لە کاروکردەوەکان ئاگادار بن هەتا ئەوە درۆ و دەلەسە بڵاو بکرێتەوە.

بەیانییەک تازە لە خەو هەستابووم، زەنگی دەرکە لێیدا. دوو کەس هەر لە تەمەنی مندا لە پشتەوەی دەرکەکە وەستابوون. پاش ئەوەی داوای لێبووردنیان کرد خۆیان ناساند، لە لایەن دەزگای ئاسایشی پۆلیسەوە هاتبوون. پرسیاریان کرد بۆیان هەیە بێنە ژوورێ. بڕێک قاوەم سواند و لێمنا.

باسی ئەوەیان کرد کە ئەوان وەک جیلێکی تازە لە نێو پۆلیسدا دەیانهەوێ لە گەڵ ئەو کەسانەی کە خراونەتە ژێر چاوەدێری پۆلیسەوە، دیالۆگێک ساز بکەن. بەڵام ئەوان نەیاندەزانی دژکردەوەی من چۆن دەبوو، ئەوانم وەردەگرت یان وەدەریانم دەنا.

- گووتم نا. بۆ دەرتان بکەم؟ ئێمە دەمانهەوێ کە ئێوە هەرچی زیاتر لە سەر ئێمە بزانن. من ئەوەم بۆیان ڕوون کردەوە کە کراوەیی ئێمە دەتوانێ شک و گومان و ترسەکان بڕەوێنێتەوە.

دوو سەعاتی تەواو پێکەوە باس و گفتوگۆمان کرد. من ژمارە تەلەفۆنی ئەندامانی بەشی پێوەندی و کەسانی پێویستم لە نێو بزووتنەوەی پلاگبیلدا بەوان دا. پاشان لە ماوەی چەند مانگێکدا ئەوان پێوەندیان بەو کەسانەوە گرتبوو.

کراوەیی بەرپەرچی سێکتاریسم و نهێنیکاری دەداتەوە. شک و گومان تەنیا یارمەتی دژبەرانی بزووتنەوە دەدا و لە کردەوەدا تەنیا ئەوان قازانج دەکەن. پاشان ڕوون نیە ئەوانەی کە پێ لە سەر کاری نهێنی و بەوریایی کارکردن دەگرن، بۆ خۆیان سیخوڕ نەبن.

لە بەر ئەوەی خەباتی نافەرمانی مەدەنی لە سەر بنەمای کراوەیی دامەزراوە من لێرەدا هەوڵی ئەوە نادەم باسی ئەوە بکەم کە چۆن خۆمان لە چاوەدێری بپارێزین. لە جێی ئەوە دەتوانم بێژم کە کراوەیی بۆ خۆی هەوڵی چەواشەکردن و بەلاڕێدابردنی بزووتنەوە [لە ڕێگای تێخزاندنی سیخوڕەوە] بێکەڵک دەکات... تێکۆشەران زیاتر پێویستیان بە ڕەخنە لە خۆگرتن هەیە هەتا داپۆشین و نهێنیکاری.